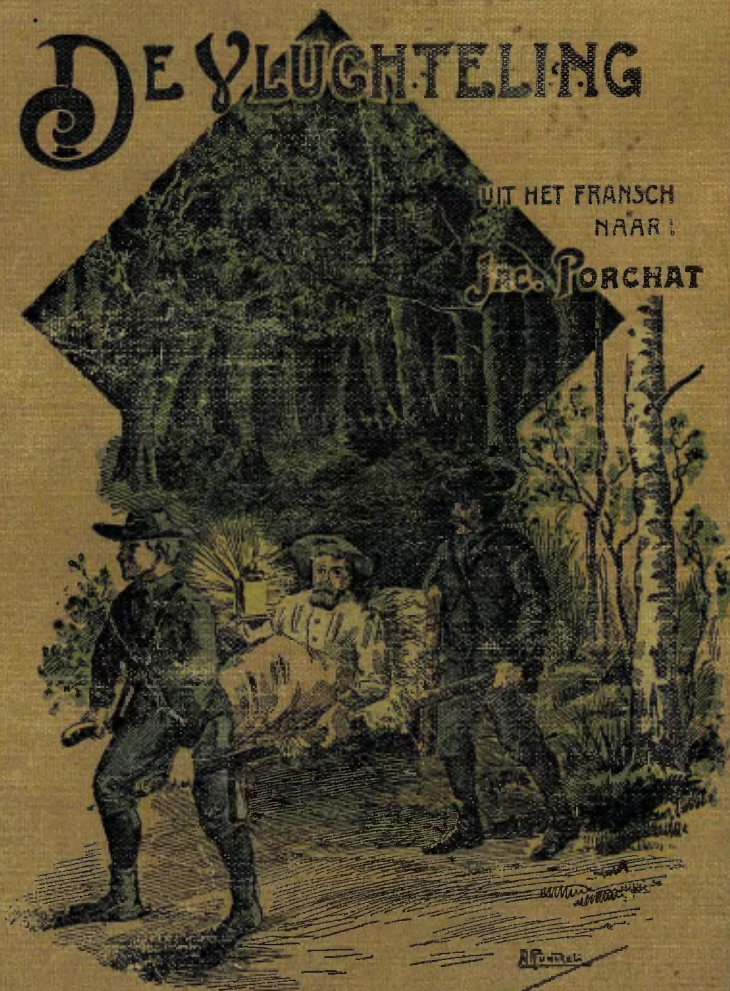


DE VLUCHTELING

UIT HET FRANSCHE
NAAR I

JAC. PORCHAT



DRUCKERIJ VAN D. CALLENBACH N. V.

NIJKERK — G. F. CALLENBACH.

De Vluchteling.

Eene bladzijde uit de geschiedenis der
Fransche Omwenteling in 1793.

UIT HET FRANSCH

NAAR

JACQUES PORCHAT.

Tweede druk.

NLJKERK,
G. F. CALLENBACH.

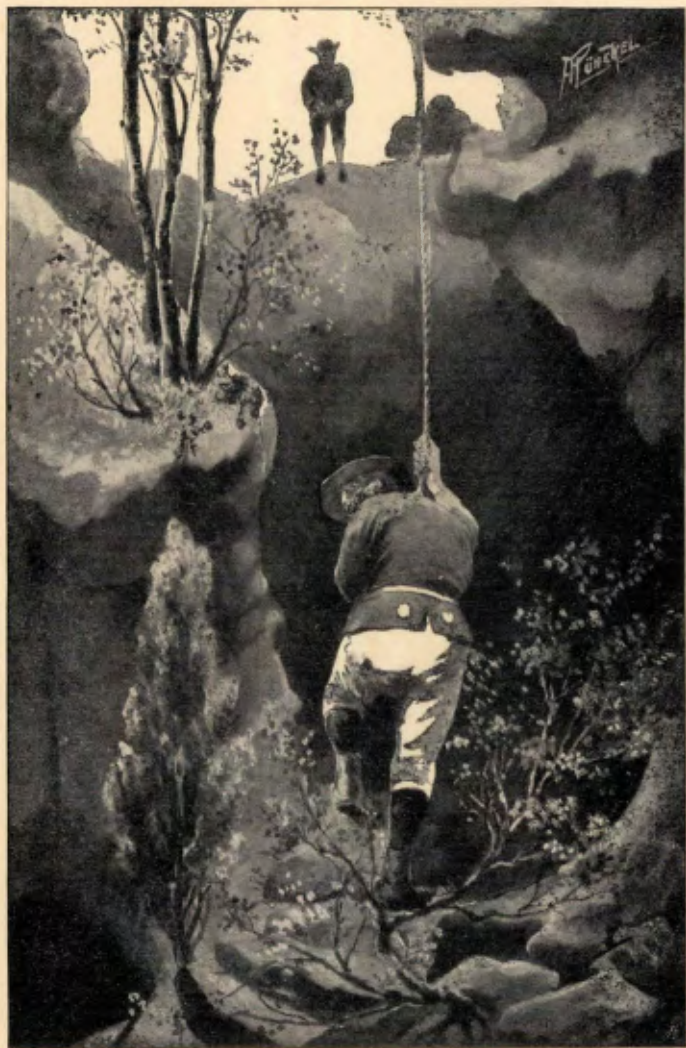


PP. G. & OLLENDORF KURBIC.





THE C. C. DALLMAN'S HOUSE.



104. A. G. GUCKELMAN. 1908.

HOOFDSTUK I.

INLEIDING.

Op een schoonen herfstmorgen van het jaar 1793 hoedden Herman Laurent en zijne zuster Magdalena, naast elkander gezeten op eene der boschrijke hellingen van de Cevennes, in een woeste en eenzame landstreek, de kleine kudde huns grootvaders. De eerste was een krachtig gebouwde knaap van zestien jaar, terwijl zijne zuster, die ruim twee jaar jonger was, met haar bedeesd voorkomen en tengeren lichaamsbouw de gedachte aan een zwak gestel opwekte. De beide kinderen schenen met treurige gedachten vervuld.

Drie koeien, eene geit en een twaalftal schapen graasden om hen heen, en terwijl de andere dieren zich uitsluitend daarmede bezig hielden, zonder hunnen bewakers ook maar de minste aandacht te wijden, keek de geit, meer gezellig van natuur, nu en dan naar hen op, liet een zacht geblaas hooren en kwam steeds dichterbij in de nabijheid van Magdalena, die, toen het dier eindelijk onder haar bereik was, voor een oogenblik haar breiwerk neerlegde om haar lieveling te streelen.

Herman, die had zitten lezen in het boek, dat open op zijne knieën lag, staarde sedert eenige oogenblikken lusteloos voor zich heen, onbewust van hetgeen om hem heen voorviel, ofschoon het landschap, plotseling verlicht door de zon, die door de nevelen brak, wel geschikt scheen de aandacht van den jeugdigen herder te boeien. Het verwijderd geluid der klokjes, de rookwolken, die uit de schoorsteenen, achter het geboomte verscholen, opstegen, en hier en daar een zwerm trekvogels, op reis naar warmer streken, gaven aan het geheele tooneel leven en gezelligheid; maar op elken leeftijd is het hart, met zorg vervuld, ongevoelig voor de schoonheden der natuur, en wel waren het droevige gedachten, die zoowel Herman als Magdalena in deze oogenblikken ter neder drukten.

Op zeer jeugdigen leeftijd hadden zij hunne ouders verloren, en van dien tijd af woonden zij bij hun grootvader van moederszijde, een gebrekkigen grijsaard, die daarenboven sedert drie jaren blind was. Het laatste gebruik, dat hij van zijne oogen gemaakt had, was geweest, dat hij den kinderen had leeren lezen en schrijven en thans plukte hij daarvan de vruchten, daar zij hem elken avond uit een of ander stichtelijk boek voorlazen. Hij zelf was de zoon van een evangelieprediker, en had, ofschoon van beroep landbouwer, altijd grooten lust voor de studie gehad. Ook aan zijne kleinkinderen trachtte hij die begeerte naar kennis in te prenten. Ruim honderd boekdeelen, langs de wanden van het vertrek op planken gerangschikt, hadden meer dan eens de bewondering van zijne burenen opgewekt, terwijl de wetenschap, die de grijsaard uit Rollin, Plutarchus, Mezeray en andere schrijvers had geput, zoowel als de christelijk-letterkundige ontwikkeling,

die hij aan de beste kanselredenaars, waaronder in de eerste plaats Saurin, te danken had, aan Antoine Cerlier een eereplaats onder zijne geburen had verzekerd. Men noemde hem dan ook gewoonlijk „Mijnheer Antoine”, ofschoon hij op verre na niet tot de voornamesten onder zijne dorpsgenooten kon worden gerekend.

Iederen avond liet hij zich ook door Herman de „Moniteur” voorlezen, waarin juist als bij ons in de Staats-Courant alles verteld wordt, wat de regeering doet en van plan is te doen. Op het noodlottige tijdstip, waarop ons verhaal begint, waren de mededeelingen van het blad wel geschikt, om op het jeugdig gemoed van den knaap een pijnlijken indruk te maken.

De ontzettende bijzonderheden omtrent hetgeen in die dagen te Parijs, zoowel als in de provinciën plaats had, waren dan ook de oorzaak van de droevige stemming, waarin wij de beide kinderen hebben aangetroffen.

Meermalen reeds had Johanna, de oude trouwe dienstmaagd, die de plaats eener moeder bij hen vulde, haren meester doen opmerken, hoe nadeelig het gelezene op het ontvankelijk gemoed zijner kleinkinderen moest werken, en daarbij zichzelf hare onkunde verweten, die haar belette in hunne plaats de noodlottige courant te lezen.

„Neen,” had dan de strenge grijsaard geantwoord, „ik verlang dat mijne kinderen de rampen hunner broeders zullen kennen, opdat zij leeren daarin te deelen, en voorbereid mogen worden tegen den tijd, dat ook ons dezelfde tegenspoeden treffen. Het leven is in onze dagen een strijd, waaraan niemand zich

kan onttrekken; ieder moet zich dus bekwaam maken, om in tijd van nood de gekwetsten te verbinden en zichzelf te verdedigen. Daarenboven, waar de „Moniteur” droefheid en schrik te weeg brengt, vinden wij in den Bijbel wat ons kan troosten en versterken. De kinderen zijn tegenwoordig ernstiger dan wij op hun leeftijd waren; maar het is voor mij genoeg, hen te hooren en hun gedrag gade te slaan, om te weten, dat zij ook degelijker en voorzichtiger zijn. Zij doen bedaard hun plicht en gijzelf hebt mij meer-malen verzekerd, dat hun slaap altijd even gerust is. Het komt mij derhalve voor, dat ik niet meer van hen eisch, dan hetgeen de tijdsomstandigheden noodzakelijk maken en van hun leeftijd mag worden verwacht. In één woord, Johanna, het opkomend geslacht aanschouwt vreeselijke dingen, en moet daarom door strengere lessen worden opgevoed. Mijn eenige begeerte zou zijn nog vijf of zes jaar te leven, om mij van dien plicht te kwijten jegens de kinderen mijner dochter.”

Bij deze laatste woorden kon de blinde grijsaard zijne tranen niet weerhouden, terwijl ook Johanna, die hem nu ruim twintig jaren gediend had, hare aandoening niet kon bedwingen, en, om aan dit gesprek een einde te maken, op haar gewonen opgeruimden toon hernam :

„Dat is alles goed en wel, mijnheer, maar kom nu eens wat dichterbij het vuur zitten; het brandt zoo lustig.”

„Dat hoor ik,” antwoordde de grijsaard, die opstond en al tastende zijn plaatsje bij den haard opzocht, waar Johanna zijn eikenhouten armstoel reeds had gereed gezet.

„Ge schijnt dennenhout te branden,” zeide hij, terwijl hij met behoedzaamheid ging zitten. „Ik hoor zoo gaarne dat vroolijk geknetter. Maar ik dacht niet, dat het hout al gezaagd en gehakt was.”

„Inderdaad,” was het antwoord, „toen de lange Peter ons op stel en sprong verliet, had hij het juist zoo laten liggen als het uit het bosch gekomen was; maar sedert drie dagen is Herman er aan bezig, voordat gij op zijt en nog eer hij naar de weide gaat; waarschijnlijk zal hij morgen klaar komen.”

„Dus is het Herman, wiens krachtige bijslagen ik des morgens in mijn slaapvertrek hoor? Ik dacht, dat het een van de bureu was. Maar dan doet die snaak het werk van een volwassen man!”

„Ik wilde u dan ook voorstellen,” zeide Johanna, geen anderen knecht te nemen in de plaats van Peter. En waar zoudt gij er ook een vinden? Alle jongelieden laten zich bij het leger aanwerven. Ik kan melken en voor de koeien zorgen; de kinderen hoeden de schapen. Magdalena kan bij het huishouden behulpzaam zijn, en dan blijft mij tijd genoeg over voor het werk buitenshuis.”

„Wij zullen er de proef van nemen, Johanna,” was het antwoord; „ik denk er ook zoo over. Hoe meer wij van de kinderen eischen, hoe eer zij in staat zullen zijn, zichzelf te helpen. Daarenboven zijn wij al ver in den herfst, het koren is gezaaid; en zoo kunnen wij den winter ingaan, om dan tegen April te overleggen, wat ons verder te doen staat.”

HOOFDSTUK II.

DE VLUCHTELING.

Terwijl het boven medegedeelde gesprek tusschen den ouden Antoine en zijne dienstmaagd aan den haard werd gevoerd, waar de laatste tegelijkertijd den avondmaaltijd gereed maakte, wachtten de kinderen daarbuiten op het oogenblik, dat de hun toevertrouwde dieren huiswaarts moesten gedreven worden.

Magdalena was nog steeds bezig met haar breiwerk, terwijl Herman een takkenbos van dood hout bijeenbond, toen plotseling eene der koelen den kop opstak en in de richting van het gebergte keek en al hare aandacht aan een buitengewoon voorwerp scheen te wijden. Deze bewegingen maakten ook de opmerkzaamheid der kinderen gaande, en weldra verzekerde Magdalena dat zij een man had gezien, die door de struiken sloop, alsof hij vreesde opgemerkt te worden. Herman begaf zich naar de zijde van het bosch, waar Magdalena den man meende gezien te hebben en werkelijk was daar iemand, die echter plotseling achter een vooruitstekende rots verdween; en daar het scheen, als wilde hij niet gezien worden, bleef Herman staan om van verre te zien, wat in het bosch zou gebeuren. Eensklaps scheen de vreemdeling van gedachten te veranderen, en wenkte den knaap om nader te komen. Deze gaf daaraan gehoor en stond weldra tegenover een man, van ongeveer vijfendertig jaar, die door zijn geheele voorkomen het diepste medelijden opwekte. Zijne verwarde haren en ge-

scheurde kleederen, zijn bleek en afgemat voorkomen spraken duidelijk van veel lijden. Zijn schoeisel, onbruikbaar geworden door een langen tocht over rotsen en door bosschen, was niet meer in staat, zijne op verschillende plaatsen opengereten en bloedende voeten behoorlijk te beschutten. Herman kon op dit gezicht geen woord uitbrengen, maar zijne geheele houding en de uitdrukking van medelijden, die op zijn gelaat te bespeuren was, boezemden den vreemde vertrouwen in.

„Vriend,” zeide deze, „kan ik mij op u verlaten? Ik kan u de verzekering geven, dat ik mij niet aan den arm der gerechtigheid maar aan de menschelijke barbaarschheid zoek te onttrekken. Gij hebt van mij niets te vreezen.”

„O,” riep Herman uit, „zijt gij dan wellicht een van de ongelukkige vervolgdten wegens de revolutie?”

„Ja, mijn vriend; het is u dus niet onbekend, wat er in dit land plaats heeft, en het verhaal der gepleegde gruwelen is zelfs tot uwe afgelegen bergen doorgedrongen?”

„Ik lees mijn grootvader geregeld elken avond de „Moniteur” voor.”

„Jongeling,” zeide de vluchteling op ernstigen, doch kalmen toon, „mijn leven is in uwe hand; als men mij ontdekt, ben ik een kind des doods.”

„Wees daaromtrent gerust,” antwoordde Antoine's kleinzoon, terwijl hij dichter op den vreemde toetrad. „Maar dan is het noodig, dat gij u zoo spoedig mogelijk verbergt.”

„En dat meisje, dat mij het eerst gezien heeft?”

„Dat is mijne zuster, voor wie ik evenzeer instaat als voor mij zelve. . . . Maar gij hebt honger!”

„Sedert zes weken leef ik enkel van wortels en wilde vruchten.”

Nauwelijks had Herman dit gehoord of hij haastte zich naar de geit. Terwijl hij zich bezig hield met deze te melken in een groote kom, voegde Magdalena zich bij hem, en zij was niet weinig nieuwsgierig naar hetgeen er tusschen haar broeder en den vreemdeling was voorgevallen; maar Herman verzocht haar, hem voor het oogenblik met rust te laten, en op de koeien te letten, terwijl hij eenen ongelukkige, die van honger en uitputting was neergezonken. de noodige hulp ging verleen. Het meisje vroeg niet verder.

Nadat Herman zich overtuigd had, dat niemand hem bespiedde, keerde hij met de kom vol schuimende melk naar het bosch terug, waar hij door den vluchteling met zulk eene hartelijke blijdschap werd ontvangen, dat het hem voorkwam juist bij tijds te zijn gekomen, om den ongelukkige van den hongerdood te redden.

„Mijnheer,” zeide hij, „thans moet gij zoo spoedig mogelijk een geschikte schuilplaats zoeken, en dan zal ik u, als het donker is geworden, komen halen, om u bij mijn grootvader te brengen.”

„Mijn vriend,” was het antwoord, „ik kan van uw edelmoedig aanbod onmogelijk gebruik maken. Op straffe des doods is het immers een ieder verboden, den verdachten een schuilplaats te verleen.”

„Dat is volgens eene wet, die slechte menschen hebben gemaakt,” zeide de knaap; „God heeft ons een geheel ander voorschrift gegeven en grootvader zegt, dat wij ons daaraan in de eerste plaats moeten houden.”

„En juist daarom moet ik weigeren uwe gastvrijheid aan te nemen. Uit uwe geheele handelwijze blijkt

welke gevoelens uwen grootvader bezielen; maar waarlijk, gij zijt al te edelmoedig. Ik wil trachten mijn leven te redden, zonder dat van anderen in gevaar te brengen: dat is mijn plicht."

Door deze woorden en door het geheele gedrag van den vluchteling volkomen gerustgesteld, beschouwde Herman hem eenige oogenblikken met eerbiedig meegevoel, en zeide eindelijk:

"Mijnheer, als gij niet besluiten kunt, mijn voorstel aan te nemen, wat moet er dan van u worden?"

"Deze streek schijnt mij nog al eenzaam; zou hier in den omtrek niet eene plaats te vinden zijn, waar ik een gunstiger tijdstip kan afwachten?"

"Ja," antwoordde Herman, "het is hier tamelijk eenzaam; dit weiland en het bosch zijn ons eigendom; niemand heeft het recht hierin door te dringen; maar ik kan er niet voor instaan, dat de arme kinderen uit den omtrek niet nu en dan komen, om dood hout te verzamelen. Ik zou u wel eene hut willen bouwen van aarde en takken, maar ik vrees, dat men die spoedig zou bemerken. Daarboven, tusschen de rotsen, is dicht heestergewas, en daar zoudt gij ongetwijfeld veilig zijn; maar gij kunt u tegen het ruwe weder niet voldoende beschutten."

"Mijn eerste zorg moet zijn, te trachten aan de ruwheid en wreedheid der menschen te ontkomen."

"In de hoop spoedig meer voor u te kunnen doen, zal ik alvast een voorraad droge bladeren daarheen brengen, om u tot ligging en dekking te dienen."

Zij gingen nu samen het bosch door, en vonden al spoedig een groep lage boomen, waarvan de takken zoo dicht ineengegroeid waren, dat de vluchteling zich daar voorloopig volkomen veilig kon achten. Om

de proef ervan te nemen, kroop hij er in, terwijl Herman, na om het boschje heengelopen te zijn, verklaarde dat niemand hem daar zou ontdekken.

„Wacht nu even, mijnheer,” zeide hij vervolgens, „ik kom dadelijk weer bij u.” De jongen begreep, dat ééne kom melk niet voldoende was voor een man in zulke omstandigheden. en daarom haastte hij zich om een tweede te halen, die de geit even bereidwillig verschafte als de eerste.

„Neem dit stuk brood ook mede,” zeide Magdalena, „dat heb ik nog in onze mand gevonden; om u de waarheid te zeggen, dacht ik, dat gij alles opgegeten hadt.”

Herman keerde nu zoo spoedig mogelijk naar den vluchteling terug; hij sloop behoedzaam tusschen de struiken door, en vond den man van vermoeidheid in slaap gevallen. Hij beschouwde hem eenige oogenblikken stilzwijgend, en daar hij hem niet durfde wekken, plaatste hij de kom met melk en het brood onder zijn bereik en verwijderde zich, om in den omtrek nog wat droge bladeren te zoeken, waarmede hij den ongelukkige, zonder dat deze het merkte, weldra tot aan de schouders bedekte.

Vervolgens ging hij naar zijne zuster, en vertelde haar nu tot in bijzonderheden, al wat hij van den vreemdeling wist en wat hij gedaan had. Zij spraken geruimen tijd over dit voorval, en Herman meende, dat het hun plicht was, daaromtrent de grootst mogelijke geheimhouding in acht te nemen. Als zij er te huis niet over spraken, zou men ook nooit hun grootvader kunnen bemoeilijken, indien de vluchteling mocht ontdekt worden. „En daarenboven,” voegde hij er bij, „wij zijn de eenigen, aan wie hij zich heeft toevertrouwd.”

„Nu, ik beloof u, dat ik niets zal zeggen,” riep Magdalena uit. „Mij dunkt, ik zou mijzelf altijd verwijten, zijn dood op mijn geweten te hebben, als ik er over sprak. Wees verzekerd, dat ik wel zal zwijgen.”

„Het zal moeilijk genoeg zijn, niets te laten blijken.”

„Wij zullen eens zien,” antwoordde zij, „wie zich het best zal weten in acht te nemen.”

Nu begon de avond te vallen, en alvorens de weide te verlaten, keerde Herman nog eenmaal naar den vluchteling terug, om hem goeden nacht te wenschen, en te zeggen, dat hij den volgenden dag zou wederkomen. Ditmaal vond hij hem wakker en aan den maaltijd.

„Welk eene aangename verrassing,” sprak de ongelukkige, zijn jeugdigen beschermer de hand drukkende. „Gij hebt u, terwijl ik sliep, nog met mij bezig gehouden. En misschien zou ik nog geslapen hebben als niet een lijster in mijne nabijheid was gaan zingen. Toen ik wakker werd, maakte hij zich juist gereed, mijn brood op te pikken.

„Dat mag hij waarlijk wel laten,” zeide Herman: „Er zijn lijsterbessen in overvloed op het gebergte, en uw avondmaal was juist niet bijzonder overvloedig. Met het slapen zal het niet veel beter zijn, vrees ik. Morgen, zoo de Heer wil, zullen wij er wellicht wat beters op kunnen vinden. Gij kunt intusschen volkomen gerust zijn; Magdalena en Herman Laurent kunnen zwijgen, en zullen niets doen, dat u aan gevaar zou blootstellen. Maar om nog eens op de lijsters terug te komen, telkens als ik u kom bezoeken zal ik, om u van mijn nabijheid te verwittigen, het gezang van den lijster nabootsen.”

En de daad bij het woord voegende, gaf hij den vreemdeling eene proeve van zijne bedrevenheid, die hij besloot met drie noten van eigen vinding, die geen twijfel konden overlaten.

„Mooi zoo, mijn vriend. En die lijst er zal blijken een beter buurman te zijn, dan de andere, want hij zal mij voedsel brengen, in plaats van mij mijn rantsoen weg te kapen.”

Met deze woorden nam hij hartelijk afscheid van Herman, die intusschen eerst nog een armvol bladeren bijeenzocht, en voortdurend jammerde, dat hij den man geene betere slaappleats kon bezorgen.

HOOFDSTUK III.

HOE DE VLUCHTELING DEN NACHT DOORBRACHT.

Broeder en zuster keerden dien avond naar huis terug onder den indruk van het belangrijk geheim, dat menigeen op hun leeftijd zeker niet zou hebben kunnen bewaren.

Niemand kon evenwel iets aan hen merken, alleen waren zij misschien iets opgeruimder dan gewoonlijk, als een gevolg van het bewustzijn eene goede daad te hebben verricht en van het vooruitzicht, den volgenden dag ermee voort te gaan. Toch durfden zij zelfs hun grootvader, ofschoon hij blind was, niet aanzien, en verbeeldden zij zich, dat Johanna, telkens als deze den blik op hen liet rusten, het geheim op den bodem

hunner ziel zou ontdekken. De dienstmaagd evenwel zag in de vroolijke gezichten der kinderen slechts een goed teeken voor de toekomst, en hoopte, dat de vroegere opgewekte stemming nu ook weldra geheel zou terugkeeren.

„Het is alleen de schuld van die ongelukkige „Moniteur”, mompelde zij, juist op het oogenblik dat een welwillende buurman het voorwerp harer overdenkingen en van hare ontevredenheid kwam brengen.

Nog nooit had het Herman zooveel moeite gekost, het blad geregeld te lezen, waarin ook nu weer allerlei treurige bijzonderheden voorkwamen. Sedert hij met eigen oogen een der vervolgdten had gezien, kwam het lot dier ongelukkigen hem nog vreeselijker voor.

Toch bracht hij de lezing ook nu ten einde, maar toen hij vervolgens, op grootvaders aanwijzing, uit Matth. 25 de beschrijving van het laatste oordeel zou voorlezen, en gekomen was aan de plaats: „Ik was naakt en gij hebt mij gekleed,” verried het beven zijner stem, dat er in zijn gemoed iets bijzonders omging. Den ouden man ontging dit niet, en toen hij, als naar gewoonte, aan het gelezene eenige opmerkingen toevoegde, wees hij in het bijzonder op het voorschrift omtrent de christelijke liefdadigheid.

„Gij ziet,” sprak hij, „welk loon door den Heer aan het nakomen van het gebod der liefde wordt verbonden, maar toch vinden wij de schoonste belooning daarin, dat wij door nakoming van het gebod Jezus' wil volbrengen, dat wij Zijne dienaren zijn, en, naar Zijn eigen woord, aan Hem zelve doen wat wij aan de nooddruftigen hebben gedaan.

Na de avondgodsdienstoefening ging de familie uiteen, en ook Herman zocht zijn kamertje op om zich

ter rust te begeven. Maar nauwelijks had hij de lamp uitgeblazen en zich nedergelegd, of hij was weer met zijne gedachten bij den vluchteling, zooals deze daar in de open lucht op een leger van bladeren lag, zonder behoorlijke dekking; en die overweging maakte hem diep ongelukkig. Daar schoten hem de woorden te binnen: „Ik was naakt en gij hebt mij gekleed,” waarop hij bij zichzelf zeide: „Ik heb niet naar des Heeren wil gehandeld; deze woorden zijn niet tot mij gericht.” Door deze gedachte voortdurend gekweld, zocht hij naar een middel om den ongelukkige te helpen, en nu herinnerde hij zich, dat er in een hoek van de kamer in een koffer een wollen deken moest zijn, die vroeger door langen Peter was gebruikt, en nu een paar dagen geleden door Johanna behoorlijk gewasschen en weggeborgen was.

Het bosch was ongeveer een half uur ver; de nacht was helder en de lucht met sterren bezaaid, zoodat niets Herman verhinderde den nachtelijken tocht te ondernemen. Hij staat op, kleedt zich spoedig aan, haalt de deken voor den dag, en sluipt zachtjes de kamer en het huis uit; een oogenblik denkt hij er over, den hond mede te nemen, maar de vrees, dat het dier de schuilplaats van den vluchteling kennende, dezen zou kunnen verraden, brengt hem daarvan terug, zoodat hij alleen den tocht aanvaardt, terwijl de geheele omtrek in diepe rust gedompeld is.

Ofschoon meer ontwikkeld dan vele knapen van zijn leeftijd, had onze vriend toch zooveel hooren vertellen van weerwolven en spoken, dat hij zeker niet voor zijn genoegem juist midden in den nacht alleen naar het gebergte zou zijn gegaan; maar hij was zoo zeer vervuld met het goede doel van den tocht, dat hij zich

daarvan niet liet afschrikken door bijgeloovige vrees. Hij stapte dus moedig door naar het bosch, en het was hem aangenaam te gevoelen, dat de deken tamelijk zwaar was, want hoe meer het voor hem hinderlijk was, hoe meer genot de vluchteling er van zou hebben; het zweet gutste hem van het gelaat en langzamerhand begon hij zijn stap te vertragen.

Hij was zonder ongeval in het bosch aangekomen, en had tot nog toe geen moeite gehad om den rechten weg te vinden. Nu stond hij op dezelfde plek, waar hij den vluchteling voor het eerst had gezien, en was tamelijk zeker, dat hij, altijd rechthout gaande, de struiken moest bereiken, waar deze zich verborgen had. Maar eenmaal zoover gekomen zijnde, was hij weldra het spoor kwijt, daar het dicht gebladerte der zware eiken het licht van maan en sterren niet meer doorliet, zoodat hij slechts langzaam op goed geluk voortging. „Helaas,” zeide hij, „zou dan ten slotte al mijne moeite vergeefsch zijn?”

De nacht was koud; er waaide een scherpe wind, en deze omstandigheid droeg niet weinig ertoe bij om de teleurstelling te vermeederen, daar Herman ontdeed, hoe zeer zijn beschermeling behoefte had aan de deken. Wel bemerkte hij aan het voortdurend rijzen van den bodem, dat hij op den rechten weg was; de groote moeielijkheid was alleen het vinden en volgen van de goede richting. Na nog eenige schreden gedaan te hebben, werd hij door een ongekenden angst aangegrepen; hij struikelde telkens, stoette nu eens het hoofd, dan weer de schouders tegen de boomen, en raakte hoe langer hoe meer in de struiken verward. Eindelijk bleef hij staan, volstrekt niet wetende, waar hij zich bevond; wellicht

was hij zijn doel reeds ver voorbij geloopt, mogelijk ook was hij in de nabijheid van een of anderen diepen afgrond, die in dat gedeelte van het bosch veelvuldig voorkwamen.

Ten einde raad, kwam hij op de gedachte het afgesproken teeken te geven, en na eenige vergeefsche pogingen, gelukte het hem het gezang van den lijster na te bootsen, dat hij met de drie welbekende tonen zijner eigene vinding besloot. Hij luisterde met ingehouden adem, maar tot tweemalen toe vernam hij geen geluid ten antwoord; eerst bij de derde proef, hoorde hij aan zijne linkerzijde driemaal in de handen klappen. Hij begaf zich in die richting, en herhaalde na eenige oogenblikken het teeken, dat nu meer in zijne nabijheid beantwoord werd. Hiermede voortgaande, kwam hij steeds nader bij het doel, terwijl het gehoor moest helpen, waar het gezicht in de duisternis te kort schoot. Nog eenige schreden en hij heeft de plaats bereikt; hij herkent de sparreboschjes aan den reuk en het gevoel, en staat weldra tegenover den verbaasden vluchteling, die niet begrijpen kan wat hem in het holle van den nacht heeft kunnen bewegen tot hem te komen.

Herman vertelde hem nu, hoe hij niet had kunnen slapen bij de gedachte, dat zijn vriend, aan de koude nachtlucht blootgesteld, behoefte moest hebben aan betere beschutting, en voegde er bij: „Hier breng ik u iets om u mede te dekken.” Onder het uitspreken van deze woorden raakte hij de verkleumde hand van zijn beschermeling aan, die geen woorden kon vinden om hem zijn dank te betuigen. „Ik had u de eerste maal wel gehoord,” zeide hij, „maar daar ik onmogelijk kon onderstellen, dat gij komen zoudt, durfde ik u

niet antwoorden. Wie had dan ook zoiets kunnen denken? Ik wil het u niet verbergen, maar gij zijt tot twee malen toe juist bijtijds gekomen om mij het leven te redden. Maar hoe moet gij in zulk eene duisternis uit het bosch en weder t'huis komen?"

„Bekommer u daarover niet, mijnheer. Hij, die mij hierheen gebracht heeft, zal mij ook op den terugweg nabij zijn. Het groote bezwaar was straks een bepaald punt te bereiken; nu heb ik slechts de helling van het bosch te volgen, en eenmaal daaruit ben ik zoo goed als t'huis. De weg is nu veel gemakkelijker te vinden. Goeden nacht, mijnheer!"

„Vaarwel, Herman, God zegene u, en make u zoo gelukkig als gij goed zijt."

Toen de jeugdige herder zich verwijderd had, wikkelde zich de verkleumde vreemdeling in de deken, terwijl hij in stilte een gebed opzond voor de veiligheid van zijn weldoener. Dezen kostte het intusschen heel wat inspanning om uit het bosch te komen. Hij struikelde herhaaldelijk over de boomwortels, totdat hij viel en zich de handen bezeerde. Eindelijk bereikte hij toch den zoom van het woud, en nooit had hij met zooveel welgevallen de sterren aanschouwd als op dat oogenblik. Met groote omzichtigheid naderde hij het huis; de hond sloeg aan, maar juist had hij zijn kamertje bereikt, toen hij de oude dienstmaagd het venster hoorde openen, om te onderzoeken of er onraad was.

HOOFDSTUK IV.

WIE DE VLUCHTELING WAS. HERMANS PLANNEN.

Vroeger dan gewoonlijk waren Herman en Magdalena den volgenden morgen gereed om met de kudde te vertrekken. Johanna prees hun ijver, en voorzag hen overvloedig van den noodigen mondvoorraad. De kinderen wisselden een blik van verstandhouding, en dezelfde gedachte hield hen bezig, n.l. dat zij niet alles voor zich alleen zouden behouden.

Onderweg sprak Magdalena hare vrees uit, dat de vluchteling waarschijnlijk een slechten nacht zou hebben doorgebracht; de gedachte daaraan had haar geruimen tijd belet den slaap te vatten, maar toen Herman haar vertelde, wat hij gedaan had, was zij gerustgesteld.

Op de weide aangekomen, was zijn eerste werk de schuilplaats op te zoeken, waar hij zijn gast naar omstandigheden in redelijken welstand aantrof. Hij zette hem dadelijk zijne ontbijt voor, ofschoon hij hem niet kon bewegen alles te nemen wat voor hem bestemd was. Magdalena had zich belast met de zorg voor de kudde, waardoor haar broeder in staat was, eenige oogenblikken bij den vreemdeling te blijven, die van deze gelegenheid gebruik maakte, om zijn jeugdigen weldoener eenige bijzonderheden mede te deelen omtrent hetgeen hem tot hiertoe wedervaren was en dezen te vertellen, waarom hij eigenlijk gevlucht was.

„Men weet niet, wat mogelijk gebeuren kan,” zeide

hij, „en daarom zal ik u mijn naam zeggen, gelijk gij mij den uwen hebt genoemd; mocht men dan mijn schuilplaats ontdekken en mij gevangen nemen, dan weet gij ten minste, wien gij den laatsten troost en de laatste hulp hebt verleend. Ik heet Constant Lepage, en was vroeger geneesheer te N.”

„Ik werd,” zoo begon de vluchteling, „op een goeden dag tot maire (burgemeester) van N. gekozen en nam die benoeming aan, ofschoon de bezigheden aan dit ambt verbonden, zeer belemmerend waren voor een geneesheer met eene uitgebreide praktijk. Met de beste voornemens beziel, heb ik weldra gelegenheid gehad, een blijk te geven van mijne christelijke gezindheid. Een commissaris van de Conventie was te N. aangekomen en had bevel gegeven om tien verdachte personen in hechtenis te nemen, onder welke enkele grijsaards en vrouwen, die den volgenden dag voor de rechtbank moesten verschijnen. Ofschoon van hunne onschuld overtuigd, waagde ik niet bij den meedoogenloozen commissaris voor hen tusschenbeide te treden, daar ik wist dat elke poging daartoe vruchteloos zou zijn. Daarom nam ik den schijn aan alsof ik met hunne gevangenneming instemde, en liet ze gedurende den nacht ontsnappen tot groote ergernis van den commissaris, die aanstonds vermoedde, dat dit niet zonder mijn toedoen geschied was. Ik begreep dan ook dat ik te N. niet langer veilig was en ik ontving weldra in het geheim de mededeeling, dat ik als verrader en vijand van de republiek waster dood veroordeeld. Nu bleef mij niets over dan te trachten door een overhaaste vlucht mijn leven te redden.

Van dat oogenblik af heb ik gezworven door velden en bosschen, altijd in de richting der Cevennes, waar

mijne voorouders vroeger zelf aan vervolging hebben blootgestaan. Ik heb bij voorkeur des nachts gereisd en de meest afgelegen paden gevolgd, steden en dorpen zooveel mogelijk vermijdende en nergens de gastvrijheid inroepende, om niemand bloot te stellen aan gevaren, die bijna onvermijdelijk aan het herbergen van de vluchtelingen verbonden zijn. Gedurende zes weken heb ik alzo het leven geleid van een wilde, nu en dan een nachtverblijf zoekende onder de struiken; wilde vruchten en wortels waren mijn eenig voedsel geweest, en elken dag was ik in gevaar van koude, vermoeidheid of honger om te komen. De laatste nacht is verreweg de beste geweest sedert mijne ontvluchting, en de laatste maaltijden, die ik gebruikt heb, waren vorstelijk in vergelijking met hetgeen ik sedert weken genoten heb.

Herman hoorde dit alles met de grootste belangstelling aan en vroeg Lepage of hij er niet over dacht om Frankrijk te verlaten, ten einde zijn leven niet langer in gevaar te stellen.

„In de eerste plaats,” was het antwoord, „ben ik zoo ver van de grenzen verwijderd, dat het mij groote moeite zou kosten, die te bereiken; en in de tweede plaats zou ik niet dan in het uiterste geval mijn geboortegrond willen verlaten. Geloof mij, zelfs voor een vogelvrijverklaarde, gelijk ik ben, is het niet zoo gemakkelijk, zijn vaderland vaarwel te zeggen. Neen, mijn vriend, ik blijf; ik word vervolgd ter wille van de vrijheid, die men in het aangezicht slaat, en die ik zoo liefheb, maar ik twijfel niet, of zij zal zegevieren, en nooit moet men kunnen zeggen, dat ik mijn vaderland en de zaak der vrijheid ontrouw geworden ben. Dan wil ik nog veel liever als martelaar

sterven. En toch behoef ik mij niet, als zoo vele anderen, te laten weerhouden door vrees voor wraak op mijne betrekkingen, daar ik geene bloedverwanten heb. Evenmin heb ik reden de verbeurdverklaring mijner bezittingen te duchten, want ik draag mijn geheele vermogen bij mij." Bij deze woorden liet hij Herman een zwart marokijn lederen tasch zien, die behalve eenige andere voorwerpen een beurs bevatte met enkele goudstukken.

„Wat de toekomst betreft, moet ik mij verlaten op de vruchten mijner langdurige studie, en die zijn dáár," voegde hij er bij, op zijn voorhoofd wijzende.

„Daaraan heb ik ook mijn leven te danken," ging hij voort, „want de man, die mij kwam waarschuwen, toen het doodvonnis over mij was uitgesproken, was een mijner patiënten, een arme man, door de revolutiekoorts aangetast, maar die, naar hij zeide, zijne schuld aan mij wilde afdoen door mij het leven te redden."

„Die brave man!" riep Herman uit.

„Hij staat niet alleen, mijn waarde vriend, en wij moeten dezulken niet ten speelbal laten aan een hoop schelmen, die hen ten verderve voeren. De Heere Jezus zocht de scharen op om ze tot zich te roepen, en het is onze roeping Hem daarin, zooveel in ons vermogen is, na te volgen. Indien ik nu dit land verliet, zou ik mij te midden der onverzoenlijke vijanden van dit misleide volk moeten begeven; en zelfs deze zouden mij met recht hun vertrouwen ontzeggen, wanneer ik met hen de wapenen tegen mijn vaderland opvatte. Gij ziet dus wel, mijn vriend, dat mij niets anders overblijft, dan mij in dezen of genen schuilhoek verborgen te houden, tot het oogeblik aanbreekt, waarop de welgezinde burgers de orde

zullen kunnen herstellen, en dat oogenblik zal, naar ik vertrouw, weldra komen. Wacht u intusschen wel, uwen grootvader ons geheim meetedeelen. Waarschijnlijk zou hij er op aandringen, mij in zijn huis op te nemen, en ik mag hem door mijne tegenwoordigheid niet aan gevaar blootstellen. In dit bosch verborgen, zal ik u niet zoo licht in moeielijkheid brengen, omdat niemand behoeft te weten, dat gij mij hier gebracht en geholpen hebt."

Toen hij uitgesproken had, reikte hij den jeugdigen herder de hand, en gaf daarop zijn verlangen te kennen om ook Magdalena te groeten, wier beschermeling hij evenzeer was, gelijk hij zeide, en die hij ook van zijne erkentelijkheid wilde verzekeren. Herman stelde hem daarom voor, zich te zamen naar de plaats achter de rots te begeven, waar zij elkander het eerst hadden ontmoet; dan zou hij zijn zuster roepen, en kon de kudde wel eenige oogenblikken alleen blijven. Nadat zij de bedoelde plaats hadden bereikt, ging Herman Magdalena halen, en vertelde haar in weinige woorden de geschiedenis van den dokter, dien zij weldra samen bereikten. Broeder en zuster hielden elkander bij de hand en bewaarden het stilzwijgen, terwijl Hermans blik, op Lepage gevestigd, scheen te vragen: „Welnu, acht gij Magdalena in staat u te verraden?" De laatste zag den ongelukkige, die zijn geheim en zijn leven in hare handen stelde, eenige oogenblikken kalm aan, daarop sloeg zij de oogen neder, en wachtte met bescheidenheid tot de vluchting haar zou aanspreken. Deze had terstond bespeurd, hoe die eenvoudige, reine trekken eene reine ziel en een krachtigen wil verborgen, en zeide op vriendelijken toon:

„Ja, Magdalena, gij zijt de waardige zuster van Herman, en zult, evenals hij, mijn geheim getrouw bewaren. Maar ééne zaak moet gij beiden mij beloven, en dat is, dat gij mij terstond zult waarschuwen, als er iets mocht gebeuren, dat uwe veiligheid in gevaar zou kunnen brengen. Ik schenk u mijn vertrouwen; geef mij wederkeerig het uwe. God hoort en ziet ons in dit oogenblik en Hij zal onze pogingen zegenen.

Ik voor mij, heb nooit duidelijker ingezien dan nu, dat zijn gunst mij nabij is. Hij is het, die mij twee zulke trouwe beschermers toezendt.”

„Mijnheer,” antwoordde Magdalena, „wij zullen niet over u spreken, en u alles mededeelen, wat gij noodig hebt te weten. Maar, wat zult gij in uwe schuilplaats aanvangen als het weder ongunstig wordt, bij regen en sneeuw? Dan zal een enkele deken u waarlijk niet veel baten!”

„Daar valt mij wat in,” riep Herman eensklaps uit, en zag daarbij zijne zuster aan, als om haar te raadplegen. „Ge weet wel... de grot...”

„Maar Herman, waar denkt ge aan?” vroeg zij op een toon van ontsteltenis.

Nu moet men weten, dat de grot, waarvan Herman sprak, zich bevond in eene zeer steile rots, zestig voet beneden den top, en dat zij maar op ééne wijze bereikt kon worden. Beneden aan de helling toch van de rots was een afgrond van 500 voet diep, terwijl aan de andere zijde eene kleine snelstroomende rivier liep, wier schuimende golven hier en daar tusschen de boomen en struiken zichtbaar werden, hetgeen deze woeste streek zeer schilderachtig maakte. Jaren geleden zou, naar men zeide, deze grot bewoond zijn geweest door een kluizenaar, omtrent wien allerlei zonderlinge

geschiedenissen in omloop waren. Volgens de laatste mededeelingen had de duivel hem op zekeren dag van den top der rots naar beneden geworpen, omdat hij in zijn hoogmoed gevraagd had, dat God hem paus zou maken.

In den tijd, toen de heremiet daar verblijf hield, was de grot te bereiken langs een steile en ruwe trap, door hemzelven in de rots uitgehouwen; maar sedert geruimen tijd hadden regen, sneeuw en hagel dien weg onbruikbaar gemaakt, en maar hoogst zelden waagde een der vlugste herdersknappen het, die te betreden. In de laatste drie jaren was de grot in het geheel niet meer bezocht geworden, aangezien een omgewaaide eik, langs welken men vroeger den gevaarlijken tocht kon doen, door den bliksem getroffen en naar beneden gestort was.

Toen Lepage al deze bijzonderheden vernomen had, begreep hij volkomen, wat Herman wilde voorstellen.

„Ja, mijnheer,” zeide deze, „ik houd het er voor, dat een sterk touw ons denzelfden dienst zou kunnen doen als de eik.”

„Neen, neen,” riep het jonge meisje in den grootsten angst, „neen, Herman dat is al te gewaagd.”

„Wees gerust, Magdalena, ik ben niet duizelig en kan goed klimmen en klauteren. Kom Herman, laten wij de plaats samen eens opnemen, en zien, wat er gedaan kan worden.”

„Dat is goed,” antwoordde deze; „wij hebben daarvoor niet ver te gaan.”

Magdalena keerde nu, alles behalve gerust, naar de kudde terug, terwijl Lepage zich met zijn geleider naar den rand der rots begaf, waar de grot moest zijn; hij kon haar intusschen niet zien, omdat de

struiken den ingang nagenoeg geheel aan het oog onttrokken, hetgeen, naar het oordeel van den vluchteling, een voordeel was. Toch stond hij versteld over de roekeloosheid van hen, die zonder noodzaak naar de grot waren afgedaald, met een schrikwekkenden afgrond onder de voeten. Daar hij de zaak van naderbij wilde onderzoeken, zeide hij: „Wacht mij hier een oogenblik, Herman,” waarop hij eene schrede deed in de richting van de trap, waarvan het bovengedeelte nog niet geheel was afgebrokkeld.

Maar Herman, vlugger dan hij, sprong hem eensklaps voorbij, en de dokter kon een uitroep van schrik niet onderdrukken, toen hij den knaap een oogenblik later ver beneden zich zag voortsnelen, hem lachend toeroepend:

„Volg mij, mijnheer, maar houd u goed vast.”

Zonder ongeval bereikten beiden de plek, waar de trap afgebroken was, om veel lager op nieuw gelegenheid tot afdalen te geven, en wel, zooals Herman verzekerde, tot aan den ingang der grot.

Van de plaats, waar zij stonden, ontdekten zij den bedoelden ingang, maar zagen geen kans dien te bereiken. Indien het mogelijk was, een sterk touw van 20 à 25 voet aan de rots te bevestigen, zou de afdaling wel uitvoerbaar zijn; hier en daar toch waren uitstekende punten, die tot steun konden dienen voor de voeten; een paar stevige armen moesten het overige doen, om een vast punt te vinden, van waar men met een sprong de afgebroken trap weer kon bereiken.

„Het eenige wat wij noodig hebben,” zeide Lepage, „is een stevig touw.”

„Wij hebben er thuis een, dat gebruikt wordt om de korenschoven naar den zolder te hijschen,” was

het antwoord; „dat is nog zoo goed als nieuw en ligt op het oogenblik doelloos in de schuur tot den volgenden oogst.”

„Het mag wel met de meest mogelijke zorg aan de rots worden vasgemaakt.”

„Daarvoor zal het noodige wel in de oudroestkist te vinden zijn. Laat dat maar gerust aan mij over, mijnheer!”

Terwijl hij sprak, nam Herman de rots eens op en hij toonde een tegenwoordigheid van geest en een kalmte te bezitten als de leidekker op het dak eener koepelkerk. Eindelijk namen zij den terugtocht aan, elkander op de gevaarlijke punten ondersteunende en zeer voldaan over al wat zij hadden opgemerkt.

Lepage zocht zijn schuilplaats weder op, en vond hier zulk een voorraad van levensmiddelen, dat hij niet kon besluiten, alles aan te nemen; maar ten slotte moest hij zwichten voor den drang der welwillendheid van broeder en zuster.

Het was Hermar, na zijn terugkeer uit de grot, met veel moeite gelukt, Magdalena eenigermate gerust te stellen, die nu niet kon nalaten te zeggen:

„Ik ben bijna jaloersch op u, dat gij zooveel doen kunt voor mijnheer Lepage. Ik zou zoo gaarne wat voor hem willen doen.”

„Wat zegt ge daar, zusje? Zou ik dan iets kunnen uitvoeren, als gij niet zoo trouw bij de kudde bleeft?” En daarop vertelde hij tot in de kleinste bijzonderheden wat hij en zijn vriend gezien, en welke plannen zij gemaakt hadden, waardoor de ongerustheid van Magdalena op nieuw werd opgewekt.

HOOFDSTUK V.

DE GROT.

Toen de kleine familie des avonds gezellig bijeen was, kwam het Johanna voor, alsof Herman iets op het hart had. Daarom vroeg zij hem: „Waar denkt gij toch zoo over, Herman?”

„Ik? Dat zou ik u moeielijk kunnen vertellen,” antwoordde hij zoo onverschillig mogelijk.

„Wil ik je eens vertellen, mijn jongen, waaraan je *niet* denkt?” zeide grootvader. „Je denkt er in het geheel niet aan, ons wat pijnappels voor den haard te bezorgen, en je weet toch wel, dat ik daar zoo op gesteld ben. Ze verspreiden zulk een aangename geur. Neem dus morgen een mand en een zak mede; dan kunt ge een goeden voorraad in eens opdoen.”

„Dat beloof ik u, grootvader,” zeide Herman, die bij deze woorden een goede ingeving kreeg.

Toen Johanna hem namelijk over zijne droomerige houding onderhield, zat hij er juist over te denken, hoe hij op de beste manier het touw en een stuk ijzer zou meenemen, dat hij gevonden had en dat hem in alle opzichten geschikt voorkwam. Nu was het bezwaar opgeheven; de mand, door grootvader bedoeld, kwam uitstekend te pas. Nadat hij den volgenden morgen in de vroege zijne toebereidselen had gemaakt, waaryan niemand iets gemerkt had, gelukte het hem, even onbemerkt, alles mede te nemen, wat hij noodig had. De zak, dien hij over de mand had geworpen, verborg zorgvuldig alles, wat hij niet aan den scherpen blik van Johanna wilde blootstellen.

De laatste kon toch al niet nalaten de opmerking te maken, dat de berglucht een merkwaardigen invloed scheen te hebben op den eetlust van het tweetal; zij vulde dan ook nu Magdalena's mandje tot boven toe, waarmede broeder en zuster niet weinig in hun schik waren.

„Goed nieuws!” Met deze woorden begroette Herman zijn vriend, dien hij dadelijk in zijn schuilhoek ging opzoeken. „Ontbijt maar eerst op uw gemak, dan gaan wij aan het werk. Alles is klaar!”

Intusschen had Lepage, bij nadere overweging, zichzelf verweten, dat hij zijn jongen vriend in eene vrij roekelooze onderneming had gewikkeld. Daarom trachtte hij nu hem van het opgevatte denkbeeld af te brengen, maar tevergeefs.

„Als gij niet mede gaat, ga ik alleen,” antwoordde de knaap, „en als dan het werk afgelopen is, kunt gij komen, om te zien of het u gelegen komt, er gebruik van te maken.”

Er lag juist in het gewaagde en het nieuwe van de onderneming voor Herman een zekere bekoorlijkheid, en hij zou in staat geweest zijn, louter voor genoeg datgene te doen, wat hij nu met een edel en zeer ernstig doel ging verrichten. Lepage, die de vastberadenheid en opgeruimdheid van den jongeling bewonderde, liet zich ten laatste door dien ijver en moed overhalen hem te volgen; en daar hij wel inszag, dat zijn jeugdige makker de zaak veel beter zou behandelen dan hijzelf, liet hij hem stil begaan. Hij volgde hem dus met het touw, en hield zich gereed, om, waar het noodig mocht zijn, de behulpzame hand te bieden.

Het stuk ijzer bestond uit een sterke kram, 12 à

13 duim lang, en tamelijk dik, aan het eene einde omgebogen, zoodat het touw er zeer gemakkelijk aan kon worden vastgemaakt.

Het koord was daartoe reeds bij voorbaat van eene lus voorzien, door Herman des nachts in het geheim behoorlijk gereed gemaakt. De jongen nam nu een hamer en de bewuste kram, terwijl Lepage al zijne bewegingen met de oogen volgde, zonder ook maar een oogenblik aan den afgrond te denken; hij zag niets dan Herman, en deze zag niets dan zijn werk.

Juist op de plaats, waar de trap ophield begaanbaar te zijn, had hij den vorigen dag eene horizontale spleet opgemerkt, die naar het hem voorkwam, uitstekend geschikt was om de kram te houden. Hij toog aan den arbeid, en slaagde boven verwachting. De rots bood genoeg tegenstand om aan de kram de noodige vastheid en zekerheid te geven, en toch deed elke hamerslag haar telkens dieper indringen, totdat er niets meer van overbleef dan het gedeelte, dat noodig was om het touw aan vast te maken.

Nu keerde Herman zich zegevierend om, en verzocht Lepage hem het touw aan te geven.

„Beste vriend, wees toch, bid ik u, voorzichtig,” riep deze, terwijl hij hem het gevraagde toewierp.

„En gij, mijnheer,” was het antwoord, „zorg maar, dat ik u niet medetrek als ik het naar mij toehaal. Vier het, en denk om uwe beenen.”

Het touw moest met een zeemansknoop aan de kram worden bevestigd, en daar alles van te voren was gereed gemaakt, was dit het werk van een oogenblik.

„Kijk eens!” riep Herman, terwijl hij aan het touw hing hangen.

„In 's hemels naam. Herman, bega toch geene onvoorzichtigheid!”

Herman liet een helderen lach hooren, pakte het touw met beide handen, en terwijl hij nu eens den voet op een uitstekenden boomwortel, dan weder op een vooruitspringend stuk rots zette, had hij weldra het andere bruikbare gedeelte van de trap bereikt. Lepage, kon nu en dan een kreet van schrik niet weerhouden, en hem met den vinger dreigende, riep hij hem toe: „Ongelukkige, wees toch voorzichtig!”

„Zeg liever: gelukkige,” riep Herman hem van beneden toe, terwijl hij hem op vroolijken toon uitnoodigde denzelfden weg te volgen.

Lepage aarzelde dan ook geen oogenblik, daar het hem een zeker genot was, hetzelfde gevaar te loopen, waaraan zijn vriend zich om zijnentwil had blootgesteld. De zaak bleek ten slotte niet zoo moeielijk als hij zich haar had voorgesteld, en eenige oogenblikken later stond hij naast Herman. Nu daalden zij samen verder af naar de grot, terwijl zij langs dien geheelen weg door de struiken verborgen waren, die hun tevens beletten de ijzingwekkende diepte van den afgrond onder zich te zien; overigens ontbrak het hun niet aan geschikte steunpunten voor den voet, en liepen zij geen ander gevaar dan dat, waaraan eene duizeling hen zou kunnen blootstellen.

De grot was niet buitengewoon ruim; men moest zich bukken om er in te komen; intusschen kon iemand van middelbare grootte, zooals Lepage, eenmaal daarbinnen zijnde, gemakkelijk rechtop staan. Zij was tien voet lang en ongeveer acht voet breed. Daarenboven scheen zij volstrekt niet vochtig te zijn, hetgeen te meer opmerkelijk was, daar in de

onmiddellijke nabijheid een beekje, klaar als kristal, uit de rots te voorschijn kwam en eenige struiken bevochtigde, die sedert onheugelijke tijden het uitsluitend genot van deze bron hadden gehad.

„Vroeger heeft deze beek den kluizenaar gelaafd, nu zal zij den vluchteling denzelfden dienst bewijzen,” zeide Lepage, die niet zonder aandoening deze onherbergzame schuilplaats beschouwde, en daarbij dacht aan de zelfopoffering, waaraan hij die te danken had.

„Mijn vriend,” ging hij voort, het is zeker niet Gods wil, dat ik zal omkomen, daar Hij mij in u een bevrijder heeft doen ontmoeten; Hij heeft ongetwijfeld zijne plannen met u en met mij. Maar laten wij aan Magdalena denken. Gij moet haar spoedig gaan gerust stellen, want ik vrees, dat zij niet weinig bezorgd zal zijn over haar broeder. En beloof mij, dat gij nooit hier zult komen zonder hooge noodzakelijkheid, als gij tenminste wilt, dat ik hier blijf. Ik wil volstrekt niet, dat gij uw leven waagt om het mijne te behouden. Ik zal wel naar boven komen om mijn voedsel uit uwe hand te ontvangen.”

„Neen mijnheer, dat behoeft niet; als gij vreest, dat mijne bezoeken ons in gevaar zouden brengen, hebben wij hier een zeer gemakkelijk middel om de gemeenschap te onderhouden.”

Even boven de grot had de rots een vooruitstekend punt, en men behoefde slechts een touw, om van daar uit den vluchteling te doen toekomen, wat men verlangde. Herman verzocht nu zijn vriend, wel acht te geven op het afgesproken sein, dat hij over een uur zou doen hooren. Daarop nam hij afscheid, en sprong even behendig de afgebrokkelde treden op, als een eekhoortje tegen een eik opklautert. Boven

op de rots aangekomen, gaf hij het welbekende teeken, om Lepage te doen weten, dat hij buiten gevaar was, en deze, die hem achter de struiken uit het oog verloren had, vernam dit geluid met onbeschrijfelijk genoegen.

Herman haastte zich nu naar Magdalena, die werkelijk reeds ongerust begon te worden. Toen zij vernam, dat alles naar wensch ging, sprak zij tot haar broeder: „Ik heb ook niet stil gezeten, terwijl gij aan het werk waart,” waarop zij hem een hoop droog gras aanwees, dat zij gedurende zijne afwezigheid had bijeenverzameld.

„Terwijl gij u met zijn logies bezig houdt, heb ik voor zijn bed gezorgd. En dit zal hem zeker beter bevallen dan de bladeren.”

„Veel beter,” was het antwoord van Herman, die, getroffen door haar ijver, zich dadelijk gereedmaakte, om een deel van het hooi weg te brengen.

„Ik kom dadelijk terug,” zeide hij, „maar ge hoeft u niet ongerust te maken; met deze vracht ga ik niet naar de grot; ik zal een en ander aan onzen kluizenaar doen toekomen door behulp van een touw, dat ik daarvoor heb meegebracht.”

Nauwelijks was een uur verloopen, of Herman was reeds op de rots, waar hij alles had bijeengebracht, wat voor Lepage bestemd was. Het door hem gegeven sein werd al spoedig beantwoord, ofschoon de beide vrienden elkander niet konden zien. Herman had, toen hij beneden was, nauwkeurig het punt waargenomen, van waar hij het touw moest laten zakken; het was aan den voet van een jongen kastanjeboom, dien de natuur aan den uitersten rand der rots had doen geboren worden, waarover hij zich scheen heen

te buigen, om de diepte van den afgrond te meten. Het was duidelijk, dat de boom niet bestemd was voor een lang leven; evenals zijne vruchten, moest hij zelf noodwendig vroeg of laat door den storm in de diepte worden neergeworpen.

Op het oogenblik intusschen bood hij Herman een geschikt steunpunt, terwijl de knaap overigens geheel omring was door groepjes teelkruid en jeneverbes-boomen.

Langzamerhand daalde het touw, waaraan een mand met levensmiddelen bevestigd was. Maar nu rees bij Herman de vraag of de bezending het gewenschte punt wel zou bereiken? Hij begon te vreezen, dat het touw niet lang genoeg zou zijn, toen hij tot zijne blijdschap in de handen hoorde klappen, terwijl hij tevens bemerkte, dat men bezig was het touw van zijn last te ontdoen. Hij had zich dus niet bedrogen. Nu kwam het er maar op aan van den gevonden weg gebruik te maken. Na de mand werd de deken afge-laten, vervolgens de bos hooi, en eindelijk in een biezen korfje, door Magdalena zelf gevlochten, wat broeder en zuster van hun eigen maaltijd voor hun beschermeling hadden afgezonderd, daar zij toch naar willekeur over de melk der geit konden beschikken, en hun daarenboven des avonds een goed, warm avondmaal wachtte.

„Al kunnen wij nu al iets voor hem doen,” merkte Magdalena op, „hij is toch nog diep te beklagen.”

Herman had nu nog slechts de mand en den zak met pijnappels te vullen, die gelukkig in overvloed te vinden waren.

Gaarne zou hij nog eenmaal naar de grot zijn terug-gekeerd, om te zien hoe de vluchteling het maakte,

maar de avond begon te vallen, en hij liet Magdalena niet gaarne lang alleen; daarenboven had hij Lepage beloofd zonder dringende redenen niet bij hem te komen. Nu, dringend noodig was een bezoek aan de grot niet!

Onze vluchteling bleef alzoo in de eenzaamheid aan zijne eigene gedachten overgelaten. Om zijn leven te redden in den storm, die het oude koningschap had omvergeworpen, zag hij zich nu genoodzaakt, met behulp van een knaap, zich te verbergen in het toevluchtsoord van een kluizenaar. Deze schuilplaats, die bosschen, zijn geheele toestand voerden hem terug naar de dagen zijner kindsheid en naar de wonderlijke verhalen en sprookjes, die zijne ouders hem toen hadden verteld. Vervolgens dacht hij aan de talrijke vrienden, in wier gezelschap hij zulke gelukkige dagen had doorleefd en met wie hij allerlei schoone plannen voor de toekomst had beraamd.

„Waar zijn zij thans,” vroeg hij zichzelf af, „die vrienden mijner jeugd? Zij, die nu nog in leven zijn, zullen zeker niet vermoeden in welk een toestand ik mij op het oogenblik bevind en welke kwellingen ik onderga.”

Terwijl hij zich aan deze sombere overpeinzingen overgaf, daalde de zon beneden den horizon, terwijl hare laatste stralen de verwijderde bergtoppen als met goud overtoegen.

Dit gezicht wekte zachtere aandoeningen bij hem op. „De dag ontvlucht ons,” zeide hij, „maar alvorens ons aan de duisternis van den nacht prijs te geven, verkondigt hij ons bij zijn vriendelijk afscheid, tevens de nadering van een nieuwen morgen.”

Eindelijk bepaalden zich zijne gedachten bij Herman

en Magdalena. Al wat hem omringde, de eenvoudige rustplaats, waarop hij zijne vermoeide leden had uitgestrekt, de warme deken, waarin hij zich had gewikkeld, die spijzen, die zij van hun dagelijksch rantsoen afzonderden; zijne verblijfplaats zelf, zoo verborgen en afgezonderd, waar het geweld hem niet licht zou vervolgen; alles sprak van de goede gezindheid van broeder en zuster.

Langzamerhand maakte zich nu de slaap van zijn oogleden meester, en de eerste nacht, in dit verblijf doorgebracht, schonk hem eene rust en verkwikking, zooals hij die in lang niet genoten had.

HOOFDSTUK VI.

EEN KLUIZENAARSLEVEN.

De oude Johanna merkte meer, dan Herman en zijn zusje wel dachten. Zij vond de kinderen erg opgewonden en sprak zelfs er over met haar meester. Wellicht was zij aan het onderzoeken gegaan en was zij toch achter de waarheid gekomen, maar de kinderen zelf besloten haar in te lichten.

„Over één zaak maak ik mij ongerust,” had Herman tot zijne zuster gezegd, „en wel over de deken, die ik uit den koffer genomen heb. Johanna kijkt er nu en dan in, en als zij ze niet vindt, zal zij zeker drukte maken.”

Daarop had Magdalena hem geraden, doodeenvoudig te zeggen, dat hij ze aan een armen man geleend had, die er groote behoefte aan had.

Aan den avond van den dag had Herman na de huiselijke godsdienstoefening aan zijn grootvader en Johanna medegedeeld, dat hij hun eene bekentenis te doen had, en hun naar aanleiding daarvan vergiffenis moest vragen. Daarop vertelde hij met eenige aandoening in zijne stem, dat hij de vrijheid had genomen de deken uit den koffer te nemen, om die aan een ongelukkige te leenen, die niets had, om zich tegen de koude te beschutten.

„Hadt gij ons maar in dat goede werk laten deelen, mijn kind,” antwoordde de grijsaard. „Gij begrijpt toch wel, dat Johanna de deken niet zou geweigerd hebben, ook zelfs op het gevaar af, dat wij ze nooit zouden terugkrijgen.”

Daarvoor behoeven wij niet te vreezen, grootvader, tenzij de arme man niet in de gelegenheid mocht zijn.”

„Het is goed, mijn jongen,” ging de oude man na een oogenblik van stilte voort; „en daar gij niet geneigd schijnt te zijn er ons meer van te zeggen, zullen wij uw geheim eerbiedigen.”

„Waarschijnlijk is het deze of gene van onze arme bureu,” merkte Johanna op, toen de kinderen zich verwijderd hadden.

„Wel mogelijk,” antwoordde hij, zonder de minste nieuwsgierigheid te laten blijken.

„Ik houd het er voor, dat het de kolenbrander is,” sprak zij; „elken dag gaan zij zijne hut voorbij op weg naar de weide, en ik heb gehoord, dat hij sedert eenigen tijd ziek is.”

Den volgenden morgen, toen Herman en Magdalena op het punt waren met de kudde te vertrekken, riep de grootvader, die nog te bed lag, zijn kleinzoon tot zich en zeide:

„Zoudt gij niet denken, mijn jongen, dat een flesch wijn uwen armen beschermeling welkom zou zijn?”

„O, ongetwijfeld, grootvader,” riep Herman uit, terwijl zijn hart bijna hoorbaar klopte.

„Nu, ga haar dan naar zelf uit den kelder halen. Je weet wel, rechts op de onderste plank, achter het kleine deurtje. Neem er een uit het derde vak; dat is de oudste.”

„Wel, wel, wat ziet onze Herman er vergenoegd uit,” zeide Johanna, toen zij hem met de kostelijke flesch uit den kelder zag komen. „Maar kan ik u ook niet wat medegeven?”

„Wij zullen u inderdaad heel dankbaar zijn, goede Johanna, als gij ons ook wat geven wilt,” zeide Magdalena op vleienden toon.

„Maar wat dan toch, beste meid?”

„Gij hebt van morgen gebakken; geef ons dan een versch brood en ook een stuk van de versche boter... Die arme man heeft letterlijk niets.”

„Maar gij kunt dat alles niet dragen, kind! Die kolenbrander woont zoo ver van hier! Och, daar verspreek ik mij; hoe kan ik zoo onvoorzichtig zijn!” riep de oude uit.

„Dat is minder,” zeide Magdalena, „geef het maar, wij zullen er wel komen.”

Op deze wijze ging eene week voorbij; broeder en zuster gingen steeds voort den vluchteling van al het noodige te voorzien, en deze begon zich in zijne grot langzamerhand op zijn gemak te gevoelen. Hij had hooi en stroo in overvloed tot ligging, en daarenboven nog genoeg om den ingang van de grot volkomen onzichtbaar te maken. Hij was in het bezit van een drink-

nap, een bord en een lepel, alles van hout; de flesch wijn was een welkome verversching en er ging geen dag voorbij of hij kreeg eene grootere of kleinere hoeveelheid noten, gebraden kastanjes enz.; het was, wel is waar, een kluzenaarspot, maar toch kon hij zich daarmede uitstekend behelpen. Gedurende al dien tijd kreeg Herman slechts eenmaal vergunning om in de grot een bezoek te brengen.

Tot zijne blijdschap vond hij zijn gast tamelijk welvarend, en niet ongeriefelijk ingericht in zijne schuilplaats, waar hij overigens met zijne gedachten alleen was.

„Voor al de avonden duren ontzettend lang,” zeide Lepage met een zucht.

„Hier hebt gij iets om u mede bezig te houden, mijnheer,” zeide Herman, terwijl hij hem een Bijbel uit de 16^e eeuw aanbod. „Om u de waarheid te zeggen, lag hij bij ons onder het stof begraven; het is een zeer oud boek, dat wij toch niet kunnen lezen, zegt grootvader. Daarom gebruiken wij dezen ook niet.”

Onder het spreken haalde hij nog uit zijn zak eene kleine lamp en een flesch olie.

De dokter, met deze geschenken ten hoogste ingenomen, zeide, op de lamp en het boek wijzende: „Al wat gij tot nog toe voor mij hebt gedaan, mijn jonge vriend, wordt overtroffen door hetgeen gij mij hiermede verschaft. Nooit zal ik u dit alles kunnen vergelden.”

„De eer daarvan komt mij eigenlijk minder toe dan aan Magdalena: zij heeft mij op die gelukkige gedachte gebracht.”

„Magdalena! . . . Moge God het haar vergelden. Luister eens Herman; ik wil niemand oordeelen, maar dit

weet ik zeker, dat de vrome kluizenaar, die vóór mij deze grot bewoonde, nooit vuriger gebeden kan hebben opgezonden, dan die, welke voor haar en voor u uit mijn hart zullen opstijgen."

Dit was ongeveer de inhoud van het gesprek der beide vrienden gedurende Hermans bezoek, dat dezen veel te kort duurde, maar hetwelk Lepage hem drong af te breken, opdat Magdalena niet lang alleen mocht blijven.

Hijzelf waagde zich nooit in het bosch, daar hij niet omzichtig genoeg kon zijn, sedert hij moest vreezen, bij eene ontdekking, anderen met zich aan gevaar bloot te stellen, overtuigd als hij was, dat Hermans jeugdige leeftijd hem niet zou vrijwaren, indien zijn heldhaftige opoffering bekend mocht worden. Gewoonlijk onderhielden zij zich slechts schriftelijk met elkander. Eenige regels, met potlood geschreven, kwamen en gingen langs denzelfden weg als de dagelijksche voorraad van levensmiddelen. Het waren in den regel slechts hartelijke groeten, en van Hermans zijde eenig nieuws van den dag, de mededeeling van ongelukken en misdaden.

Om zich eenige lichaamsbeweging te verschaffen, liep Lepage meermalen dat gedeelte van de trap op en neder, dat zich aan de zijde van de grot bevond. Nu en dan zelfs waagde hij zich over de vroeger beschreven gevaarlijke plek, om zich daardoor te gewennen aan het gezicht van den gapenden afgrond onder zijne voeten, hetgeen hem ten slotte zoo goed gelukte, dat hij er een zeker genoegen in begon te vinden. Dikwijls ook volgde hij op den bodem van het ravijn de beweging der rivier, terwijl zij nu eens haar loop versnelde, dan weder schuil ging onder de

rotsen, om eindelijk al schuimende weer te voorschijn te komen. Soms voerde de wind het liefelijk gemurmel tot hem over, maar gewoonlijk hoorde hij niets anders dan het geruisch in de toppen der denneboomen, het geschreeuw der meerkollen, het gekras van raven of het liefelijk gezang van den lijster, wanneer deze zich in de naburige boschjes nederliet.

Had hij in gelukkiger dagen den Bijbel steeds met ernst gelezen en overdacht, thans vond hij in het Boek der boeken als het ware eene geheel nieuwe openbaring. Niets is zoo geschikt om ons de schatten te leeren kennen en waardeeren, die in dat boek te vinden zijn als tegenspoed en de eenzaamheid, daar het ons zelfs eene bekoorlijkheid in het lijden kan doen vinden, die in de wereldsche genietingen vaak vergeefs gezocht wordt. Het was hem, alsof de stemmen der profeten, die het treurig lot van Jeruzalem voorspeld hadden, opnieuw weerklonken en nu het „Wee!” over het ongelukkige Frankrijk uitspraken. Zoo denkende en lezende en hoorende viel de tijd hem niet al te lang. Eens gebeurde het, dat hij plotseling opschrikte door een ongewoon geluid.

Helaas, niet ver van zich af zag hij eene arme duif in de klauwen van een gier. Zoo snel zijn beenen hem dragen konden tjde Lepage er heen, greep het slachtoffer met de hand, en deed tegelijkertijd een doordringenden schreeuw hooren. De gier vloog verschrikt weg, en nu hield de redder de duif bloedende in de hand. Zijn hulp was te laat gekomen. Nog eenmaal opende het dier de brekende oogen en deed het eene zwakke poging om zich op te richten, maar viel dadelijk weer op zijde. Vruchteloos poogde Lepage het diertje in zijne handen te verwarmen, doch het

duurde niet lang of het had opgehouden te leven.

Eenige oogenblikken daarna daalde de mand met levensmiddelen van boven neer; de vluchteling schreef haastig een paar woorden op een stuk papier, dat hij met den dooden vogel op den bodem der mand legde, die nu weer naar boven getrokken werd. Herman wist niet wat hij daarvan denken moest, totdat hij het papier vond, waarop deze woorden stonden :

„Ik heb haar te laat uit de klauwen van den gier verlost; begraaf haar op de plaats waar Lepage voor de eerste maal Herman en Magdalena ontmoette. Moge hun beschermeling gelukkiger zijn dan de mijne!”

Toen den volgenden dag de mand op nieuw afge-
laten werd, vond de vluchteling daarin een papier,
met de volgende woorden, die klaarblijkelijk niet van
Hermans hand waren :

„Herman en Magdalena hebben aan het verlangen
van den heer Lepage voldaan. De duif is begraven
aan den voet der rots, waar wij hem het eerst hebben
gezien. Wees verzekerd, dat onze vriend gelukkiger
zal zijn; wij zullen, zoo mogelijk, den gier weren.”

HOOFDSTUK VII.

DE OUDE DIENSTMAAGD BEGINT ACHTERDOCHT TE KRIJGEN.

Op dienzelfden avond, toen Johanna met haar meester
alleen was, schoof zij haar stoel dicht bij den haard,
die op het punt was uit te gaan, en begon op zachten

toon een gesprek, ofschoon het haar altijd veel moeite kostte te fluisteren, daar de natuur haar met eene vrij schelle stem had begiftigd.

„Ik ben van morgen bij den kolenbrander geweest.”

„En...?”

„Het is zeker dat hij niet de persoon is, die uw wijn gebruikt.”

„Nu, en wat zou dat dan?”

„Hij is sedert veertien dagen volkomen hersteld, en heeft geen woord begrepen, van alles wat ik hem vertelde, daar hij de kinderen niet gezien en ook nooit iets van hen gekregen had.”

„Beste Johanna, het ontbreekt hier waarlijk niet aan behoeftigen, en als hij het niet is....”

Nu kwam Johanna zoo mogelijk nog dichter bij den grijsaard, en zei ditmaal werkelijk zeer zacht en geheimzinnig:

„Meester, ik wil u niet in de rede vallen, maar ik maak mij inderdaad ongerust. Ik vermoed....”

„Houd uwe vermoedens maar voor u, Johanna; ik wil niets weten en verzoek u vriendelijk de bescheidenheid in acht te nemen. Als de kinderen iets verzwijgen, ben ik overtuigd, dat zij daarvoor goede redenen hebben. Wij moeten ons niet tusschen hun en hunne beschermelingen stellen, dat zou voor beide partijen misschien nadeelig zijn. Wel te rusten, Johanna.”

Zonder een antwoord af te wachten, keerde de oude man zich doodbedaard om en ging naar zijn slaapvertrek; hij was gewoon zonder iemands hulp naar bed te gaan, en placht dikwijls te zeggen dat zij, die meenden, dat hij het gezicht verloren had, dwaalden; zijne oogen waren nog zeer goed; alleen waren zij uit zijn hoofd naar de toppen zijner vingers

verhuisd; „en daar,” voegde hij er dan bij, „zijn zij nog beter van dienst, aangezien zij des nachts even goed zien als over dag.”

Johanna, wel een weinig van haar stuk gebracht door de besliste wijze, waarop haar meester haar den mond gestopt had, nam hem dat intusschen niet kwalijk. Zij volgde hem, als naar gewoonte, met de oogen, en waakte over hem, zonder dat hij het zich bewust was; vervolgens maakte zij aanstalten om ook ter rust te gaan, nog steeds vervuld van het geheim, dat zij nu verplicht was geheel voor zich zelf te houden.

Den volgenden dag regende het zoo aanhoudend, dat er geen denken aan was om naar de weide te gaan, tot groote teleurstelling van broeder en zuster.

„Die arme koeien,” zeide Magdalena met een zucht, „wat zullen zij zich van daag vervelen.”

„Maar gij kunt dan ook eens een dag rust nemen,” merkte Johanna aan, „en ik houd het er voor, dat u dit niet onwelkom zal zijn.”

Magdalena keek haar bij deze woorden scherp in het gezicht, om te zien of het haar ernst was, maar het was niet mogelijk, op dat onbewegelijk gelaat de waarheid te ontdekken. Intusschen waren zij toch op hunne hoede om niets te laten merken, en hielden zich, schijnbaar volkomen onbezorgd, met allerlei huiselijke bezigheden onledig. Dit viel niet zoo heel gemakkelijk, daar hun hart den ganschen dag met geheel andere gedachten vervuld was. Toen zij dan ook een oogenblik alleen waren, was het hun eene behoefte elkander die gedachten mede te deelen.

„Wat moet er van daag van hem worden?”

„Hij heeft honger!”

„Hij is koud!”

„Hij moet zich schrikkelijk vervelen!”

En dien avond onder het avondeten maakte grootvader het nog erger, toen hij zeide:

„Het ongunstige jaargetijde is op handen, kinderen, en gij zult weldra genoodzaakt zijn met de beesten hier te blijven, en uwe wandelingen naar de weide te staken.”

„Nu al, grootvader!” riep Magdalena uit.

„Dat zou toch jammer zijn,” voegde Herman wat kalmer daarbij. „Er is nog overvloed van gras en meestal blijkt de winter te lang te zijn voor onzen voorraad voeder.”

Eene opmerking van Johanna over de trouw en den ijver der kinderen in het hoeden der kleine kudde, waarbij zij Magdalena met denzelfden dubbelzinnigen blik beschouwde als des morgens, deed laatstgenoemde vragen:

„Bedoelt ge daarmee een verwijt, Johanna?”

„Een verwijt? Volstrekt niet; het is maar eene eenvoudige opmerking, die ik maakte.”

„Ge wilt toch zeker niet beweren, dat wij daar ginds den tijd verbeuzelen?”

„O, integendeel,” hernam Johanna, „ik zou wel zeer ondankbaar moeten zijn om dat te vergeten; maar beste meid, als ik het zeggen mag, de mofjes, die gij voor mij hebt gebreid, zijn wel wat nauw; ik heb geen dameshandjes!”

„Geduld maar, Johanna, de wol is lenig genoeg; ze zullen wel rekken.”

„Wat scheelt je toch van avond, Herman,” vroeg grootvader, nadat het avondeten gebruikt was. „Het komt mij voor, dat ge erg slaperig zijt, te oor-

deelen naar de wijze, waarop ge zit te geeuwen en te rekken."

"Kunt gij dat dan zien, grootvader?"

"Dat schijnt nu en dan het geval te zijn, mijn jongen! Het is mij dan alsof ik zie wat ik hoor. Nu, laten wij dan maar danken en naar bed gaan."

Eenige oogenblikken later, toen alles in huis stil geworden was, klopte Herman zachtjes aan de deur van Magdalena's kamer. Zij deed open en hij trad op geheimzinnige wijze binnen.

"Het is prachtig weder," zeide hij op zachten toon, "en volle maan, zoodat men even goed kan zien als op klaarlichten dag."

"Welnu?"

"Welnu, ik dacht nog eens naar het bosch te gaan. Mijnheer Lepage moet niet gaan slapen zonder avondeten. Deze kan is vol melk, die ik afzonderlijk gehouden heb, en daar heb ik, behalve zijn brood, mijn portie gebraden vleesch, die ik in veiligheid gebracht heb, toen Johanna naar den kelder ging. Als men soms bij ongeluk wat mocht merken, zult gij grootvader en Johanna wel gerust stellen."

"Gaat gij naar het bosch? Maar dan toch niet naar de grot, hoop ik!... Wacht eens, ik kan van die gelegenheid gebruik maken, om den armen man die wollen sokken te doen toekomen, die ik juist afge maakt heb."

"Mooi! Maar dat herinnert mij aan die nieuwe schoenen, die grootvader te klein zijn; ik ben wel zeker, dat zij onzen vriend volkomen zullen passen. En je weet, hoe het met zijn schoeisel geschapen is."

"Wat hoor ik daar?" riep door de deur eene welbekende stem, die de kinderen deed opschrikken.

Voordat Johanna de deur kon openen, waren intusschen alle voorwerpen verdwenen.

„Arme kinderen!” zeide zij als tot zich zelf, „ik stoor hen zeker in hunne toebereidselen; ik dacht er in het geheel niet aan, dat het morgen de 19^{de} is!” Daarop sloot zij de deur weder en keerde zachtjes naar hare kamer terug.

„Dat is waar ook! Morgen is grootvader drie en zeventig jaar,” sprak Herman op spijtigen toon, „en dat heb ik kunnen vergeten! Hoe ondankbaar!...”

„Maar ik heb het niet vergeten,” zeide Magdalena; „kijk eens wat ik hem geven zal.”

Met deze woorden haalde zij uit een kastje eene bruine wollen muts voor den dag.

„Het lijkt wel of gij voor iedereen aan het breien zijt,” sprak Herman. „Maar wat zal *ik* nu geven?”

„Den ruiker, dien ik gemaakt heb,” was het antwoord. „Kijk, daar staat hij op het vensterkozijn in een glas water.”

HOOFDSTUK VIII.

HET NACHTELIJK BEZOEK.

Herman nam na nu afscheid van Magdalena, die hem goede reis wenschte en hem hartelijk omhelsde. Een uur later, toen alle bewoners van het huis, Castor daaronder begrepen in diepe rust waren, begaf de knaap zich op weg, bij zich zelven overleggende, dat de nacht bijna al te helder was. Toch werd hij door niemand gezien, om de eenvoudige reden, dat

de lieden van het dorp den nacht even nauwgezet gebruikten om te slapen als den dag om te werken.

Nog nooit had onze vriend den weg zoo vlug afgelegd als bij deze gelegenheid. Het scheen wel of hij vleugels had. Zonder zich te bekommeren om den modder, die hem bespatte, liep hij het dorp door, bereikte weldra de eerste hellingen en weilanden, nu eens beschenen door de heldere maan, die plotseling van tusschen de wolken te voorschijn kwam, dan weer voor een oogenblik in een duisternis gehuld, die intusschen even spoedig voorbij ging als zij gekomen was. Toen hij het bosch bereikt had, kwam hem deze gedurige afwisseling van licht en schaduw nog zonderlinger voor, en werd hij door een zekeren angst overvallen op het gezicht van boomen en struiken, die, door den wind bewogen, leven schenen te hebben en duizenden armen naar hem uit te strekken. Nog nooit had Herman zich zoo onbehagelijk gevoeld, en eerst toen hij de rots bereikt en zich aan den voet van den kastanjeboom had nedergezet om een oogenblik uit te rusten, bekwam hij langzamerhand van zijne ontsteltenis, en, beschaamd over zijne zwakheid, liet hij drie malen achtereen het gewone sein hooren maar.... er kwam geen antwoord! Hij herhaalde, telkens harder, het welbekende geluid, dat door de echo der rotsen werd weerkaatst, om op nieuw plaats te maken voor de stilte van het graf. Toch gaf hij den moed niet op, maar alle pogingen om van zijne aanwezigheid te doen blijken, waren vruchteloos.

„Zou hem een ongeluk overkomen zijn?” vroeg hij zichzelf in de grootste ongerustheid af.

Zonder langer te wachten, ijldde hij naar de trap, die hij zoo haastig mogelijk afdaalde, zich hier en

daar aan de uitstekende rotspunten vasthoudende.

Indien iemand hem op dat oogenblik had kunnen gadeslaan op dien schier onbegaanbaren weg en bij dat onzekere en bedriegelijke licht, zou deze ongetwijfeld een gevoel van ontzetting niet hebben kunnen onderdrukken. Eén misstap zou hem onvermijdelijk in den afgrond hebben gestort, terwijl de rots tengevolge van den aanhoudenden regen, buitengewoon glibberig was. Eindelijk bereikte hij intusschen de plaats, waar het touw was vastgemaakt. Hier aarzelde hij een oogenblik, zijn blik werd onzeker, maar weldra herstelde hij zich, greep met beide handen het koord, en liet zich stoutmoedig naar beneden glijden.

Maar toen hij eenmaal weer vasten grond onder de voeten had, be kroop hem eene nieuwe vrees: Wat zou hij in de grot zien, en, al vond hij zijn vriend, in welken toestand zou hij hem aantreffen, en hoe zou hij door hem ontvangen worden? Langzaam naderde hij de grot, die door de maan beschenen werd, en ja . . . daar lag Lepage in een rustigen slaap. Herman naderde hem met de meeste omzichtigheid, en durfde ter nauwernood den voet verzetten, uit vrees den slapende te wekken, die hem zeker zijne onvoorzichtigheid zou verwijten. Hij zette zich bij hem neder, sloeg hem gade en luisterde met welgevallen naar de geregelde, rustige ademhaling, die van inwendigen vrede en een kalm geweten getuigde. Daar lag nog de geopende Bijbel naast de uitgebluschte lamp. Herman bespeurde nu op den grond de overblijfselen van noten, die maar al te welsprekend getuigenis aflegden van de karigheid der maaltijden, waarmede hij zich dien dag had moeten behelpen. Een glimlach speelde om zijne lippen, die zich juist

openden om twee geliefde namen uit te spreken. „Herman!... Magdalena!”... Nu kon Herman zich niet langer bedwingen, en, gehoor gevende aan den indruk van het oogenblik, drukte hij Lepage teeder in de armen, terwijl hij hem toefluisterde:

„Ik ben het, mijn vriend; ik kom u uw avondeten brengen!”

De vluchteling ontwaakte en met haast onbegrijpelijke tegenwoordigheid van geest voegde hij den jongen toe:

„Zijt gij het, Herman? Wat doet gij mij daarmede een verdriet!”

Terwijl hij dit zeide, nam hij de handen van zijn vriend in de zijne, en zag hem aan met een blik, waaruit tegelijk hartelijke toegenegenheid en smartelijk verwijt spraken.

„Gij wilt dus, dat ik van hier ga!... Op deze wijze dwingt gij mij om te vertrekken!”

„Neen, dat nooit, mijn waarde vriend!”

„Gij verlangt, dat ik aan de betuigingen uwer vriendschap geloof zal hechten, en gij zijt ontrouw aan uw eerstgegeven woord! Dacht gij misschien, dat ik liever uw leven in gevaar breng, dan zonder eten naar bed te gaan?”

„Vergeef mij, mijnheer; het zal niet weer gebeuren! Ik zal nooit weer hier komen zonder uwe toestemming. Zeg mij, of gij het mij vergeven kunt.”

Eene broederlijke omhelzing was het antwoord van Lepage. „Dan ga ik nu heen,” hernam de knaap, opstaande; „de maan schijnt, maar daar ginds vertoonen zich donkere wolken, die haar weldra zullen verduisteren, en die zal ik maar niet afwachten. Gij ziet dat het mij niet aan de noodige voorzichtigheid ontbreekt.”

„Drink eerst eens, voor dat gij op weg gaat,” zeide Lepage, terwijl hij hem den houten drinknap aanbood, waarin hij een mengsel van wijn en water had gereed gemaakt.

„Dank u zeer; dat heeft mij goed gedaan,” sprak de knaap; en, op de mand wijzende, voegde hij er bij: „Daarin zult gij wel een en ander van uwe gading vinden. Slaap wel!”

Hij nam nu haastig den terugtocht aan; Lepage vergezelde hem tot aan de gevaarlijke plek, en was niet gerust, voor hij hem veilig aan de overzijde daarvan zag; vervolgens wachtte hij, totdat hem van boven het teeken van goede aankomst gegeven was, waarop hij, ten prooi aan allerlei gewaarwordingen, langzaam terugkeerde. Weldra deed de natuur hare rechten gelden, en onze dokter, in zijn slaap gestoord, gevoelde maar al te zeer, dat hij dien dag zonder het gebruik van eenige voedzame spijs had doorgebracht.

Hij ging met de mand aan den ingang der grot zitten, en beschouwde met innig welgevallen de schatten, die achtereenvolgens voor den dag kwamen. Alles was zorgvuldig gerangschikt; aan de eene zijde de levensmiddelen, aan de andere zijde de kleederen.

En hoe groot ook zijn eetlust mocht zijn, toch wijdde hij gedurende eenige oogenblikken al zijn aandacht aan de kouser en schoenen, die hem buitengewoon welkom waren.

„Die heeft *zij* voor mij gebreid,” sprak hij, niet zonder aandoening, terwijl hij het geschenk van zijne jeugdige beschermster telkens op nieuw in de handen nam.

Na op deze wijze uiting te hebben gegeven aan zijne erkentelijkheid, zette hij zich aan tafel, en deed

zich te goed aan de spijzen, zooals hij zich niet kon herinneren gedaan te hebben sedert hij aan den arm der gerechtigheid, zooals die door Robespierre werd begrepen, was ontkomen.

Herman kwam gelukkig zonder ongeval thuis, ofschoon Castor begon te blaffen en de deuren kraakten, zoodat onze nachtelijke wandelaar reeds begon te vreezen, dat men iets zou merken. Eene der huisgenooten ten minste was op hare hoede, en had reeds gedurende geruimen tijd de terugkomst van Herman met angstige bezorgdheid gewacht, en dat was Magdalena. Eindelijk hoorde zij met een zucht van verlichting, dat haar broer zijn kamertje had bereikt, waarop zij twee malen zacht hoestte, welk teeken door hem op dezelfde wijze werd beantwoord. Eenige oogenblikken later waren de twee kinderen in diepe rust en sliepen zij ongestoord tot den morgen.

HOOFDSTUK IX.

POIGNANT, DE VELDWACHTER.

Den volgenden dag werd grootvaders verjaardag gevierd; zijne kleindochter gaf hem de wollen muts, waarmede hij zoo ingenomen was, dat hij ze dadelijk opzette. De ruiker, door Herman aangeboden, was samengesteld uit enkel welriekende bloemen, die de kinde alle aan den geur herkende. Johanna had de feestvreugde verhoogd door een grooten koek te bakken;

maar hoe verleidelijk dit gebak er ook uitzag, de kinderen legden hun aandeel ter zijde, met de opmerking, dat zij er in de weide meer genot van konden hebben.

„Dat is slim overlegd,” zeide grootvader op vroolijken toon: „ik begrijp het wel, gij wilt tweemaal daarvan hebben, want gij dient toch ook met mij van het feestgebak te proeven.”

Na het ontbijt gingen de kinderen met de kudde op weg.

Intusschen zou de feestdag, onder zulke gelukkige voortteekenen begonnen, getuige zijn van eene gebeurtenis, die wel in staat was om de gemoederen te verontrusten.

Juist had Herman op de gewone wijze aan Lepage den voorraad levensmiddelen voor dien dag doen toekomen, waarbij, gelijk men denken kan, het gebak niet was vergeten; hij had het touw naar zich toe gehaald, en het in eene opening van de rots, de gewone bergplaats, in veiligheid gebracht; na eenige schreden gedaan te hebben, was hij een oogenblik blijven staan, om nog eens naar de rots om te zien, toen hij, tot zijn groote ontsteltenis, den veldwachter Poignant, achter zich zag staan.

Deze man, voormalig jachtopziener der graven van M..., was onder de vorige regeering de schrik geweest van alle stroopers, die hij op de uitgestrekte goederen zijner meesters op heeterdaad betrapte; niet alleen was hij onverbiddelijk gestreng jegens de overtreders, maar ook hardvochtig jegens de armen.

„Als mijnbeer de graaf dat eens wist!” had op zekeren dag eene oude vrouw tot hem gezegd, die hij op ruwe wijze van het kasteel verdreef, waar zij een

stuk brood had willen vragen. Maar mijnheer de graaf wist deze dingen niet, anders zou hij ongetwijfeld Poignant niet in zijn dienst hebben gehouden. En nu was het kasteel verwoest, de goederen waren verbeurd verklaard, de eigenaar was uit het land verdreven, en de jachtopziener van den graaf was gemeenteveldwachter geworden.

Bij deze verandering van beroep was zijn hart hetzelfde gebleven, en daar hij eene natuurlijke neiging bezat om altijd de partij van den sterkste te kiezen, was hij nu de ijverigste Jacobijn van den geheelen omtrek. Het was voor den forschen veldwachter waarlijk geen kunst, om eene groote menigte eenvoudige lieden het zwijgen op te leggen, die het nooit in den zin zouden krijgen het kwade te doen, maar die het uit lafhartige zwakheid toelieten. Burger Poignant hield met eenige groote woorden en ruwe uitvalen de geheele gemeente in bedwang en deed zelfs den maire naar zijn pijpen dansen. Waar de gevreesde veldwachter zich vertoonde, met den sabel op zijde, beefden en sidderden groot en klein.

En deze geduchte verschijning was het, die Herman, toen hij zich omkeerde, geheel onverwacht vóór zich zag staan.

„Wat voert ge daar uit?” vroeg hem de man op ruwen toon, terwijl hij tevens een onderzoekenden blik op den knaap sloeg.

„Zooals ge ziet, burger, ben ik aan het wandelen. Mijne zuster past een oogenblik op de koeien, terwijl ik eens in het bosch rondloop.”

„Waar stondt ge met zooveel aandacht naar te kijken daar in de diepte?”

„Ik keek naar den afgrond daar onder ons, en ik

dacht zoo, dat het toch niet alles is, om daarin neer te storten."

"Maar waartoe dient die mand?"

"Waartoe dient die sabel, mijnheer Poignant?"

"Wat wil je daarmee zeggen, vlegel?"

"Wel, mijnheer Poignant, dat het even natuurlijk is een boer, zooals ik ben, met een mand aan den arm te zien, als een veldwachter, zooals gij, met een sabel op zijde."

"Maar nog eens, wat voerde je daar uit?"

Bij deze vraag keek de verschrikkelijke Poignant den knaap met doordringende blikken aan, hetzij om hem bang te maken, hetzij dat hij werkelijk eenig onbestemd vermoeden koesterde; maar Herman liet zich niet zoo gemakkelijk uit het veld slaan en sprak glimlachend:

"Het zou niet onaardig zijn, mijnheer Poignant, om dien grooten steen, die daar juist op den rand van het ravijn ligt, eens raar beneden te gooien."

"Ha, ha! Hadt ge zulke plannen in het hoofd? Schelm, als ik je eens op heeterdaad had betrapt!"

"Mij, burger? Hoe kunt ge daaraan denken? Ben ik dan soms een Simson of een Goliath? Drie mannen zooals gij zouden het nog niet gedaan krijgen!"

"Wat zeg je daar?" zeide de veldwachter, die zich bij elke gelegenheid op zijne buitengewone lichaamskracht liet voorstaan, en bij deze woorden tevens zijn sabel losgespte, om zich gemakkelijker te kunnen bewegen, teneinde den knaap een proefje van zijne sterkte te geven.

Herman, niet weinig in zijn schik, dat zijne list zoo goed gelukt was, naderde den man en zeide tot hem:

"Wil ik u niet een handje helpen?"

„Dat is volstrekt niet noodig,” antwoordde Poignant op hoogen toon.

Hij ging dadelijk aan het werk, maar vond meer tegenstand, dan hij verwacht had. Eensklaps, terwijl hij met handen, voeten en schouders zijn doel trachtte te bereiken, zweetende en blazende van kwaadaardigheid en inspanning, begon Herman te bedenken dat de steen, die in zijn val vlak langs de grot moest gaan, wel eens de opmerkzaamheid van zijn vriend Lepage zou kunnen trekken, en hem mogelijk zijne schuilplaats doen verlaten Nu verwenschte hij zijn dwazen inval, en trachtte Poignant tegen te houden.

„Burger,” zeide hij, „als er eens iemand beneden in het ravijn was een herder of een houthakker, mogelijk een visscher aan den oever der rivier! Doe het niet, mijnheer Poignant, doe het niet!”

„Dan moeten ze hun hoed maar opzetten!” schreeuwde de veldwachter, woedend over den tegenstand, dien hij ondervond. Eindelijk boog hij met waarlijk bovenmenschenlijke inspanning het bovenlijf voorover, zette zijn breede schouders uit, deed den steen wankelen en uitte een kreet van zelfvoldoening. En inderdaad, de steen liet los, en Poignant had nog juist den tijd om zich om te keeren, en hem te zien vallen, totdat hij met groot geweld op een vooruitstekend stuk rots verbrijzeld werd, waarop de bewerker van deze heldendaad, die met kinderachtige ijdelheid de rollende massa met de oogen gevolgd had, plotseling met donderende stem uitriep: „Zoo moeten alle aristocraten sterven!”

Herman, die onder deze bedrijven het oog niet van de grotzijde had afgewend, was van oordeel, dat deze dolle uitval den vluchteling wel voldoende op zijn

hoede zou doen zijn, en werd daardoor eenigermate gerustgesteld, zoodat hij, hoewel niet zonder eenige aandoening in de stem, tot den veldwachter kon zeggen: „Wel, mijnheer, wat zijt ge toch sterk!”

Het was voor Poignant, hoe jacobijnsgezind hij ook wezen mocht, toch altijd min of meer streelend, als hij zich met „mijnheer” hoorde aanspreken; hij verwaardigde zich dan ook de lofuiting van den jeugdigen herder met een glimlach van voldoening te ontvangen, deed zijn sabel weer om en verwijderde zich met een goedgunstigen hoofdknik in de richting van zijn onderdanigen bewonderaar.

Herman, die hem zoo lang mogelijk nageoogd had, zou wel onmiddellijk naar de grot hebben willen gaan, of ten minste door middel van een briefje Lepage op de hoogte brengen van hetgeen voorgevallen was; maar Magdalena was reeds zoo lang alleen geweest, en daarenboven kon Poignant wel eens plotseling terugkeeren, waarom onze vriend besloot aan zijn verlangen geen gevolg te geven, en naar de weide terug te keeren, waar dit onaangename voorval gedurende het overige gedeelte van den dag het onderwerp van allerlei overleggingen en beraadslagingen was tusschen broeder en zuster.

„Welnu meester,” had Johanna aan den morgen van dienzelfden dag aan den ouden man gevraagd, „hoe denkt gij er nu over? Voor wie denkt gij wel dat het gebak werd ter zijde gelegd?”

„Dat weet ik niet, Johanna, en ik verzoek u nogmaals er ook liever niets van te willen weten. Dergelijke bewijzen van christelijke liefdadigheid verliezen veel van hare waarde, als men ze aan de groote klok hangt.”

„Dat is wel mogelijk,” antwoordde Johanna, „maar ik verzeker u, dat wij hier of daar een kostganger hebben, want zoo vol kan ik des morgen de mand niet pakken, of Magdalena vindt, dat het juist genoeg is, en dan eten zij des avonds alsof ze uitgehongerd zijn.”

„Die arme kinderen zijn ook juist op een leeftijd, waarop, ze als het ware bij den dag groeien. Ik ben zeker dat ze zich voordeelig ontwikkelen, en ik zou niets liever wenschen, dan mij nog eens met eigen oogen daarvan te kunnen overtuigen. Dat alleen, Johanna, doet mij dikwijls het verlies van mijne arme oogen betreuren.”

„Ik moet zeggen,” hernam Johanna, „dat zij elken dag toenemen niet alleen in grootte, maar, wat meer zegt, ook in genade bij God en de menschen.

Kijk, mijnheer, toen gij u vroeger zooveel moelte gaaft, om ze op te voeden, om hun lezen, schrijven en rekenen te leeren, en ze later zooveel boeken over geschiedenis, reisbeschrijvingen en weet ik wat al meer, in handen kregen, heb ik wel eens bij mijzelve gedacht, dat er zeker geen goede landbouwers uit zouden groeien; maar ja wel, het tegendeel is waar. Geen arbeid is hun te veel; zij pakken alles aan, wat hun voorkomt, en doen alles gauw en goed. Magdalena kan de geit even goed melken als haar broeder, terwijl deze het haast nog beter kan dan ik. En dan dat redeneeren over veldarbeid, over den tijd en de wijze van planten en zaaien; het is maar jammer, dat ze zoo weinig met den almanak op hebben, en b. v. niet willen gelooven, dat men voor het volgend jaar van elken dag nauwkeurig kan voorspellen, welk weer het zal zijn en dat men zijn nagels moet knippen als het nieuwe maan is.”

„Daar hebben zij gelijk aan, Johanna, en ik hoop, dat wij weldra den tijd mogen beleven, dat de kinderen van deze streken meer waarheden en minder leugens mogen leeren dan vroeger het geval was. Waarlijk, als het Frankrijk van voorheen wat meer verlicht was geweest, zouden wij er nu niet zoo ongelukkig aan toe zijn.”

„Ja, wel beleven wij verschrikkelijke tijden,” zeide Johanna met een zucht, „en de Franschen doen mij denken aan een kudde schapen, die door de wolven worden verscheurd.”

„Eenmaal aan de grenzen, veranderen die schapen in leeuwen,” riep de grijsaard uit, „en toch laten zij zich zonder den minsten tegenstand op het schavot ter dood brengen. Maar, geduld, dat kan niet lang meer duren, en God zal het recht doen zegevieren.”

Als het gesprek op dit onderwerp kwam, waren de oudjes niet zoo spoedig uitgepraat, en daarom willen wij hen liever op dat terrein niet volgen. Iedereen zal zich kunnen voorstellen, wat in de steden zoowel als op het platte land het onderwerp der dagelijksche gesprekken uitmaakte ten tijde van het Schrikbewind.

HOOFDSTUK X.

HOE LEPAGE OVER DE GEBEURTENISSEN DACHT.

Herman verlangde niets liever dan Lepage mededeeling te doen omtrent hetgeen tusschen hem en

Poignant was voorgevallen. Den volgenden morgen zond hij hem daarom een briefje, waarin hij vergunning verzocht, hem een bezoek te brengen.

„Kom,” luidde het antwoord, en eenige oogenblikken later bevond hij zich in de grot.

„Ik zou wel eens naar boven gekomen zijn,” zeide de dokter, „maar ik kon niet loopen ten gevolge van hevige rheumatiek in de voeten. Ik hoop van harte, dat het niet lang mag duren, anders zou ik hier niet meer van daan kunnen komen. Maar, vertel mij eens, mijn vriend, wat was dat toch gisteren voor een geweld, en wat is daar boven toch voorgevallen, kort nadat gij mij mijn rantsoen hadt doen toekomen?”

Herman vertelde hem nu alles tot in de kleinste bijzonderheden, en ook, hoe bevreesd hij geweest was, dat het ongewone gedruisch Lepage wellicht zijn verblijfplaats zou hebben doen verlaten.

„Als de muis eenig gerucht hoort,” zeide deze, „blijft zij stilletjes in haar schuilhoek. Ik hoorde, dat gij met iemand in gesprek waart, en heb mij daarom stil gehouden. De steen is hier vlak voorbijgegaan, maar in de grot liep ik niet het minste gevaar. Kijk eens, waar hij neergekomen is; drie jonge olmboomen aan welke de natuur een plaats gegeven had, waar geen houthakker ze ooit had durven vellen, zijn nu door die aardigheid van mijnheer Poignant totaal vernield. Maar, mijn waarde vriend, ik mag u waarlijk wel bedanken voor de tegenwoordigheid van geest, die gij hebt betoond, en waaraan wij het te danken hebben, dat we er met den schrik afgekomen zijn.”

„O, mijnheer, die Poignant is een verschrikkelijk mensch, en ik kan maar niet begrijpen, dat men in het dorp den hoogen toon verdraagt, die hij aanneemt.

Maar wat dacht gij wel, toen hij riep: „Den dood aan alle aristocraten?”

„Dat was voor mij niets nieuws,” was het antwoord; „ik heb dien kreet al zoo vaak gehoord, dat hij al heel weinig indruk meer op mij maakt. Het is de leuze der wraak, die ieder weldenkende moet verfoeien.”

„Maar dan waren er toch zeker onder de vroegere regeering vele verkeerdheden, als men in onze dagen met zulk een geweldigen haat tegen haar beziel is.”

„Hoor eens, Herman, ge zult wel willen gelooven, dat ik geen vermindering van schuld wil pleiten voor de geweldenaars, die mijn leven bedreigen en zich baden in het bloed onzer medeburgers; maar als gij eenmaal de geschiedenis van ons vaderland in bijzonderheden zult kennen, dan zal het u duidelijk worden, hoevele misbruiken onder de vroegere regeering waren ingeslopen en door haar gehandhaafd werden en dan zult gij ook kunnen begrijpen, hoe het mogelijk is, dat zulke vreeselijke dingen gebeuren, als waarvan wij tegenwoordig getuigen zijn. De volken van Europa, mijn vriend, willen Christenen heeten, maar daarom zijn zij nog geen ware discipelen van Hem, naar wiens naam zij zich noemen. Eeuwen achtereën heeft het recht van den sterkste gegolden en de volken zijn door aanhoudende oorlogen langzamerhand aan geweld en wreedheid gewoor geraakt. Eer- en geldzucht hebben de beheerschers der volken er toe gebracht, hunne onderdanen op allerlei wijze te onderdrukken. In de christelijke samenleving begon men onderscheidingen te maken, geheel in strijd met Gods Woord.

De adel was vaak trotsch en hield zich bezig met oorlog of..... een zedeloos leven aan het hof; dat zij geen belasting betaalden, was niet waar; zij be-

taalden dien in den vorm van persoonlijke diensten. De geestelijkheid was wereldschgezind, hoewel het ook waar is, dat velen zich zeer verdienstelijk maakten door het geven van onderwijs; maar er was een groot onderscheid tusschen de arme discipelen van Jezus Christus, die in alle nederigheid Zijne voorschriften in beoefening brachten en de trotsche kerkvoogden, schitterende van goud en edelgesteenten, zooals zij in latere eeuwen in prachtige paleizen verblijf hielden! Menigmaal waren zij de raadslieden der koningen, en zoo wisten zij, helaas, den machtigen Lodewijk XIV tot de gruwelijkste onverdraagzaamheid te bewegen. Uw grootvader zal u ongetwijfeld meermalen gesproken hebben van het lijden onzer vaderen. En nu leert diezelfde geestelijkheid, die vroeger anderen zoo wreedaardig vervolgd, bij ervaring kennen, wat het zeggen wil, vervolgd te worden. Koning Lodewijk XVI wilde hervormingen in den staat invoeren en aan de bestaande misbruiken een einde maken, maar hij stuitte op heftigen tegenstand van de zijde van een steeds aanwassend getal eerzuchtigen. Toen brak de omwenteling uit, en de kastijding daalde neder op ons. In dien vreeselijken storm der revolutie hebben vaak de onschuldigen moeten boeten voor de misdaden van anderen. Daarvan getuigt o. a. het lot van den rampspoedigen Lodewijk XVI, wiens genegenheid voor zijn volk niet heeft kunnen verhinderen, dat men aan hem op de vreeselijkste wijze de dwalingen en mislagen zijner voorgangers bezocht heeft.

Mijn jonge vriend, de maatschappij moet inderdaad eene krachtige hervorming ondergaan; maar de menschen hebben gemeend, die zonder Gods hulp te kunnen tot stand brengen; ik voor mij intusschen,

ben overtuigd, dat alleen het Evangelie in staat is, de wereld te hervormen. En die hervorming zal komen; maar op hoeveel lijden en strijd zal ons die groote omwenteling wellicht nog te staan komen? Er zullen nog vele jaren moeten verlopen, eer de ware vrijheid, de vrijheid van het Evangelie, op aarde heerscht, die alleen aan den treurigen toestand een einde kan maken.

Na de buitensporigheden en misdaden van vorsten en grooten, zijn wij nu getuigen van de uitspattingen en misdaden van het gepeupel; verzetten wij ons tegen beide met het Evangelie, waarmede wij veel van het geen in de laatste drie jaren in Frankrijk is voorgevallen, kunnen goedkeuren en handhaven, ofschoon wij ook zeer veel met afgrijzen zullen moeten verwerpen. Dit Evangelie zal in de toekomst het goede van het kwade doen onderscheiden, en het geen de menschen in 1789 hebben begonnen, zal God op zijnen tijd voltooiën!

Laat ons in die hoop leven, mijn vriend. Het is zeer wel mogelijk, dat die in uw leven nog niet verwezenlijkt wordt; die Christelijke vrijheid, die deze wereld tot een voorportaal des hemels zal maken, zal eerst op de graven onzer kinderen de bloemen vinden, waaruit haar kroon zal zijn samengesteld!"

Herman had met eerbied toegeluisterd; na eerst van ontzetting te hebben gesidderd, gevoelde hij bij de laatste woorden eene ongekende blijdschap, en het was hem, als hoorde hij den profeet de barmhartigheden Gods aan de menschen verkondigen. Bij voorbaat reeds verheugde hij zich in die schoone toekomst, die hem door een vogelvrij verklaarde in de cel van den kluzenaar was voorgesteld. Eindelijk riep hij in vervoering uit:

„O, als alle menschen u konden hooren! Mochten zij van dit oogenblik af allen goed en rechtvaardig zijn, als getrouwe volgelingen van den Heiland!”

„Geduld, Herman! God kent den juisten tijd en Hij heeft de harten der menschen in Zijne hand. Laten wij ons met ijver opmaken voor Zijne zaak, ons op Hem verlaten en Hem geen wetten voorschrijven. Hij zal uitkomst geven.”

HOOFDSTUK XI.

NIEUWE BEZWAREN EN NIEUWE OPOFFERINGEN.

Onze vriend Lepage zou heel gaarne een of ander dagblad gelezen hebben, om te weten wat hij te hopen of te vreezen had, zoowel voor Frankrijk als voor zich zelven en zijne vrienden. Ongelukkig moest „de Moniteur”, die des avonds bij den ouden Antoine gelezen werd, dadelijk bij andere bureu worden bezorgd, en daarenboven zou Herman niet licht een poging hebben durven aanwenden om het dagblad op nieuw in handen te krijgen, uit vrees van achterdocht te wekken, en zelf aanleiding te geven tot lastige vragen van de zijde der bureu of ook van zijn grootvader. Hij vergoedde daarom dit gemis zoo goed mogelijk, door den vluchteling dagelijks eenige korte mededeelingen te doen toekomen.

Den avond na den dag, waarop het bovenvermelde onderhoud had plaats gehad, kostte het voorlezen van „de Moniteur” den armen Herman buitengewoon veel

inspanning. Plotseling werd zijn blik beneveld en zijne stem begon te beven, toen zijn oog viel op een bericht, volgens hetwelk Constant Lepage, gevonnisd, maar voortvluchtig, zich in de Cevennes moest ophouden, terwijl men de hoop koesterde zich weldra van zijn persoon meester te maken.

Magdalena was, na het vernemen van deze tijding opgestaan en ging de kamer uit, zeggende dat zij even haar werk zou halen. Herman had zulk een voorwendsel niet; hij had de courant in handen, en moest doorgaan met lezen; zijne handen beefden, en hij was niet in staat aan zijne stem de gewone vastheid te hergeven.

Indien Johanna hem op dat oogenblik had kunnen gadeslaan, en niet zoo druk bezig was geweest met huishoudelijke bemoeiingen, zou zij Hermans geheim mogelijk geraden hebben. Grootvader zelf was getroffen door zijne ontroering, maar scheen die eenvoudig toe te schrijven aan den aard der mededeeling en aan de vermelding van de landstreek.

„Wie weet,” sprak de grijsaard, „of die ongelukkige zich niet in onze nabijheid bevindt.”

„En als hij eens bij ons aanklopte, grootvader, wat zouden wij dan doen?”

„Wat wij doen zouden, Herman? Hoe kunt ge dat vragen? Wij zouden hem in huis moeten ontvangen en Frankrijk eene misdaad besparen.”

„Maar dat is immers op straffe des doods verboden?”

„En zij, die een vervolgte verstooten, hebben die dan geen oordeel te vreezen? Wel, mijn jongen, wat zoudt gij doen, als die Hoe heet hij ook weer?”

„Constant Lepage.”

„Als die Constant Lepage uwe hulp eens inriep?”

„Ik zou alles voor hem doen, wat in mijn vermogen was, grootvader! Ik zou mijn eigen leven en desnoods ook het uwe wagen om hem te redden.”

„Zoo is het goed. Daaraan herken ik mijn kleinzoon.”

Den volgenden dag had Herman een langdurig onderhoud met Magdalena over deze noodlottige tijding en de vraag werd overwogen, of men haar den vluchteling zou vertellen. Magdalena, als altijd onbevangen en openhartig, meende beslist dat Herman niets voor Lepage zou verborgen houden, met welk gevoelen hij volkomen instemde.

„Wij hebben het eenmaal beloofd,” was hunne overweging, „en hebben dus geene vrijheid te zwijgen.”

Het was nu wel noodzakelijk dat Herman den dokter nog eens om een onderhoud verzocht, en hij deed dit in zulke dringende bewoordingen, dat deze moeielijk kon weigeren. Hij kreeg dan ook de gevraagde vergunning om in de grot af te dalen, waar hij zijn ongelukkigen vriend even lijdend vond als den vorigen dag, zoodat hij zich nauwelijks kon bewegen. Op dit gezicht dacht hij er een oogenblik over, of het niet beter was, zijn geheim te bewaren, dat den ongelukkige slechts noodeloos zou verontrusten, daar hij in den toestand, waarin hij verkeerde, toch de grot niet kon verlaten. Maar zijne aarzeling duurde niet lang, en hij vertelde openhartig al wat hij wist.

„Ik ben op alles voorbereid,” antwoordde de vluchteling, „alleen zou ik de gedachte niet kunnen verdragen, dat gij te lijden hadt voor hetgeen gij aan mij doet.”

Overigens waren de beide vrienden van gevoelen, dat er op het oogenblik niets anders te doen was dan verdubbelde waakzaamheid en de grootst mogelijke omzichtigheid in acht te nemen.

Deze dag, die voor onze vrienden reeds zoo treurig was, zou intusschen niet voorbijgaan zonder hun nieuwe oorzaak tot droefheid te geven. Het weder werd zeer ongunstig en weldra begon een hevige storm op te zetten.

Herman en Magdalena werden door eene zware regenbui, vergezeld van sneeuw en hagel, vóór den gewonen tijd huiswaarts gedreven, en kwamen dan ook dóórnat en verstijfd van koude aan. Dit gaf Johanna aanleiding om de verzekering te geven dat, als men haar raad wilde opvolgen, het vee niet meer uit den stal gehaald moest worden, waarmede grootvader het volkomen eens was. Herman beweerde dat het voor Magdalena zeker niet geraten was, naar het gebergte terug te keeren, maar dat hij zich toch niet door een paar regendroppels behoefde te laten afschrikken. Hij had zich reeds van aarde en takken een soort van hut gebouwd, waar hij tegen het ruwe weder genoegzaam beveiligd zou zijn, terwijl het vee waarlijk wel tegen andere stormen bestand was. Hoe moesten het anders de kudden uithouden, die op de Alpen en de Pyreneën graasden? En in Normandië en andere streken zag men immers dat de koelen bijna het geheele jaar door in de open lucht doorbrachten? De oude man, die tegen zulke gegronde redeneeringen niets wist in te brengen, besloot dan ook, dat Herman voortaan alleen met de kudde zou gaan.

Magdalena was door deze uitspraak niet weinig teleurgesteld, maar liet daarvan niets blijken. Alleen vroeg zij in stilte aan Herman: „Wie zal nu op de kudde passen gedurende uwe afwezigheid?”

„O, laat dat maar aan mij over,” was het antwoord; „ik heb al een plannetje gemaakt.”

Johanna, die de wenschen van haren ouden meester wist te raden, had wel begrepen, dat zij het dagelijksch rantsoen van Herman niet behoefde te verminderen. Zij vulde dan ook, als naar gewoonte, de mand voor twee personen, en Herman, die deed, alsof hij daarvan niets merkte, was zeer in zijn schik, dat de voorraad dezelfde was als vroeger, ofschoon hij dien niet meer met Magdalena behoefde te deelen. Nu was maar de vraag, hoe hij het moest aanleggen, om zijn vriend het noodzakelijk bezoek te brengen, waartoe hij de kudde tenminste een kwartier alleen zou moeten laten. Maar ook daarvoor wist Herman spoedig raad. Hij nam twee stukken hout van anderhalven voet lengte, sneed aan het ééne einde daarvan een punt, sloeg ze vervolgens op de weide op dertig passen van elkander stevig in den grond, terwijl hij aan den éénen paal de oude koe en aan den anderen den ram vastbond; daarop verwijderde hij zich, om op eenigen afstand te zien wat er gebeuren zou; de uitslag beantwoordde volkomen aan zijne verwachting, daar hij met voldoening bespeurde, hoe de overige dieren zich om de beide gevangenen schaarden.

„En nu ga ik den mijnen opzoeken,” sprak hij bij zich zelve, verwonderd over het instinct van die arme dieren, die elkander in de verdrukking schenen te willen troosten.

Hij liep zoo snel zijne beenen het toelieten, en met het oog op de dringende noodzakelijkheid begaf hij zich terstond naar de grot.

„Sta mij toe, even te komen,” zeide hij binnentredende, waarop hij in korte woorden zijn vriend van den nieuwen stand van zaken kennis gaf.

Lepage was, helaas, nog steeds lijdende, en kon nog

maar geen voet verzetten. Toch mocht het bezoek niet lang duren. Herman nam spoedig den terugtocht aan, maar wat zag hij daar op eenige schreden afstands van de grot?

Daar stond tot zijne groote ontsteltenis de ongelukkige Castor, die zijn spoor gevolgd was. Het was hem gelukt, op zijne wijze, over de gevaarlijke plek te komen, door van boven af, als een gems door de struiken heen, de rots af te dalen.

Intusschen zou hij door eene onverbidde lijke terechtwijzing van zijn meester spoedig genoodzaakt worden op zijn schreden terug te keeren.

Het geval was ernstig genoeg, en te vergeefs trachtte het dier, zeer voldaan over zich zelve, zijn meester bij het beklimmen van de trap te liefkoozen; maar deze nam een tak van den eersten struik, dien hij vond, en diende den onwelkome bezoeker daarmede zulk eene gevoelige kastijding toe, dat deze in allerijl het hazenpad koos. Eene enkele onbescheidenheid van Castor toch zou in staat zijn de schuilplaats van Lepage te verraden en zou dezen het leven kunnen kosten; het was inderdaad voor Herman op nieuw een hoogst ernstige reden tot bezorgdheid. Bij de kudde teruggekomen stelde hij de beide gevangenen in vrijheid, om verder tot den avond over Castor en diens ontijdige ontsnapping na te denken.

„Het is al erg genoeg,” sprak hij bij zichzelf, „dat hij mij eenmaal zoo ver gevolgd is en nu den weg weet; maar als hij daarvan eene gewoonte ging maken, waren wij ongetwijfeld verloren. Lepage zou waarlijk niet de eerste vluchteling zijn, wiens schuilplaats door een hond was ontdekt. Arme Castor, wat hebt ge gedaan, en waartoe zult ge mij misschien nood-

zaken, als gij opnieuw in hetzelfde kwaad vervalt?"

En op hetzelfde oogenblik, dat deze vraag bij hem oprees, was zij voor den armen jongen ook onherroepelijk beslist. Hij was zeer aan zijn trouwen hond gehecht, en het zou te veel plaats innemen, als wij al de goede hoedanigheden wilden omschrijven, die hij in het dier opmerkte. Ongelukkig had Castor zoe nu en dan van die plotselinge invallen, die wel is waar na verloop van langeren of korteren tijd van zelve weer voorbijgingen, maar die zelfs door de strengste strafoefeningen niet geheel konden worden bedwongen. Den geheelen dag genoot hij de vrijheid en werd slechts des nachts aan de ketting gelegd; hij liet zich door niemand dwingen kalm en rustig te zijn, als hij zag, hoe de menschen altijd in beweging waren.

Herman kon hem dus moeielijk des morgens vóór zijn vertrek vastleggen, en dit was ook tot nog toe niet noodig geweest; het dier was altijd getrouw in de nabijheid van het huis gebleven, maar nu had hij een nieuwe kuur gekregen, en het was de vraag, of de kastijding van den vorigen dag voor goed doel getroffen had.

Onze jonge vriend bracht een slechten nacht door, maar zijn besluit stond vast en hij had zijne maatregelen reeds genomen. Toen hij des morgens den hond voorbijliep, die aan de deur lag, maakte hij zulk een dreigend gebaar, dat iedere leerzame hond zich zeker zou hebben voorgenomen thuis te blijven. Nauwelijks was Herman intusschen even buiten het dorp, of hij zag Castor in de verte in deemoedige houding aankomen. Herman staat stil en dreigt hem, waarop Castor ook onmiddellijk blijft staan. Maar zoodra zijn meester weer voortgaat, komt het dier

in allerijl aanloopen, en schijnt vergiffenis te vragen. Eene gestrengte en voorbeeldelooze strafoefening wachtte hem; het arme dier werd onbarmhartig met de zweep gekastijd. Helaas, elke slag deed ook Herman pijn in het hart, en toch was het waarlijk uit medelijden dat hij zich zoo streng moest betoonen, om niet gedwongen te zijn tot een uiterste middel de toevlucht te nemen. Toen de knaap, vermoeid van het slaan, den schuldige weer in vrijheid stelde, scheen deze plan te hebben den weg naar huis in te slaan. Onze vriend ademde ruimer; hij meende nu voor goed van zijn lastigen vervolger ontslagen te zijn. Maar die hoop bleek ijdel. Eenige oogenblikken later kreeg hij den hond, die een omweg gemaakt had, en zijn kop door een opening in de haag stak, op nieuw in het oog.

Nieuwe bedreigingen, gevolgd door eene nieuwe vlucht, maar altijd in de verkeerde richting!

Toen Herman eindelijk op de weide was aangekomen, had hij hem sedert eenigen tijd uit het oog verloren, en begon zich reeds te vleien met de hoop, dat zijne woorden meer indruk gemaakt hadden dan de zweep. Hij bond de koe en den ram weer vast en maakte zich gereed naar het bosch te gaan. Castor had zich niet weder vertoond, maar... stond zijn meester aan het begin van de trap op te wachten.

„Hij is onverbeterlijk!” riep Herman op wanhopigen toon. En nu mocht hij ook niet langer aarzelen; hij roept den hond tot zich en toen deze hem tot op vier schreden genaderd is, verbrijzelt hij hem den schedel door een kogel. De dood was ten minste plotseling; Castor viel sidderend neder, na nog eenmaal het oog op zijn meester te hebben gericht, die in de grootste aandoening het gelaat afwendde en zich naar de rots

spoedde. Een paar woorden, met potlood geschreven, gingen in de mand naar beneden en verklaarden Lepage de oorzaak van het zoo even gehoorde schot.

„Gij verloochent u zelf nooit”, was het antwoord van Lepage, „en elken dag geeft gij mij nieuwe reden om u lief te hebben. Ik weet, wat u de opoffering moet kosten, die ge u om mijnentwil getroost hebt. Ook mijn hart bloedt, even als het uwe. Begraaf Castor naast de duif. Zijne nagedachtenis zal gewis bij ons altijd in aandenken blijven.”

Herman had nog altijd de spade, waarvan hij zich bediend had bij het maken van zijne hut, en gebruikte die nu om aan het verlangen van zijn vriend te voldoen. Hij plantte een palmboompje op het graf als een tweede aandenken. De plant heeft zich gunstig ontwikkeld en is nu een boom van buitengewone schoonheid. Herman vertelde aan niemand, ook niet aan Magdalena, wat hij gedaan had, en liet zijne huisgenooten in den waan, dat Castor door de wolven verscheurd was.

HOOFDSTUK XII.

NOODLOTTIGE GEVOLGEN VAN JOHANNA'S ONGEHOORZAAMHEID.

Niettegenstaande het verzoek van den grijsaard, kwelde Johanna zich nog voortdurend met de gedachte, voor wie toch wel de levensmiddelen mochten zijn, die zij zoo ruimschoots ter beschikking van

Herman stelde. Het was jammer, dat eene grenzenlooze nieuwsgierigheid hare vele goede en zeldzame hoedanigheden zoo zeer in de schaduw stelde. Daarenboven had zij minder vertrouwen dan haar meester in het gezond verstand van Herman en Magdalena, en vreesde zij dat de kinderen door dezen of genen onwaardige, die te lui was om te werken, om den tuin werden geleid.

Er woonden onderscheidene vreemde gezinnen langs den weg, dien Herman en Magdalena dagelijks gingen. Het was voor Johanna niet gemakkelijk de deur uit te komen en de gangen der kinderen na te gaan, zonder opgemerkt te worden; evenmin kon zij trachten van de bovenbedoelde bureu eenige inlichtingen te verkrijgen, zonder opzien te verwekken. Eindelijk besloot zij zich te wenden tot haar nicht, die in het dorp woonde. Het was wellicht de eerste maal, dat zij zich schuldig maakte aan ongehoorzaamheid jegens haren meester. Arme Johanna, hoe wreed werd zij voor hare nieuwsgierigheid gestraft!

Fanchette Corbier, hare nicht, ongeveer dertig jaar oud, wakker en geslepen, zonder boosaardig te zijn, en niet minder nieuwsgierig dan Johanna, belastte zich gaarne met de opdracht, waarin zij niets zag, dat voor Herman nadeelige gevolgen zou kunnen hebben. Reeds den volgenden dag begon zij met ijver hare taak, en begaf zich tot voorbij het laatste huis, zonder dat zij Antoine's kleinzoon ergens had zien binnengaan. Aan de grens der weiden verloor zij hem uit het oog, en bracht hare van ongeduld brandende nicht zoo spoedig mogelijk en in het grootste geheim verslag van hetgeen zij *niet* had opgemerkt.

„Dat is gemakkelijk te verklaren,” zeide de goede

Johanna, waarschijnlijk brengt hij zijnen beschermelingen het overschot van zijn maaltijd, als hij terugkomt."

"En hoe laat," vroeg de nicht, "komt hij van het gebergte terug?"

"Tegenwoordig tegen vijf uren!"

"Ik heb eene goede kennis in het laatste huis; daar zal ik een bezoek brengen, en van daar kan ik Herman in de verte zien aankomen. Als hij dan voorbij is, zal ik hem op eenigen afstand volgen, en zodoende kan hij ons onmogelijk ontsnappen."

De nicht begaf zich nu met verdubbelden ijver aan het werk; zij voerde haar voornemen getrouw uit; Herman ging met zijne schapen en koeien voorbij, zij volgde hem van verre, en . . . de knaap ging geen ander huis binnen dan dat van zijn grootvader. Dienzelfden avond nog vernam Johanna, dat deze nieuwe poging evenmin de gewenschte uitwerking had gehad als de eerste.

Omstreeks dienzelfden tijd waren ook andere spionnen in die streek druk aan het werk; op hoog bevel zochten zij de schuilplaats van Constant Lepage, op wien sedert eenige dagen de publieke opmerkzaamheid was gevestigd. Weldra werd ook het dorp onderzocht, en de bewoners beefden bij het zien van de twee speurhonden der politie. Een paar dagen van te voren had Fanchette Corbier zonder de minste kwade bedoeling haren broeder Michel het een en ander verteld van de liefdadigheid, door Herman in het geheim uitgeoefend. Michel was een jonkman van twintig jaar en geheel onder den invloed van den dweepzieken Poignant; nu had Johanna hem gesproken van de levensmiddelen, die Herman wegbracht, zonder

dat iemand kon vermoeden, waarheen, en door tusschenkomst van Michel waren deze mededeelingen ook Poignant ter oore gekomen.

Alleen de laatste had met twee of drie andere heethoofden met groot genoegen de komst der beide politieagenten begroet, en hij verzuimde dan ook geen middel om zich jegens hen verdienstelijk te maken; met dit doel had hij reeds in enkele vreedzame gezinnen de rust verstoord, totdat de beurt aan den ouden Antoine en zijn huis kwam.

Juist was het avondeten afgelopen, toen de beide agenten zich in gezelschap van Poignant aan de deur vertoonden.

Johanna kromp van schrik in één, en ook in de ge-laatstrekken van Herman en Magdalena was groote ontroering te bespeuren, toen men den blinden grijsaard mededeelde, wat er gaande was.

„Gaat zitten, burgers,” zeide hij, „en vertelt mij, wat mij zoo laat de eer van een bezoek verschaft.”

„Wij komen eens onderzoeken,” antwoordde een hunner op strengen toon, „of zich in dit huis ook verdachte lieden schuil houden.”

„Ik heb niemand in mijn huis ontvangen.”

„Gij zijt blind, burger; anderen konden dit buiten uw weten gedaan hebben.”

„Ondervraag mijne dienstbode!”

„Burger, wij spreken niet van dienstboden. Gij moet zeggen: „mijne gediensstige.”

„Nu, mijne gediensstige dan.”

„Antwoord, burgeres.”

„Met genoegen, burger!.... Ik verzeker u... Wat verlangt gij, mijnheer?”

„Ik vraag of hier niet een verdacht persoon door

uwe zorg of ten minste met uw weten zich verbergen houdt?"

„Neen, dat zweer ik u bij den Heer!"

„Welken Heer?"

„Den Heer van hemel en aarde!"

„Dien kennen wij niet! maar neem u in acht: als ge liegt, staat uw leven op het spel!"

„Ik heb niets dan de waarheid gezegd, heeren!"

„En waarom beeft ge dan zoo?"

„Ik... ik... beeft... volstr...."

De arme vrouw kon geen woord meer uitbrengen en liet zich meer dood dan levend op een stoel neervallen.

„En jij, kleine, wat weet jij er van? Kunt gij ons ook vertellen of hier in huis of mogelijk in eene andere woning iemand wordt verbergen?"

„Ik heb noch in dit huis, noch in eenig ander iemand zien verbergen."

„Misschien kan je broeder ons wat meer vertellen."

„Ik kan in oprechtheid dezelfde verklaring afleggen als mijne zuster."

De beide agenten, die niet zoo geducht schenen te zijn, en medelijden hadden met den blinden grijsaard, wiens rust zij zoo laat hadden moeten storen, maakten zich gereed om te vertrekken, zonder bij hem persoonlijk nog een nader onderzoek in te stellen, toen de veldwachter, die Herman voortdurend met een boosaardigen blik had gadegeslagen, dezen geheel onverwacht vroeg:

„Aan wien brengt gij toch dagelijks in het geheim die levensmiddelen?... O, houd je maar niet zoo dom! Ik weet het van Fanchette Corbier, de nicht van Johanna, en deze heeft het Fanchette zelf verteld."

„Heb ik van mijn leven!” riep Johanna in de grootste ontsteltenis.

„Zwijg, gediensstige burgeres, en laat den jongen spreken.”

„Wat moet ik zeggen, burger?”

„De waarheid.”

„De waarheid is dat wij elken dag onzen mondvoorraad mede naar de weide nemen, daar wij toch niet den geheelen dag kunnen vasten.”

„En deelt gij daarvan nooit mede aan iemand, die zich hier of daar schuil houdt?”

„Als ik een werk van liefdadigheid doe, zal dat een geheim blijven tusschen God en mij; aan Hem alleen ben ik daarvan rekenschap verschuldigd.”

„Dus gij bekennt?”

„Ik beken niets; ik heb u niets te zeggen.”

„En gij, meisje?”

Magdalena bewaarde het stilzwijgen.

„Spreek dan toch!”

Nog altijd kwam geen woord over hare lippen, terwijl zij onbeweeglijk en met neergeslagen oogen bleef zitten. De oude man, die met inwendige verontwaardiging getuige was van dit pijnlijk verhoor, maakte de opmerking, dat de vrees Magdalena ongetwijfeld belette te antwoorden.

„O neen, grootvader,” was het antwoord; „dat is het niet; ik ben volstrekt niet bevreesd, maar ziet u, ik ben nog maar een klein meisje; misschien zou ik mij niet goed uitdrukken, en daarom is het beter, dat ik zwijg. Ik zeg dan ook geen woord meer, al moest ik in stukken gehouwen worden.”

„Zoo, klein kopstuk!” siste de woedende Poignant, terwijl hij haar hevig aan den arm schudde.

„Houd u kalm, burger,” zeide daarop de agent, die tot nog toe gezwegen had; „houd u bedaard; de republiek ontziet den kinderlijken leeftijd.”

„Ge zijt van avond wel sentimenteel, burger!” mompelde Poignant met een blik van verstandhouding op den anderen agent; en toen hij ook bij dezen geene instemming vond, beet hij zich op de lip van kwaadaardigheid; maar eensklaps begon hij, geheel op eigen gezag, als rechter van instructie op te treden, en vroeg op hoogen toon aan Herman: „Waar kwaamt ge toch onlangs van daan met die mand, toen ik je op de rotsen in het bosch ben tegengekomen?”

„Burgers,” sprak de knaap tot de beide agenten, „ben ik verplicht dien man te woord te staan? Het komt mij voor, dat gij alleen het recht hebt mij te ondervragen.”

„Neen, neen, spreek maar,” antwoordde één hunner, die zelf bang begon te worden voor Poignant.

Herman bedacht zich een oogenblik, om een vrijmoedig antwoord te kunnen geven, zonder zijn ongelukkigen vriend te benadeelen, toen Poignant, zich met de hand voor het hoofd slaande, zegevierend uitriep:

„Ik ben er! Ja, dat zal het zijn! Burgers, indien het welzijn der republiek u ter harte gaat, laat dan dezen knaap in hechtenis nemen, en geeft bevel, dat niemand der huisgenooten tot aan den morgen eenige gemeenschap mag hebben met wien ook!”

„Wat zegt ge daar, schurk?” schreeuwde de oude man, terwijl hij zich met verontwaardiging oprichtte.

Daar stond hij, met de armen naar Poignant uitgestrekt, met trillende lippen, terwijl zijne oogen van

uit hunne diepe duisternis vonken schenen te schieten. Hij was op het oogenblik zoo verschrikkelijk, zoo indrukwekkend, die edele grijsaard, dat niemand het waagde te spreken, en Poignant zelf gedurende eenige oogenblikken als verbijsterd was.

„Ellendeling!” ging de oude Antoine voort, „reeds sedert geruimen tijd ken ik uw schandelijk gedrag. Gij hebt door uwe handelwijze de republiek en de vrijheid in onze streken gehaat gemaakt.

Ga weg, booswicht, want de vrijheid en de republiek hebben geen erger vijanden. Maar wat voert gij, anderen, toch uit, gij, die oogen hebt om te zien en armen, om te handelen? Waarom brengt gij dien geweldenaar niet tot rede? Maar neen, gij laat hem begaan, omdat uw lafhartigheid nog grooter is dan zijne wreedheid, en gij verdient niet anders dan zulke meesters te hebben als hij is!”

Gedurende deze heftige toespraak, haalde Poignant nu en dan met een verachtelijk medelijden de schouders op, en toen den ouden man de krachten begonnen te begeven, en hij uitgeput in zijn leunstoel was neergevallen, nam de veldwachter het woord en sprak op ijskouden toon: „Ik ben volstrekt geen geweldenaar, maar ik wijs de agenten van het wettig gezag alleen op een vergriep, dat in de uitoefening van mijn beroep door mij ontdekt is geworden. Ik zal bewijzen, dat deze knaap een verdachte verbergt en van levensmiddelen voorziet.”

„Gij gevoelt wel.” sprak daarop een der agenten tot den grijsaard, „dat wij van deze aanklacht kennis dienen te nemen. Wij bevelen daarom, dat uw kleinzoon tot morgen zal worden gevangen gehouden.”

Bij deze woorden drukte Magdalena haar broeder

onstuimig in de armen; Johanna slaakte slechts kreten van woede, en wilde Poignant aanvliegen, wat haar door Herman met geweld moest worden belet. De laatste, wien het niet weinig inspanning kostte, kalm en bedaard te schijnen, sprak vervolgens:

„Grootvader, gij behoeft over mij niet bekommerd te zijn; mijn geweten verwijt mij niets. God zal uwen kleinzoon niet verlaten. Een kwade nacht is gauw voorbij. Vaartwel!”

Poignant wilde de hand op hem leggen, maar Herman, die zijn greep snel wist te ontwijken, zeide tot hem:

„Laat mij, burger; ik weet dat gij veel sterker zijt dan ik; maar al waart gij ook zoo zwak als mijn grootvader, dan nog zou ik u gewillig volgen; dus,” voegde hij er met een glimlach bij, „laat mij vrijwillig in de gevangenis gaan.”

Daarop omhelsde hij zijn grootvader, die hem zijn zegen gaf; vervolgens zijne lieve Magdalena, die men met geweld uit zijne armen moest losrukken, en eindelijk de oude Johanna, die nauwelijks wist, wat er om haar heen voorviel.

Poignant posteerde de drie of vier heethoofden, die hem op zijne tochten volgden, rondom het huis; één hunner was Michel Corbier, Fanchette's broeder.

HOOFDSTUK XIII.

DROEFHEID EN VERTROOSTING.

~~~~~

Na het vertrek van Herman zaten de achtergeblevenen geruimen tijd sprakeloos en onbewegelijk



bij elkander. De waardige grijsaard zocht zijn troost in een stil gebed en haalde nu en dan enkele schriftuurplaatsen aan, die als lessen van onderworpenheid en liefde, reeds zoo menige terneergebogene ziel hebben getroost.

„Heer, indien het mogelijk is, laat deze drinkbeker van mij voorbijgaan, doch niet mijn wil, maar Uw wil geschiede!”

„Hij is de Heer; Hij doe wat goed is in zijne oogen!”

Daarop nam hij het psalmboek en zocht in de gewijde liederen uitdrukking voor zijne diepe smart, totdat hij eensklaps de woorden van Psalm 130 begon aan te heffen:

„Uit diepten van ellenden  
Roep ik met mond en hart  
Tot U, Die heil kunt zenden;  
O Heer, aanschouw mijn smart.  
Wil naar mijn smeekstem hooren!  
Merk op mijn jammerklacht;  
Verleen mij gunstig ooren,  
Daar 'k in mijn druk versmacht,” enz.

Aan het einde van dit lied gekomen, was zijne stem vaster en krachtiger geworden, en het vertrouwen, dat zijn hart vervulde, vond weerklank bij Magdalena en zelfs bij de ongelukkige Johanna. Zij waren op de knieën gevallen, en bij de woorden:

„Hij zal verlossing zenden  
Zijn goedheid is zeer groot.”

riep Johanna uit: „Ja, er zal verlossing komen! Hij zal niet gedoogen, dat Herman om mijne onvoorzichtigheid wordt gestraft!”

„Dus is het dan toch waar, Johanna, dat gij met uwe nicht gesproken hebt?”

„Ja, meester,” antwoordde zij, voor hem op de knieën vallende, „en ik bid God, dat Hij al de gevolgen daarvan op mijn hoofd doe nederkomen, zonder dat Herman een haar gekrenkt worde.”

„Gij zijt ongehoorzaam geweest! Maar ik vergeef het u van harte; ik heb mijzelven ook veel te verwijten. Het zou beter geweest zijn, als ik u openhartig deelgenoot had gemaakt van de vermoedens, die ik sedert geruimen tijd koesterde.”

„Ach meester, waarom hebt gij die voor mij verborgen gehouden?.... Maar wat waren dan die vermoedens?”

„Hoor eens, Johanna, de blinden zien met hunne gedachten. Reeds langer dan een maand staat het bij mij vast, dat de kinderen zulk een verdacht persoon onder hunne bescherming hebben genomen; ik had het u wel willen zeggen, maar, ik wil het wel bekennen, ik stelde minder vertrouwen in uwe bescheidenheid dan in die van Herman en zelfs van Magdalena. Toen ik bespeurde, hoe zij hun geheim voor u trachtten te verbergen, meende ik dit ook te moeten eerbiedigen. Het was voor hen eene oorzaak van vreugde, en strekte hunnen beschermeling tot welzijn. Het deed mij goed te zien, hoe zij de voorzichtigheid aan de christelijke liefdadigheid wisten te paren! Ik heb hun juist niets willen vragen, uit vrees dat ze zich misschien aan een leugen zouden schuldig maken. Wij hebben allen schuld, daar wij jegens elkander niet openhartig zijn geweest, maar het was ter wille eener goede zaak. Ook nu nog wil ik Magdalena niets vragen, ik wil niets weten; ik wil ook niet dat gij iets weet,

in het welbegrepen belang van den ongelukkige, wiens lot nu wellicht spoedig beslist zal zijn, en ook van Herman, die in dit oogenblik boet voor zijne barmhartigheid."

"O, ik alleen heb hem in het verderf gestort," riep de ongelukkige Johanna uit, terwijl zij in tranen uitbarstte „Meester, kunt gij mij nog in uw huis dulden?"

De verschillende aandoeningen, waaraan Magdalena ten prooi was geweest, hadden haar geheel uitgeput, en Johanna haalde haar daarom over, naar bed te gaan, terwijl Antoine en zijne oude dienstmaagd tot aan het morgenlicht bleven waken.

---

#### HOOFDSTUK XIV.

##### HET BEZOEK AAN DE GROT.

Met het aanbreken van den dag werd Herman door de beide agenten uit de gevangenis gehaald. Poignant wachtte hem aan den uitgang op, omringd van vier zijner geestverwanten, waaronder zich ook Michel Corbier bevond. Zij waren allen gewapend met sabels en pistolen.

„Volgt mij," zeide Poignant; „wij zullen het wild in zijn leger overvallen."

Herman was buitengewoon bleek; niet dan met groote moeite onderdrukte hij een gevoel van angst over het lot van zijn vriend; toch hield hij zich goed, en liep in het midden van zijne geleiders, die hem

nu en dan enkele vragen deden, waarop hij ter nauwer-nood antwoord gaf.

Poignant's geheele houding drukte belachelijke zelf-voldoening uit; hij liep vooruit met versnelden pas, en de agenten, minder vlug en krachtig dan hij, konden hem slechts met moeite volgen. Met opzet had hij tot nog toe gezwegen van de geheime schuil-plaats, waar hij den verdachte hoopte te vinden, daar hij de eer der ontdekking met niemand wenschte te deelen.

Herman zag maar al te goed, waar de ellendeling hen heenbracht, en met groote bezorgdheid dacht hij aan het lot, dat Lepage boven het hoofd hing.

Helaas, de ongelukkige was zeker op dit oogenblik onbezorgd, vertrouwende op de waakzaamheid zijner vrienden. Onder deze overdenkingen zette hij den tocht voort, en liet zich als een schaap ter slacht-bank leiden.

„Hier is het!” zeide Poignant met kwalijk ver-borgen vreugde, toen zij het begin van de trap hadden bereikt, die hij gemakkelijk had teruggevonden.

Toen eerst vertelde hij den agenten van het bestaan der grot en haar voormalig gebruik, en deelde hun tevens mede, op welke gronden hij vermoedde, dat zich daar een verdachte schuil hield. De agenten waarschuwden Herman, dat het voor hem het veiligste was nu nog alles te bekennen, waarop de edelmoedige knaap eenvoudig, maar beslist antwoordde:

„Gij hebt mij tegen mijn wil hierheen gebracht; maar gij zult mij niet tegen mijn wil tot spreken dwingen.

„Toch zult gij moeten spreken, mannetje,” schreeuwde Poignant, terwijl hij met zijn pistool dreigde; „ge

zult oogenblikkelijk het teeken geven, waarop de man voor den dag komt."

„Denkt gij soms, mijnheer Poignant, dat ik tot zulk eene laagheid in staat ben? Neen, neen, dat moet gij van mij niet verwachten."

„Ik zal niet zoo dwaas zijn te wachten, tot het u in het hoofd komt, te spreken. Aangezien die man naar beneden gekomen is, en gij hem ongetwijfeld meermalen hebt bezocht, zullen wij toch ook wel naar beneden kunnen komen."

Onder het uitspreken dezer woorden, onderzocht hij twee zware pistolen, die hij aan den gordel droeg; vervolgens zwaaide hij zijn sabel, en zich toen tot zijne volgers wendende, zeide hij tot twee hunner, die hem toe schenen de vlugsten te zijn: „Gij beiden, volgt mij, terwijl de anderen achterblijven om den gevangene te bewaken."

Na op hoogen toon deze bevelen te hebben uitgedeeld, stapte hij met trotsche houding vooruit, en daalde stoutmoedig het eerste gedeelte van de trap af. Toen hij aan de plaats kwam, waar het touw aan de rots was vastgemaakt, riep hij zegevierend uit: „Ha, ha, daar hebben we wat nieuws!"

„O God! ontferm u over hem!" smeekte Herman bij zich zelf.

Op hetzelfde oogenblik laat Poignant een doordringenden kreet hooren, door zijne beide makkers op dezelfde wijze beantwoord. De achtergeblevenen ijlen naar den rand van den afgrond, waar hun een ontzettend schouwspel wachtte. Poignant had een mistred gedaan, en was in de diepte gestort. Zwevende boven den afgrond, hield hij zich nog vast aan de takken van een doornstruik, en schreeuwde luide om hulp, maar

daar niemand der toeschouwers het onmogelijke beproefde, riep hij steeds dringender en op een toon van woede en wanhoop: „helpt, helpt, lafhartige schelmen . . . .” Het waren zijne laatste woorden; de krachten begaven hem, en van de hoogte nederstortende, werd de ongelukkige Poignant op de rotsen verpletterd!

De troep was geheel verbijsterd; bevende van angst en schrik keerden de beide mannen op hunne schreden terug, maar, na zich eenige oogenblikken met dit treurig voorval te hebben bezig gehouden, dacht men opnieuw aan de vervolging, die het doel was van hunne onderneming.

„Laat mij maar gaan,” zeide één dergenen, die met de bewaking van Herman waren belast geweest; als iemand daarover gekomen is, moet ik er ook over.”

De jonge man was inderdaad buitengewoon vlug; vastbesloten gaat hij voort, legt den geheelen weg af, alsof hij vleugels had gehad, en bereikt zonder ongeval de grot . . . . Welk een oogenblik van spanning voor den armen Herman! De agenten namen het waar, en zagen zijne oogen vol tranen, en die tranen hadden al te welsprekend de vriendschap verraden!

Na verloop van enkele oogenblikken bespeurden de toeschouwers, wier blikken onafgewend in de richting der grot tuurden, den jongen man in de struiken. Hij maakte allerlei gebaren, en riep eindelijk naar boven:

„Niemand! . . . . De grot is leeg!”

Het was Herman alsof hij droomde; moest hij deze mededeeling beschouwen als eene oorzaak van blijdschap of van droefheid? Zou Lepage zich wellicht naar beneden hebben gestort, om zijn vonnis te ontgaan? Maar een Christen begaat geen zelfmoord. . . . Zou men hem op eene of andere wijs kennis geven

hebben van de nasporing, en zou hij zich uit de voeten hebben gemaakt? . . . . Of zou die jonge man wellicht uit medelijden hebben gelogen?

Juist op dit oogenblik voegde zich deze weder bij hen; Herman sloeg hem gade, maar hij zag in de uitdrukking van die oogen niets, dat de laatste onderstelling scheen te wettigen. Hij was in de grootste opgewondenheid, en niemand van al de aanwezigen was meer verbaasd dan hij.

„Er is niemand in de grot,” herhaalde de jonge man.

„Niemand?” sprak een der agenten. „Maar hebt gij dan ook wellicht sporen ontdekt, die doen vermoeden, dat zij onlangs bewoond is geworden?”

„Ik heb niets gezien. Ik heb wel niet nauwkeurig rondgekeken, maar de plek is kaal en ledig.”

„Dat is toch zonderling!” zeide de agent, terwijl hij zijn collega aankeek.

„Vindt gij dat zoo wonderlijk?” vroeg de jonge man levendig. „Gij denkt toch niet dat ik u wat voorlieg?”

„Nee, dat juist niet, maar in uw eigen belang wil ik toch ook eens gaan kijken. Laat een uwer mij volgen!”

„Pas maar op,” sprak de man, die beneden geweest was, „de weg is slecht.”

„Houdt ge mij soms voor een afgeleefden grijsaard?” vroeg de agent, die zichzelf nog altijd beschouwde als een jongeling, ofschoon hij de vijf kruisjes reeds achter den rug had.

Hij begaf zich op weg, en legde het eerste gedeelte in den grootsten angst af, ofschoon hij zijn best deed, zulks niet te laten blijken. Maar toen hij eenmaal de gevaarlijke plek overschreden had, begonnen zijne knieën te knikken, en legde hij het overige van den

weg af, terwijl hij zich krampachtig aan den arm van zijn metgezel vastklemde. Eindelijk hadden zij de grot bereikt, maar nu was zijne ontsteltenis zoo groot, dat hij er niet aan denken kon een nauwkeurig onderzoek in te stellen, en de jonge man, die hem vergezelde, had al zijne oplettendheid noodig om hem op de been te houden, zoodat ook deze zich met niets anders kon inlaten. De agent uitte allerlei vreemde geluiden, en scheen zijn verstand verloren te hebben; nu eens zag hij neder in den afgrond, dan weder wendde hij met afgrijzen het oog daarvan af.

„Rampzalige, die ik ben,” zeide hij; „ik ben hier gekomen, om mijn eigen verderf te bewerken. Het zal mij zeker gaan als Poignant!”

„Kom burger, moed gehouden,” sprak de jonge man, terwijl hij hem aanspoorde, om op te staan, daar hij in zijne volle lengte in de grot op den grond was gaan liggen.

„Wij kunnen hier toch geen tabernakel bouwen; gij ziet dat er niets te vinden is, en daarmee is het uit. Laten wij nu maar spoedig van hier gaan, en geef mij een arm.”

„Neen, neen, ik kan wel alleen gaan,” zeide de agent op zenuwachtigen toon, en hij liep vooruit, als verbijsterd van schrik. De vertwijfeling gaf hem kracht en ook deze scheen op het punt hem te begeven, toen hij het touw moest grijpen om zich daaraan op te werken. Daar heeft hij het met beide handen vast; hij stijgt steeds hooger; maar zal hij de eerste trede van de trap bereiken?.... Nog een oogenblik.... een hartverscheurende gil.... Een reddende hand wordt uitgestoken, grijpt de zijne, ontrukkt hem aan het dreigend gevaar, en doet hem snel de laatste treden



van de trap bestijgen. Herman had hem het leven gered.

## HOOFDSTUK XV.

### HET RAADSEL WORDT OPGELOST.

De gebeurtenissen van dien morgen waren zeer spoedig algemeen bekend in het dorp, en brachten niet weinig ontsteltenis te weeg. Men huiverde bij de mededeeling van het schrikkelijk uiteinde van Poignant, maar niemand betreurde hem. Het gedrag van Herman werd door ieder bewonderd, en men begon onder elkander te vragen, wat er toch waar mocht zijn van de beschuldiging. Zijn grootvader vernam het gebeurde uit den mond van een paar buurvrouwen, daar de knaap zelf naar de gevangenis was teruggebracht, waar men hem een nieuw verhoor wilde doen ondergaan. Intusschen was de gezindheid zoowel der agenten als van de anderen, ten zijnen opzichte aanmerkelijk gewijzigd. De erkentelijkheid van den één, gevoegd bij de bewondering van allen, had de gemoederen gunstig jegens hem gestemd. Eenige oogenblikken na de terugkomst in de gevangenis gingen de agenten tot het verhoor over, in tegenwoordigheid der vier getuigen.

„Wat hebt gij te antwoorden, burger, op de beschuldiging, door Poignant tegen u ingebracht?” vroeg hem de agent, wien hij het leven had gered.

„God heeft voor mij geantwoord, en waar Hij

gesproken heeft zult gij mij zeker veroorloven te zwijgen."

"Wij hebben de grot, wel is waar, ledig gevonden; maar dat touw, dat aan de rots was vastgemaakt, hadt gij dat niet aangebracht?"

"Daaromtrent zal ik mij niet uitlaten, opdat buiten mij niemand in ongelegenheid gerake."

"Maar van een goed burger mag men toch verwachten, dat hij het gerecht zoo mogelijk, zal voorlichten."

"Ik heb zelf nooit iets gedaan tegen de wet, noch daartoe anderen de behulpzame hand geboden."

"Hebt gij de vrijheid lief?"

"Ik bemin de vrijheid boven alles!"

"Hebt gij de republiek lief?"

"Leve de republiek!"

"En toch weigert gij, haar hare vijanden uit te leveren."

"Hare vijanden staan aan de grenzen van Frankrijk; en ik zou gaarne mijn leven opofferen om ze van daar te verdrijven."

"Dat zijn goede beginselen," sprak de agent, hetgeen door de vier anderen met een goedkeurend hoofdknikken werd bevestigd. Daardoor aanmoedigd, ging de agent, zich tot zijn collega wendend, voort:

"Burger, deze knaap zou binnen een paar jaar een uitstekend soldaat zijn; zou het niet jammer wezen de republiek van een verdediger te berooven?"

"Dan moet hij ons eerst vertellen, welk gebruik hij van zijne vrijheid denkt te maken."

"Die hoop ik, als een goed Fransch burger, te gebruiken, om overal de bewerkers van onrecht en dwingelandij te bestrijden."

„Leve Herman!” riepen de vier jongelingen uit.  
 „Hij denkt er juist over als wij.”

„Ge zijt vrij,” zeide daarop een der agenten.

Deze uitspraak moest door Herman met de omhelzing van „vrijheid, gelijkheid en broederschap” worden beantwoord; hij omhelsde dan ook de agenten en de vier getuigen en werd nu in triomf naar huis gebracht door het zelfde escorte, dat hem den vorigen dag had afgehaald, en waaraan slechts één persoon ontbrak, aan wien trouwens niemand dacht. Toch was de dood van den veldwachter de eerste aanleiding geweest tot deze gelukkige wending. Allen ademden vrijer, en zelfs de agenten hadden zich veel minder streng betoond, sedert zij van dien lastigen getuige ontslagen waren. Intusschen maakte hij, die aan Herman het leven te danken had, van een geschikt oogenblik gebruik, om den grijsaard in het oor te fluisteren, dat hij zijn ambtgenoot niet ten volle vertrouwde, dat deze gebeurtenis veel opspraak zou verwekken, en dat het verstandigste zou zijn, Herman zoo spoedig mogelijk althans, te verwijderen. Zijn terugkeer onder de zijnen gaf aanleiding tot allerlei treffende tooneelen. Johanna was buiten zich zelve van blijdschap, en vroeg aan haren Herman telkens op nieuw om vergiffenis.”

„Gij ziet wel,” zeide de grijsaard, „God heeft verlossing gezonden; het woord van den Psalmist is bewaarheid geworden.”

Daar het nu niet langer noodig was, iets voor elkander verborgen te houden, vertelde Herman, na de eerste ontboezemingen van vreugde, tot in de kleinste bijzonderheden aan zijn grootvader en Johanna alles wat hem met Constant Lepage was wedervaren.

Toen hij aan het laatste vreeselijke tooneel van dien morgen gekomen was, zeide hij:

„Stelt u mijne verbazing voor, toen ons gezegd werd, dat de grot ledig was.”

„Men zou haast gelooven,” antwoordde Johanna, „dat de man een waarschuwing uit den hemel had ontvangen!”

„Neen, juist niet uit den hemel,” sprak hierop Magdalena met een sterken blos; „de waarschuwing kwam niet uit den hemel, maar van mij.”

„Van u!” riep de grijsaard in de grootste verbazing. „Maar kind, hoe is dat mogelijk?”

„Ik had van nacht niet zooveel slaap als gij dacht, grootvadertje, en toen ik in mijn kamer was, dacht ik bij mijzelve: „Morgen zullen zij Herman naar de grot brengen, en als ze mijnheer Lepage daar vinden, is hij onherroepelijk verloren en mijn broeder evenzeer.” Toen keek ik eens uit het venster; het was een donkere nacht, maar dat hinderde mij niet, want nu kon ik onder begunstiging der duisternis gemakkelijker de deur uitkomen, zonder bemerkt te worden. Er waren vier wachten in den omtrek, die ieder ééne zijde van het huis bewaakten. Eén hunner liep onder mijn venster op en neder, maar zoo langzaam, dat ik gemakkelijk kon ontsnappen, terwijl hij zich verwijderd had. Toen heb ik mij warm gekleed en een paar woorden op een blad papier geschreven, dat ik aan een langen draad heb vastgemaakt met de bel van mijn zwarte lammetje, dat in September gestorven is. Na dit alles zorgvuldig in den zak te hebben gestoken, ben ik stilletjes naar beneden gekomen en heb mij achter de deur schuil gehouden. „Laat haar maar rustig slapen,” zei grootvader juist op dat oogen-

blik; het is gelukkig voor haar, dat ze slapen kan. Dat arme kind! Zij beseft niet ten volle het gevaar, dat haar broeder boven het hoofd hangt." Die woorden hadden eene beslissende uitwerking. Ik wist, dat de deur geen leven maakte, en ik opende ze, zoodra de man voorbijgegaan was, na een paar malen gehoest te hebben, als wilde hij mij waarschuwen. Ik ging naar buiten en sloot de deur zorgvuldig weer toe, om u niet te verontrusten en bij den man geen achterdocht te verwekken.

In het dorp aangekomen, gevoelde ik mij aanvankelijk geheel op mijn gemak.

„Dat is het ergste," dacht ik; maar toen de huizen minder talrijk werden, en ik eindelijk het laatste achterden rug had, begon mijn hart sneller te kloppen. Gelukkig verdreef de eene vrees de andere. „Zij weet niet, welk gevaar haar broeder boven het hoofd hangt." Telkens als deze woorden mij voor den geest kwamen versnelde ik mijne schreden. En toch durfde ik het bosch niet ingaan, zoolang het zoo donker was, daar Herman mij verteld had, hoeveel moeite het hem had gekost, in de duisternis den rechten weg te vinden. Zonder veel inspanning intusschen bereikte ik de plaats, waar mijn broeder zijn hut had gebouwd. Toen ik die gevonden had, gevoelde ik mij recht gelukkig; het was mij of ik hem zelf had gevonden, of ik daar te huis was. Maar helaas! ik was toch alleen. Ik was reeds zeer vermoeid en zou zeker uitstekend geslapen hebben, als ik zoo iets had durven doen.

Maar ik wreef mij de oogen uit, stond op en liep heen en weder, altijd uitzierende naar den kant, waar ik den dag moest zien aanbreken, omdat ik vast

besloten was naar de grot te gaan, zoodra ik maar eenigszins zou kunnen zien. Gij kunt u voorstellen, hoe lang mij die tijd geduurd heeft! Het was of mij de duisternis verblindde; nu en dan meende ik vlammen te zien, maar dit verbeeldde ik mij slechts, en daarna kwam mij de nacht nog donkerder voor dan te voren. Eindelijk begon het in de verte te schemeren; wel was het nog donker genoeg maar ik verliet de hut, God om hulp biddende.

Gelukkig wist ik waar de ingang van de grot was, en Herman had mij zoo nauwkeurig de plaats aangeduid, van waar hij de levensmiddelen liet afdalen, dat ik zonder moeite de rots en den kastanjeboom heb gevonden. Ik liep behoedzaam voort, en liet langzaam mijn belletje zakken, maar toch zoo dat het duidelijk zijn „tingelingeling” liet hooren, daar ik hoopte, dat het geluid sterk genoeg zou zijn, om Lepage te wekken en te waarschuwen. Het duurde dan ook niet lang of belletje en briefje waren in zijne handen; ik trok nu het touw weer naar boven, toen ik den ongelukkige op hartverscheurenden toon van beneden hoorde roepen: „Ik dank u, Magdalena!”

„Vaarwel!” riep ik hem toe, mij zoover mogelijk naar het ravijn voorover buigende, waarop ook zijn „Vaarwel” tot mij doordrong.

„En wat behelsde uw briefje?” vroeg grootvader.

„Niets dan deze woorden: „Verlaat uwe schuilplaats of gij zijt verloren en Herman bovendien!”

„En hebt gij hem niet gemeld dat Herman gevangen genomen was?”

„Neen, om hem niet tot vertwijfeling te brengen.”

„Zeer goed, mijn kind, ga voort.”

„Nu kwam het er nog maar op aan, om ongemerkt

weer 't huis te komen. In het dorp was alles nog in diepe rust; maar voor alle zekerheid, ben ik achter de huizen om gegaan, en zoo kwam ik aan het einde van onzen tuin, waar ik mij tot het aanbreken van den dag verborgenield. Ik was nog alles behalve gerust; Johanna had mijne afwezigheid kunnen opmerken, alarm maken en op die wijze de aandacht der schildwachten opwekken, en toch kon ik niet meer in huis komen zonder gezien te worden. Gelukkig verwijderden zij zich reeds zeer vroeg, en zoo is het mij eindelijk gelukt mijn kamertje te bereiken en in bed te komen, zonder dat Johanna iets gemerkt heeft. Na zulk een nacht zal het u wel niet verwonderen, dat ik van morgen tot tien uur geslapen heb."

"En ik dacht nog al, dat zij ziek was," zeide de goede Johanna, terwijl zij Magdalena in hare armen sloot, welk voorbeeld achtereenvolgens door Herman en grootvader werd gevolgd.

"Alles wat ik voor onzen vriend gedaan heb," zeide Herman, „beteekent niets in vergelijking van hetgeen gij nu hebt gedaan."

"Dat ben ik niet met u eens," antwoordde zij, „gij hebt mij den weg gewezen."

"Wat mij betreft," zei de grijsaard nu, „ik zou waarlijk niet weten, wie den prijs verdient; maar zoo iets had ik toch van mijne kleine Magdalena niet verwacht, en het is blijkbaar dat God zelf haar geleid en bewaard heeft!"

"Maar waar bevindt zich de ongelukkige op het oogenblik?" zachtte Herman.

"Dat hij de grot heeft kunnen verlaten, is een bewijs, dat hij loopen kan; hij heeft zich dus verwijderd voor zijne eigene veiligheid, zoowel als voor

de onze. Herman, ik geloof, dat het goed zou zijn, als gij zijn voorbeeld volgdet."

"Ik? Waarom zou ik heengaan?"

"Zoo spoedig mogelijk. Dat is het gevoelen van den agent, wien gij het leven hebt gered."

"Moet ik u allen verlaten?"

"In uw eigen belang niet minder dan in het onze."

"Maar als ik weg ben, zult gij daardoor minder aan gevaar zijn blootgesteld?"

"Men zal een ouden grijsaard, een jong meisje en hunne dienstbode wel met rust laten. Maar gij, die anderen zoo goed weet te verbergen, moet voor uzelf voorloopig eene schuilplaats zoeken."

"Ach, had ik toch maar gezwegen," sprak Johanna niet zonder bitterheid, "dan zou alles nu nog goed gaan."

De grijsaard meende te merken, dat Herman schreide en dit was ook werkelijk het geval. De gedachte, dat hij zijn grootvader, Magdalena en Johanna zou moeten verlaten, veroorzaakte hem groote smart.

"Hoor eens Herman," sprak de grijsaard; "op dit oogenblik zijn wij in groote moeilijkheid en aan alle kanten dreigt gevaar. Wij moeten nu van twee kwaden het beste kiezen, en ik houd het er voor, dat ge bij uwen grootvader meer gevaar loopt dan overal elders. Hier zou men u zeker in de eerste plaats komen zoeken en gij zult wel overtuigd zijn, mijn jongen, dat wij u maar niet goedschiks zouden afstaan. Wij moeten voorloopig scheiden, om elkander in gunstiger omstandigheden weder te vinden. Ik stel vertrouwen in uwe voorzichtigheid en uwe kracht; ik heb u geen raad te geven; beschik in het belang van mijn kleinzoon over de helft der hulpmiddelen, die gij voor anderen wist te vinden, en dan ben ik volkomen gerust.



Ga in mijn schrijfbureau, neem geld en wissels. Ga desnoods over de grenzen, en kom terug.... wanneer de dwingelandij zal hebben uitgewoed. Ik verzeker u, mijn jongen, dat kan zoo lang niet meer duren!"

## HOOFDSTUK XVI.

### HERMAN VERLAAT HET HUIS ZIJNS GROOTVADERS.

Men omhelsde elkander onder een vloed van tranen, maar er moest gehoorzaamd worden. Eene plotseling invallende gedachte deed Herman een vast besluit nemen. Zoodra hij toch het huis had verlaten, zou het hem volkomen vrij staan, nasporingen omtrent zijn vriend in het werk te stellen. Het viel hem te zwaar, langer in onzekerheid te verkeeren omtrent diens lot, en in de eerste plaats wenschte hij een vreeselijk vermoeden op te lossen, dat hem sedert Magdalena's verhaal had gekweld. Door haar tegen het dreigend gevaar gewaarschuwd, was het niet onmogelijk, dat Lepage zich voor hunne veiligheid had opgeofferd. Daar hij alles, wat zijne vrienden zou kunnen verraden of in ongelegenheid brengen, uit de grot had verwijderd en waarschijnlijk in het ravijn had geworpen, zou het kunnen zijn dat hij zich zelf.... Herman sidderde op de gedachte, en toch kwam het hem meer waarschijnlijk voor, dat Lepage deze daad van zelfopoffering had gepleegd,

dan dat hij ontvlucht zou zijn, wat bijna ondenkbaar was in den toestand van uitputting, waarin hij bij Hermans laatste bezoek verkeerde.

Het was elf uur in den morgen; Herman stond geheel reisvaardig, met den wandelstok in de hand, en nam nog eenmaal afscheid van zijn geliefde huisgenooten, die allen bitter schreiden, terwijl ook hij zich alles behalve op zijn gemak gevoelde en verlangde, aan het smartelijk tooneel een einde te maken.

Om zich van de waarheid te overtuigen, en eindelijk zekerheid te erlangen of Lepage zich werkelijk in den afgrond had gestort, moest Herman een grooten omweg maken, en het ravijn veel lager intreden, om daarna den loop der rivier naar boven te volgen. Indien hij dan zoo gelukkig was, niets te ontdekken, dat zijn noodlottig vermoeden kon bevestigen, zou hij van daar, zonder door de bewoners van het dorp te worden opgemerkt, de grot en het bosch kunnen bereiken, die hij ook wilde bezoeken. Alleen de stoutmoedigste jagers en visschers volgden nu en dan dien schier onbegaanbaren weg, die voor onzen jongen vriend geheel nieuw was. Op enkele plaatsen was niet de minste ruimte tusschen de rivier en de rotsen; daar moest men óf door het water waden óf van den éénen steen op den anderen springen; elders was de weg geheel versperd door de struiken, waardoor men zich dan zoo goed mogelijk een doortocht moest zien te banen. In gewone omstandigheden zou dit woeste dal Hermans bewondering zeker hebben opgewekt; hij zou zich nu en dan eenige oogenblikken hebben opgehouden op de groene grasperken; hij zou de zeldzame vogels hebben bewonderd, die deze eenzaamheid bezochten: maar nu hield slechts ééne gedachte hem

bezig, en wel de vrees, dat hij aan het einde van zijn onderzoekstocht het lijk van zijn ongelukkigen vriend zou vinden. Hij bemerkte van verre de grot en hare omgeving, dwars door de hier en daar verspreide rotsen, die in den loop der eeuwen van den berg waren losgescheurd, en die de beek begrensden en op sommige plaatsen geheel bedekten. Nog één oogenblik en hij bevond zich onder de grot. . . . Terwijl hij daar, met de oogen naar den grond, voortliep, zag hij een pistool liggen, een van de twee, die aan Poignant hadden toebehoord. En toen hij daarop naar boven keek, onderscheidde hij het lijk van den ongelukkigen veldwachter op een ontoegankelijk rotsblok, waar het bestemd was, om tot prooi te verstrekken aan de raven, die reeds in steeds kleinere kringen in de lucht rondvlogen. Met afgrijzen vervuld bij dit gezicht, gaf Herman zijn voornemen op, om het pistool mede te nemen; hij schopte het wapen met den voet in een opening van de rots, waar de roest het zeker wel zou verteren. Eindelijk was hij juist onder de grot, en bespeurde hier en daar hooi en stroohalmen die, door den wind medegevoerd, in de struiken waren blijven hangen; maar dit was alles wat hij zag; en deze overblijfselen, die hem dagen voor den geest riepen, waarin blijdschap en zorg elkander hadden afgewisseld, deden zijn moed herleven. Lepage had zich alzo niet van het leven beroofd! Wellicht bevond hij zich zelfs nog in zijne nabijheid! Maar wat moest hij nu niet uitstaan, zonder onderkomen, zonder voedsel, veel meer te beklagen dan op den dag, toen Herman en Magdalena hem voor het eerst hadden aangetroffen! Dadelijk besloot onze knaap naar het bosch te gaan, waartoe hij slechts den eenmaal in-

geslagen weg had te volgen. Hij wist dat de hellingen boven minder steil waren, en dat hij, altijd linksaf houdende, in het bosch moest komen. Zoo begaf hij zich weder op weg, uitgeput van slaap en vermoeidheid, daar hij in de gevangenis geen oog had dicht gedaan. Hij had nog een moeielijken en zelfs gevaarlijken marsch van twee uren vóór zich, maar eindelijk bevond hij zich in een vriendelijk dal, ingesloten door groene hellingen met boschrijke toppen.

Hier op deze eenzame plaats, waar het rumoer van den burgerkrijg nooit zou doordringen, zette hij zich eenige oogenblikken neder en vond werkelijk in deze kalme omgeving zijne gemoedsrust, door zoo velerlei aandoeningen geschokt, terug. Hij plukte eenige wilde bessen, maar liet den voorraad, waarvan Johanna hem ruimschoots had voorzien, onaangeroerd, daar hij zich voorgenomen had, dien als 't mogelijk was met zijn vriend te deelen.

Daarop ging hij het bosch in, waar het reeds duister begon te worden, en na een langen tocht door die uitgestrekte eenzaamheid, kwam hij eindelijk in meer bekende gedeelten. De merels, houtduiven en andere vogels, die zich juist gereed maakten hun nachtverblijf op te zoeken, vlogen bij zijne nadering verschrikt op en deden het bosch van hun geschreeuw weergalmen.

Na verloop van een kwartier bereikte hij de rots van den kastanjeboom, en besloot in de grot af te dalen, waar de eene of andere onopgemerkte kleinigheid hem wellicht eenige aanwijzing zou kunnen verschaffen omtrent het lot van zijn ongelukkigen vriend.

Hij vond de grot ledig en verlaten, en toen hij zijne blikken over de lager gelegen rotsen liet weiden, zag hij ook daar niets dan wat hooi en stroo aan de

struiken hangen, zonder eenig spoor, dat tot noodlottige gevolgtrekkingen aanleiding kon geven.

Nu begaf hij zich, veel opgeruimder van gemoed, weer naar boven, en toen hij voorbij de plaats kwam, waar het touw nog altijd aanwezig was, dacht hij:

„Als hij alle sporen van onze tegenwoordigheid heeft willen doen verdwijnen, waarom heeft hij dan het touw niet meegenomen, tenzij hij plan heeft, nog eens terug te komen?” Onder deze overwegingen, daalde Herman af naar de palmboschjes, waar hij Lepage den eersten dag had aangetroffen.

„Als hij mij heeft willen wederzien, dan moet hij mij daar wachten,” meende hij met dat onbedriegelijk voorgevoel, dat alleen oprechte vriendschap kan geven.

## HOOFDSTUK XVII.

### DE VLUCHTELING TERUGGEVONDEN.

En zijn voorgevoel had hem niet bedrogen. Toen hij in de nabijheid van het boschje gekomen, het welbekende teeken gaf, werd dit met handgeklap beantwoord. Hij was het.... dáár in Hermans onmiddellijke nabijheid... daar lag hij op dezelfde bladeren, gewikkeld in dezelfde deken!.... Hij strekte de armen naar Herman uit, en drukte hem gedurende eenige oogenblikken aan het hart. Geen van beiden sprak een woord; slechts tranen vermengden zich met de taal der harten.

Weldra keerde Herman tot zijne geliefkoosde ge-

woonte terug, en deelde zijn brood met den wedergevonden vriend.

„Gij moet, dunkt mij, wel uitgehongerd zijn,” zeide hij.

„De dorst kwelt mij nog meer,” was het antwoord.

„Daar ligt onze nap, maar hoe krijgen wij haar gevuld?”

„Honderd schreden van hier is de bron, waar ik mijne kudde laat drinken.”

Toen hij met de gevulde nap terugkwam, vroeg Lepage wat er toch gebeurd was, waarop Herman hem alles tot in de kleinste bijzonderheden mededeelde. Hoevele redenen voor den vluchteling, om zich te verwonderen, te sidderen, zijne beschermers te zegenen en de Voorzienigheid te danken!

„Dus die lieve Magdalena,” riep Lepage met ontroering uit, „is geheel alleen hierheen gekomen, om mij te waarschuwen en ons beiden te redden. Ik dacht, dat de oude Johanna haar vergezeld had.”

„Neen, zij was geheel alleen. Zij heeft alles naar eigen overleg zonder iemands raad of hulp gedaan.”

„Welke merkwaardige kinderen! O mijn God, hoe gelukkig zijn degenen, die met U wandelen!”

Vervolgens vertelde Lepage aan Herman, wat hij gedaan had, nadat hij door Magdalena was gewaarschuwd. Hij had in allerijl de grot ontruimd, en alle sporen, alle voorwerpen doen verdwijnen, die zijne vrienden in ongelegenheid hadden kunnen brengen. Toen had hij zijn Bijbel, zijne lamp en zijn beker in de deken gewikkeld en dit pak zoo goed mogelijk op zijne schouders vervoerd. Daardoor had hij de handen vrij gehouden, wat voor hem, die zoo slecht ter been was, van groot belang was. Het had hem veel moeite gekost, de trap te beklimmen, en wat zeer merkwaardig was, de plaats, die hij met de minste in-

spanning was voorbij gekomen, was juist de ons bekende gevaarlijke plek, waar hij zich hoofdzakelijk van de handen had moeten bedienen. Toen hij de plaats had bereikt, waar de weg weer te voet moest worden voortgezet, had hij zulke ondragelijke pijnen gehad, dat hij zich op de knieën had moeten voortslepen, na vergeefsche pogingen in het werk te hebben gesteld om op te staan en het touw los te maken.

„De tijd stond intusschen niet stil,” ging hij voort; „ik begon te vreezen, dat men mij aan de trap zou verrassen, als ik langer vertoefde, en tot mijne groote teleurstelling was ik genoodzaakt het verraderlijke touw achter te laten. Ik behoef u niet te verzekeren, mijn vriend, dat ik niet zonder de grootste inspanning deze plaats heb bereikt. Gelukkig schonk de vriendschap mij kracht en moed; want als het alleen mijn leven had gegolden, zou ik dat alles zeker niet gedaan hebben.”

„Maar nu,” zeide Herman, „is de vraag, wat ons verder te doen staat. Mijn grootvader verlangde, dat ik het huis uit zou gaan; ik ben dus vrij en gij zult nu wel niet van mij vergen, dat ik u verlaat!”

„Uw grootvader weet natuurlijk niet, dat ge mij hebt terug gevonden; daarvan moeten wij hem in de eerste plaats verwittigen, als dit ten minste kan gebeuren, zonder gevaar voor u. Maar het is toch vruchteloos u tot voorzichtigheid aan te manen. Al zou ik het wenschen, dan zoudt gij mij in dezen toestand niet aan mijn lot willen overlaten en wat mij betreft, ik kan geen voet verzetten! Ach, waarom ben ik ook maar niet in den afgrond nedergestort, waarin onze vijand het leven verloren heeft!”

„Mijnheer Lepage, wat gij daar zegt, is wreed; ik zal mijn grootvader gaan raadplegen, en ik beloof u,

mij aan zijne beslissing te zullen onderwerpen."

"Omdat gij maar al te goed weet, wat hij u raden zal!"

"En wilt *gij* ook beloven, u naar zijne uitspraak te gedragen?"

"Ik ben wel zeer ongelukkig," riep de dokter op smartelijken toon uit.

"Mijnheer Lepage, het past mij misschien wel niet, u, die zooveel ouder zijt, te onderrichten; maar raadpleeg Gods woord, laat dat tusschen ons beslissen."

"Welnu, Herman spreek, wat vindt gij daarin?"

"Gij zult uwen naaste liefhebben als uzelfen!"

"Meent gij dan, dat ik u niet liefheb?"

"Nee, mijn vriend, gij hebt mij niet zoo lief als uzelf, indien gij mij niet wilt toestaan, voor u te doen, wat gij ongetwijfeld ook voor mij zoudt willen doen. Gij hebt mij niet lief, als gij mij wilt verhinderen mijn plicht te doen."

"Daar is niet veel tegen in te brengen," zuchtte Lepage.

"Ik ga heen," riep Herman verheugd uit. "Vaarwel! Ik kom zoo spoedig mogelijk terug. Beloof mij, dat gij mij hier blijft wachten!"

"Nu zoudt ge mij haast aan het lachen maken," zeide Lepage, wien de tranen in de oogen stonden.

"Gij ziet toch wel, dat ik onmogelijk loopen kan."

"Mijn waarde vriend, ik verlaat mij meer op uw woord, dan op uwe zwakheid. Tot weerziens!"

"Ja, tot weerziens! Hoor eens, Herman; als er een wonder gebeurde, en de hemel mij op dit oogenblik uwe kracht en vlugheid zou verleenen, dan nog zou ik op u wachten, daar ik u tot geen prijs zou willen bedriegen."

---



## HOOFDSTUK XVIII.

**HERMAN KOMT TERUG.**

Nadat Herman den armen Lepage zoo goed mogelijk in de deken had gewikkeld, en hem van bijeengeraapte bladeren een hoofdkussen had gemaakt, vertrok hij niet zonder zorg omtrent de uitwerking van zijne onverwachte terugkomst. De nacht was donker, een zware nevel hing over het dal, en werd steeds dikker naar mate men lager kwam. Deze omstandigheid intusschen kwam Herman goed te pas; daardoor toch was het hem mogelijk, onopgemerkt het doel van zijn tocht te bereiken; daarenboven was het reeds laat, en de meeste bewoners van het dorp lagen in diepe rust. Zoo naderde hij, door niemand bemerkt, het huis, wat nu niet zoo moeielijk ging, sedert Caïstor niet meer daar was, om zijne komst aan te kondigen. Hij liep zonder gedruisch de plaats over, opende zachtjes de deur, die nog niet op het nachtslot was, en sloop op de teenen naar het einde van de gang, die in de keuken uitkwam. Deze stond half open, zoodat hij alles kon hooren en zien, wat binnen gebeurde, zonder zelf opgemerkt te worden, omdat hij zich in de duisternis bevond. De keuken zelf was slechts flauw verlicht; het vuur was op het punt uit te gaan, en de lamp verspreidde een onzeker licht. Van de plaats, waar Herman stond, had hij juist het gezicht op den haard; daar zaten de drie geliefde personen nog, niettegenstaande het vergevorderd uur, in diep stilzwijgen bij elkander; grootvader met gevouwen handen, in zijn rolstoel; Magdalena op een bankje aan zijn voeten,

en, met het kleine hoofdje op grootvaders knie; de blonde haren hingen haar langs de schouders, en in hare vochtige oogen weerkaatste zich de blauwachtige vlam, waarmede nu en dan het laatste brandhout aan den haard nog even opflikkerde. Johanna zat tegenover haar en hield de oogen onafgewend op Magdalena gevestigd; hare gebogen houding, haar starre blik, hare krampachtig saamgevouwen handen, alles getuigde van diepe smart. Bij dit tooneel bleef Herman onbewegelijk staan. Ja, hij wist wel, met wien aller gedachten op dat oogenblik vervuld waren. Welsprekender dan een vloed van woorden getuigde dit droevig stilzwijgen, hoe teer hij bemind en hoezeer zijne afwezigheid gevoeld werd. Hoe gaarne zou hij zich dadelijk in hun midden hebben vertoond! Maar hoe zou de eerwaardige grijsaard, die hem den reisstaf in de hand gegeven had, zijne terugkomst opnemen? De vrees, hem te mishagen en verdriet aan te doen, was sterker dan de begeerte om zich aan zijne voeten te werpen. Plotseling ontsnapte aan Johanna's lippen de smartelijke uitroep: „waar zou hij op het oogenblik zijn?” Het gelaat van den ouden man drukte twijfel en onderwerping uit; hij sloeg de blinde oogen opwaarts, als om zijn God te raadplegen, en toen Magdalena in een vloed van tranen uitbarstte, streek hij liefkozend de hand door de blonde haren van het kind; vervolgens sprak hij na eenige oogenblikken, niet zonder groote aandoening:

„Om u de waarheid te zeggen, gevoel ik reeds berouw. Wij hadden aan den raad van dien man geen gehoor moeten geven en Herman wegzenden. Wat moet hij alleen in de wereld uitvoeren?....”

Deze woorden, die een nieuwen stroom van tranen

bij Magdalena en Johanna te voorschijn riepen, waren voor Herman een ongehoopte uitkomst. Van blijdschap zich zelven niet langer meester, was hij op het punt naar binnen te gaan; maar hij vreesde voor den grijsaard de uitwerking van zulk een onverwachte verrassing. Langzamerhand trok hij zich nu terug naar de buitendeur, en bracht den klopper tamelijk luidruchtig in beweging.

„Daar is iemand aan de deur!” sprak Johanna op vreesachtigen toon.

„Nu,” riep Magdalena uit, „zij zullen hem toch niet vinden!”

„Maar wie zegt ons dat het juist vijanden moeten zijn?” zeide grootvader.

„Alweer!” sprak Johanna, die opnieuw leven aan de deur hoorde.

„Zal ik eens gaan zien? . . . Maar ik had nog niet gesloten, en als iemand binnen wilde komen . . .”

„Weest maar niet bevreesd, riep Herman hun van de buitendeur toe.

„Wiens stem is dat?”

„Dat is Herman!”

„Ja ik ben hetzelfde,” sprak hij, binnen komende; „ik heb reeds geruimen tijd daar aan de deur staan luisteren, zonder mij te durven vertoonen.”

Johanna haastte zich, in de algemeene ontsteltenis, eene flesch wijn voor den dag te halen, om vervolgens voor haren Herman wat avondeten gereed te maken. De arme vrouw beefde zoo geweldig, dat de borden in hare handen rinkelden, terwijl een glas, dat zij liet vallen, op den grond aan scherven brak.

Nadat de knaap wat gebruikt had, en de gemoederen eenigszins tot kalmte waren teruggekeerd, vertelde

hij alles wat hij gedaan en gezien had, den toestand van Lepage, zijne gevoelens, zijn lijden; dat deze zelf hem had gezonden, om grootvader te raadplegen, en dat zij elkander plechtig beloofd hadden, zich aan diens uitspraak te onderwerpen.

„En nu grootvader,” zoo besloot hij zijn verhaal, „wat raadt gij ons te doen?”

„Ons blijft niets over te doen, mijn jongen, dan mijnheer Lepage in huis op te nemen. Ziek en vervolgd als hij is, heeft hij alle aanspraak op ons medelijden.”

„Dat was ook mijn gevoelen,” antwoordde Herman, „maar dat heb ik hem niet durven zeggen. Hij zal ons nooit om zijnszelfswil aan gevaar willen blootstellen. Alleen de vrees dat dit het geval zou zijn, heeft hem doen besluiten, het treurige leven te leiden, waarvan wij de bijzonderheden kennen.”

„En dat de oorzaak is van zijne ziekte,” voegde de grijsaard er bij. „Wij kunnen zijne edele gemoedsbezwaren eerbiedigen; en gij hebt misschien wel gedaan met mij eerst om raad te vragen, maar na alles wat is voorgevallen, geloof ik toch niet, dat men den vluchteling licht bij ons zal zoeken.”

„Maar ook dan nog, als wij daardoor eenig gevaar te duchten hadden, zouden wij hem niet meer aan zijn lot kunnen overlaten.”

Johanna was van hetzelfde gevoelen, vooral daar zij begreep, dat hierin het middel bestond om Herman tehuis te houden. Zij putte al hare vindingrijkheid uit om de noodige schikkingen te maken, ten einde de beide vrienden te verbergen; de vraag werd overwogen, hoe men Lepage uit het bosch zou krijgen, toen zich opnieuw eenig gedruisch aan de voordeur liet vernemen, die nu wel degelijk gesloten was.

## HOOFDSTUK XIX.

## HET BEROUW.

„Er wordt geklopt,” sprak Johanna, die nu hare aandoening zeer goed wist te beheerschen, en met groote tegenwoordigheid van geest voegde zij er snel tot Herman bij: „De sleutel steekt op de kleine deur; daarachter staat de ladder; klim gauw naar den hooizolder, en verberg u onder het hooi, links van de binnenplaats. Blijf daar, totdat ik vier malen in de handen heb geklapt.”

Vervolgens ging zij met afgemeten schreden naar de deur, en vroeg op den toon van iemand, die pas uit den slaap komt:

„Wie is daar?”

„Fanchette Corbier,” was het antwoord.

„Hoe, nichtje, zijt gij daar?”

„Ja, met mijn broeder!”

„Uw broeder?” vroeg Johanna ontsteld.

„Gij hebt niets te vreezen, beste Johanna,” zeide Michel, „ik kom u mijne diensten aanbieden.”

De lezers zullen zich herinneren, hoe Michel Corbier een werkzaam aandeel had in de onaangename gebeurtenissen van den vorigen dag en van dien morgen en het zal hun dus niet verwonderen, dat Johanna een oogenblik aarzelde, eer zij opendeed.

„Lieve Johanna, ik bid u,” sprak Fanchette op dringenden toon, „geef ons even gehoor!”

„Doe dan toch open!” riep de grijsaard haar toe, verstoord over haar dralen.

De deur ging open, en Fanchette Corbier, vergezeld

van haar broeder, trad binnen. Op het gezicht van den grijsaard, die in zijn ongeduld was opgestaan, liepen beiden op hem toe.

„Wij komen met eene goede bedoeling, mijnheer Antoine!” sprak Michel op levendigen toon; „wees maar gerust, wij willen . . .

Hier viel Fanchette hem in de rede, zeggende:

„Laat mij nu eerst spreken; ik heb het eerste kwaad gesticht, en daarom is het niet meer dan billijk, dat ik ook het eerst mijn leedwezen daarover betuig. Daarna kunt gij zooveel zeggen als gij wilt. Lieve Johanna, zeg mij, waar is Herman? Wij hebben hem heel veel belangrijks mede te deelen.”

„Spreek maar op, nichtje; later zullen wij verder zien.”

„Dat is waar ook; wij hebben ons uw vertrouwen nog niet waardig gemaakt; maar daarom zijn wij juist gekomen, nietwaar Michel?”

„Mijnheer Antoine,” sprak nu de jonge man op den toon der overtuiging, „God is mijn getuige, als ik u zeg, dat wij op dit late uur tot u komen, met geen ander doel dan om Herman te redden!”

Bij deze woorden wendde de grijsaard met eene snelle beweging het hoofd naar de plaats, waar Michel zat, en zijn geheele voorkomen drukte de grootste verbazing uit.

„Wij zijn de bewerkers van het kwaad,” hernam Fanchette, „ofschoon aanvankelijk onwillekeurig; Johanna had mij opgedragen eens na te gaan, waar Herman toch met zijn voorraad bleef; ik heb hem gevolgd, maar niets kunnen ontdekken; ongelukkigerwijze heb ik met mijn broeder over de zaak gesproken, en Michel was geheel onder den invloed van dien ellendeling, Poignant!”

„Hij heeft loon naar werken gekregen!” voegde Michel er bij. „Maar dat heeft mij niet in de eerste plaats de oogen geopend, mijnheer Antoine; het edelmoedig gedrag van Herman heeft mij beschaamd. Neen, iemand met zulke beginselen kan tot geene lafhartigheid in staat zijn. Ik kan mijne schuld tegenover hem niet anders kwijten, dan door voor hem te doen, wat hij voor dien ongelukkige gedaan heeft. Ik wensch dat hij mij zal vergeven, dat hij zal leeren mij te achten, en zoo mogelijk, mij een weinig lief te hebben!”

Bij de laatste woorden greep Michel de beide handen van den grijsaard, die door deze onverwachte schuldbelijdenis diep getroffen was, zoodat hij na eenige oogenblikken stilzwijgend te hebben nagedacht, tot Johanna zeide:

„Ga Herman eens roepen!”

Hij bemerkte hare aarzeling, en herhaalde op een toon van gezag:

„Ga Herman halen ”

„Dank, mijnheer Antoine, hartelijk dank!” spraken Fanchette en Michel. Weldra verscheen de geroepene, die door Johanna met weinige woorden omtrent het voorgevallene was ingelicht.

„En wat dacht gij nu te doen?” vroeg de oude man aan Fanchette en Michel Corbier.

Eerstgenoemde deelde nu mede, dat men in het algemeen van oordeel was, dat het voor Herman te gevaarlijk zou zijn, bij zijn grootvader te blijven, en voegde er bij, dat zij daarom in het diepste geheim kwamen voorstellen, hem in hun huis te verbergen. Zij leefden geheel alleen, zonder bureu, zonder dienstboden, en hadden in hunne woning zulk een uit-

niemende schuilplaats, dat alle Poignants ter wereld die onmogelijk zouden kunnen ontdekken. Michel voegde er bij, dat, daar hij het ongeluk had gehad, hem in ongelegenheid te brengen en tot zijne inhechtenisneming aanleiding te geven, men hem wel niet zou verdenken, en dat men Herman zeker niet zou komen zoeken in het huis van hen, die hem zooveel kwaad hadden berokkend.

„Maar misschien wilt gij u niet aan ons toevertrouwen,” sprak hij tot Herman, „gij kunt niet begrijpen, wat hier omgaat,” voegde hij er bij, de hand op het hart leggende.

„Zou ik mij aan u niet toevertrouwen?” riep Herman uit, terwijl hij hem omhelsde. „Ik zou u veel meer toevertrouwen dan mijn persoon!... Welk een geluk, mijn goeden Michel terug te vinden, zooals ik hem altijd heb gekend!.... Grootvader, gij kunt zeker mijn gedachten wel raden!... zou ik durven spreken?”

„Spreek maar onbevreesd op, mijn jongen; zij zullen ongetwijfeld alles doen wat gij verlangt.”

„Wat moeten wij doen?” riep Fanchette levendig uit. „Niets zal ons te veel zijn, als Herman ons maar wil liefhebben.”

„Welnu, mijne vrienden; gij wenscht één leven te redden, en ik verzoek u er twee te redden! Het andere is veel meer waard dan het mijne. Een talentvol man, een vriend van vrijheid en vaderland, die nog zeer veel goeds zal kunnen doen, indien gij hem onder uwe bescherming neemt; een man, dien ik in den korten tijd onzer kennismaking heb leeren liefhebben als een vader!”

„Ik wil wedden, dat het die ongelukkige is!..... Gij weet dus, waar hij zich ophoudt... Hij is dus



niet verongelukt!.... Hij heet zich niet in den afgrond gestort!".... riep Michel, uitgelaten van vreugde. „O, welk een geluk! Iedereen dacht, dat hij in een vlaag van wanhoop zich van het leven had beroofd, en ik verzeker u, die last drukte loodzwaar op mijn geweten! Kom, Herman, ga meê; laten wij hem redden! Waar is hij? Wijs mij den weg! Niemand moet zeggen, dat Herman alleen tot een goede daad in staat is!"

Welk eene verandering had er sedert den vorigen dag met Michel plaats gegrepen. En die verandering was evenzeer in zijn uiterlijk voorkomen op te merken.

Vroeger stond zijn gelaat somber, onrustig, woest, zoodat men bang voor hem werd. Nu was het een genot, den welgevormden jongeling aan te zien in die opwelling van edelmoedigheid, en wel was de blinde te beklagen, die op dit mannelijk gelaat dat oprechte berouw en die geestdrift voor het goede niet vermocht waar te nemen.

„Naar hetgeen ons door Herman is medegedeeld," zeide grootvader, „hebt ge niet veel tijd te verliezen. De pendule heeft daar zoo even twaalf uur geslagen. Is het donker weer?"

„Het is zoo donker, dat men nauwelijks een hand voor oogen zien kan."

„Des te beter. Gaat dan. Herman, neem mijne dievenlantaarn mede, maar gebruik haar alleen in het bosch. Haal den ongelukkige op de wijze, die u het geschiktst voorkomt.... uwe schouders, een draagbaar.... Ik kan het gerust aan u overlaten."

„En in dien tijd ga ik hunne schuilplaats in orde maken," zeide Fanchette. „Goeden avond, mijnheer Antoine, goedenavond, Magdalena. Johanna, gij zult

niet heel dikwijls wat van ons hooren; dat zou te gevaarlijk zijn. Wij moeten zorgen, dat niemand eenig vermoeden heeft, dat wij het met elkander eens zijn. Maar zooals gij weet, kunt gij van uit den tuin ons huis zien; zoolang de blinden voor het venster van mijn kamertje open zijn, kunt gij gerust wezen; dat is een bewijs dat alles goed gaat. En als wij u iets te zeggen hebben, zullen wij laat in den nacht komen."

Herman nam nu opnieuw afscheid van zijne beoefde huisgenooten, maar deze scheiding was minder smartelijk dan die van des morgens. Magdalena hield zich op den achtergrond.

"Arme kleine!" sprak de grijsaard, toen zij de kamer verlaten had. "Hoevelerlei aandoeningen voor een kind op dien leeftijd!... Wij, ouderen, kunnen ze ter nauwernood verdragen. Johanna, voordat gij naar bed gaat, moet gij nog eens gaan zien, of zij rustig slaapt."

"Dat had ik mij al voorgenomen, mijnheer Antoine," was het antwoord. "Wees maar gerust, en tracht nu zelf ook wat te slapen."

"Daar hebben we allen behoefte aan," zeide de oude man, "en Herman niet het minst; maar hij is, Gode zij dank, sterker, en hij doet zijn plicht: dat geeft kracht aan lichaam en geest beide."

---

## HOOFDSTUK XX.

## DE NIEUWE SCHUILPLAATS.

Onderweg vertelde Herman aan Michel en Fanchette zooveel van den vluchteling, als zij op het oogenblik noodig hadden te weten, en men kwam overeen, dat de beide jonge mannen dadelijk naar het bosch zouden gaan.

„Ik zal den man wel op mijne schouders dragen,” zeide Michel, waarop Fanchette de opmerking maakte, dat, indien Herman zich sterk genoeg gevoelde, om de draagbaar te helpen dragen, dit voor den zieke wel zoo gemakkelijk zou zijn. Herman verzekerde, dat dit wel gaan zou. Daarenboven lag het huis der Corbiers geheel afgezonderd van alle andere; zoodat men met grond de hoop mocht koesteren, dat de komst van de draagbaar door niemand zou worden opgemerkt. Michel had er een, die zeer licht en toch voor het doel uitstekend geschikt was. Er werd een bos hooi aan gebonden om den lijder op te leggen, en Herman en Michel gaven zich nu terstond op weg. In het bosch aangekomen, staken zij de lantaren aan. Reeds op grooten afstand bemerkte Lepage het naderende licht, dat nu eens voor eenige oogenblikken verdween, om dan weder op nieuw te verschijnen. Hij was daarover in het minst niet verwonderd, overtuigd als hij was, dat het niemand anders kon zijn dan zijn vriend Herman, die hem het antwoord van grootvader kwam brengen. Maar toen het geluid van verschillende stemmen tot hem doordrong, maakte hij zich toch ongerust. Hetgeen dien morgen was voor-

gevallen, had hem den geheelen dag in spanning gehouden. Men kan zich dus zijne blijdschap voorstellen, toen hij het welbekende gezang van den lijster hoorde, dat hij zich dan ook haastte te beantwoorden. Er viel niet meer aan te twijfelen; het was Herman; maar wien kon hij toch meebrengen?

Herman vertoonde zich het eerst, terwijl Michel met de draagbaar zich nog een oogenblik ter zijde hield. Terwijl eerstgenoemde den dokter met een teug wijn trachtte te verkwikken, bracht hij hem tevens op de hoogte van den stand der zaken, en deelde hem mede, wat Michel\*Corbier voor hem wenschte te doen.

„Laat hem dan voor den dag komen,” zeide Lepage bewogen, „laat de nieuwe vriend zich vertoonen, opdat ik hem kan omhelzen!”

Daar kwam Michel aanloopen; zijn gelaat, waarop Herman het volle licht der lantaren liet vallen, toen hij voor den vluchteling verscheen, was wel in staat vertrouwen in te boezemen. Ofschoon Lepage dan ook geen oogenblik aarzelde, zijn lot in de handen van den jongen man te stellen, zag hij er toch neerslachtig uit, daar hij de vrees niet kon onderdrukken, dat Herman hetzelfde lijden wachtte, dat hem getroffen had.

„Door ons te ontvluchten, zult gij mij daarvoor niet vrijwaren,” sprak de knaap, „maar daarenboven kunt gij niet vluchten; gij zijt onze gevangene.”

„Zoo is het,” zeide Michel, terwijl hij de draagbaar voor den dag haalde; „alleen het bewustzijn, uw leven te hebben gered, zal mij kunnen troosten bij de gedachte, dat ik mij heb laten gebruiken als het werktuig van den ellendeling, die het u had willen ontnemen.”

„Alweer verhuizen!” zeide Lepage, die zich

nu liet opnemen en op de draagbaar leggen, waar de jonge lieden nem zorgvuldig in de deken wikkelden, om vervolgens alles wat hij uit de grot had meegenomen, bij hem neer te zetten. Daarop werd hij belast met de lantaren, die, zoolang zij in het bosch waren, moest blijven branden. Herman, die het best met den weg bekend was, liep vooruit; Michel daarentegen, die zooveel sterker was, had het meeste te torsen, en wel het hoofdeinde, terwijl hij er bij Lepage op aandrong, het zich zoo gemakkelijk mogelijk te maken en hem niet te ontzien.

Met de meeste voorzichtigheid zette zich de stoet langzaam in beweging bij het flauwe schijnsel der lantaren, dat hen nu en dan op een dwaalspoor bracht, omdat het slechts een beperkt en onzeker licht verspreidde. Het was een buitengewoon schouwspel, die drie mannen in dat donkere woud, allen vervuld met gevoelens van zelfopoffering en vriendschap, van medelijden en dankbaarheid!

Aan den zoom van het bosch gekomen, moesten zij de lantaren uitdooven en op goed geluk den tocht voortzetten. Het kwam Herman nu goed te pas, dat hij met alle paden zoo bekend was, dat hij niet veel gevaar liep te verdwalen. Telkenmale echter struikelden zij en dan ondervond de arme Lepage gevoelige schokken, die hem geweldige pijn veroorzaakten, zonder dat hij nochtans een enkelen kreet liet ontsnappen. Langer dan een uur bleven zij onderweg, want het was noodzakelijk, dat zij nu en dan eenige oogenblikken rust namen. Lepage had hun dit verzocht als voor zichzelf, maar eigenlijk in het belang zijner bevrijders.

„Wij naderen het doel,” zeide Michel eindelijk op zachten toon. Zij verdubbelden nu hunne omzichtigheid

en zeker hebben nooit de meest behendige dieven meer voorzorgen genomen tot volvoering hunner misdadige oogmerken, dan Herman en Michel deden om een der heiligste plichten te volbrengen!.... Edele zielen, op hetzelfde oogenblik, waarop gij die daad van zelfopofferende vriendschap verricht, betoonen andere Franschen op andere plaatsen dezelfde toewijding, door aan de dwingelandij hare slachtoffers te ontrukken!

Een eeuw vroeger had de streek, waar ons verhaal voorvalt, andere vervolgers en andere martelaren gezien. Toen waren het de ongelukkige Protestanten, die gebukt gingen onder de dragonades van Lodewijk XIV, omdat zij God in hun vaderland niet naar hun geweten konden aanbidden, terwijl zij evenmin konden vluchten, zonder in de handen hunner beulen te vallen. Vrees en vertwijfeling maken den mensch vindingrijk; in vele huizen had men geheime schuilplaatsen aangebracht, waar menig vervolgde maanden, soms jaren leefde onder de hoede der christelijke barmhartigheid.

Menigmalen waren die schuilplaatsen zoo geheim, dat de nieuwe eigenaars der woningen jaren lang daarmede onbekend bleven, zooals ook met Fanchette en Michel Corbier het geval was geweest. Zij hadden van een verren bloedverwant, dien zij nooit gekend hadden het huis geërfd, dat zij thans bewoonden; het was oud, maar zeer ruim. Van lava opgetrokken, had het een somber aanzien, slechts hier en daar een paar nauwe vensters, maar daarentegen ruime kamers en verscheidene zolders.

Het was klaarblijkelijk gebouwd door een man, die vele landerijen had bezeten, welke nu beperkt waren tot een wijngaard, een klein stuk weiland, een middelmatigen kastanjeboomgaard en een vrij grooten tuin.

De nieuwe bewoners beschouwden het als een groot voordeel, dat het huis zoo afgezonderd gelegen was, daar hunne naaste bureu op tweehonderd schreden afstands woonden. De erfgenamen hadden het reeds gedurende een jaar in gebruik, toen zij eerst tot de ontdekking kwamen, dat men, door een bepaalde plank uit de houten zoldering te verwijderen, langs een ladder naar een bovenvertrek kon komen, zes voet hoog en tien voet lang en breed. Die ruimte was van de vliering afgenomen, waar de onregelmatige bouw, gevoegd bij de duisternis, voldoende beletten haar op te merken. Overigens had het vertrek een houten plafond, maar geene vensters; tusschen de op den muur rustende daksparran waren nauwe openingen, die door blinden van beneden naar boven gesloten werden, en eer bestemd schenen om lucht dan om licht te verschaffen; het voorste gedeelte van het dak toch was breed en zoo laag, dat het daglicht er nauwelijks kon doordringen. Door bedoelde openingen zag men een gedeelte van de plaats en van het veld vóór het huis, zonder zelf gezien te worden, ten gevolge van het vooruitspringende dak en van de donkere kleur van het gebouw. Zelfs op klaarlichten dag kon men in dit vertrek, dat onwillekeurig aan een graf deed denken, niet zien, zonder licht aan te steken, nadat men eerst zorgvuldig de blinden gesloten had.

Toen de Corbiers deze ruimte voor de eerste maal bezochten, vonden zij nog de sporen van het verblijf van een ongelukkigen geestelijke, die door zijne geloofsgenooten was opgenomen. Op verscheidene plaatsen vonden zij aanhalingen uit de Heilige Schrift, vrome opmerkingen, gedeelten uit den Protestantschen psalmbundel, alles door dezelfde hand langzaam op den

steen en muur gekrast gedurende eene lange gevangenschap.

Toen Fanchette en Michel deze ontdekking gedaan hadden, waren zij op het punt, daarover met hunne bureu te spreken, om het zonderlinge van de zaak; maar bij nadere overweging begrepen zij, dat het beter was, het stilzwijgen te bewaren, daar het toch mogelijk was, dat deze schuilplaats, die vroeger zulke goede diensten had bewezen, ook in de toekomst nog van nut zou kunnen zijn. En toen zij nu het edelmoedig besluit hadden genomen, om Herman onder hunne hoede te nemen, plukten zij met voldoening de vruchten hunner voorzichtige achterhoudendheid.

Eindelijk naderde het drietal de woning. Fanchette, die op den uitkijk stond, opende met behoedzaamheid de deur, en zij mochten zich vleien aan de opmerkzaamheid van alle bureu ontsnapt te zijn; niet één hond had zich laten hooren. Thans waren zij gered! Zij hadden de gastvrije woning van getrouwe vrienden bereikt. Het was voor Lepage zulk eene liefelijke gewaarwording, na zooveel tegenspoed, zooveel lijden, door hem persoonlijk ondervonden, maar dat nog overtroffen werd door het lijden, dat hij ter wille zijner vrienden had doorgestaan; hij gevoelde zich zoo gelukkig in dit bewoonbaar toevluchtsoord, in het bijzijn van zijn drie vrienden, dat hij zich terstond aanmerkelijk verlicht gevoelde. Hij kon aan tafel gaan zitten bij Fanchette, die een eenvoudigen, maar goeden maaltijd had klaar gemaakt, dien wij met het oog op den tijd van den dag met den naam van ontbijt moeten bestempelen. Het was ruim drie uren in den morgen, maar nog volkomen duister; in het dorp was alles nog in diepe rust. Daarenboven waren de deur en



de blinden zorgvuldig gesloten, terwijl de eerste bovendien van goede grendels was voorzien.

Tot meerdere veiligheid had Fanchette de tafel gedekt in de kamer, die toegang gaf tot de verborgen schuilplaats; de ladder stond gereed; op het eerste teeken van onraad kon men zich uit de voeten maken en alles doen verdwijnen. De gelukkige gastvrouw wilde niet gaan zitten; zij liep zonder gedruisch af en aan, als een schaduw, maar hare gasten bespeurden wel degelijk hare lichamelijke tegenwoordigheid door de hartelijke toewijding, waarmede zij hen van alles voorzag. Zij deden hare kookkunst dan ook recht wedervaren, en Michel zorgde voor roeder wijn, die, al was hij nu juist niet van het fijnste merk, daarom niet minder krachtig en gezond was, en hun na al de vermoeienissen en ontberingen van den vorigen dag recht verkwikte. Intusschen gevoelden beiden groote behoefte aan rust, nog meer dan aan voedsel, en nu was de vraag hoe men den hulpbehoevenden Lepage naar boven zou krijgen. Het beklimmen van de ladder was in zijn toestand een moeielijk werk, maar met goeden wil en de hulp van Michel en Herman bereikte hij toch het slaapvertrek.

„Het is wel wat klein voor twee personen,” zeide Fanchette.

„Die arme Herman,” sprak daarop Lepage; „hij vindt mij ook altijd op zijn weg, om de helft van zijn deel te nemen.”

Toch hadden zij ieder een afzonderlijk bed d. w. z. eene goede matras op den grond en een donzen kussen, voor Lepage eene sedert lang ontbeerde weelde, terwijl Herman desnoods met het hoofd op de steenen zou hebben kunnen slapen.

## HOOFDSTUK XXI.

LEPAGE MAAKT ZICH OP ZIJN BEURT  
VERDIENSTELIJK.

Zes weken hadden onze vrienden in hunne schuilplaats doorgebracht, zonder dat er iets bijzonders was voorgevallen. Lepage nam langzamerhand in beterschap en krachten toe. Het ongelukkige Frankrijk zuchtte nog altijd onder den bloedigen scepter van hetschrikbewind, en de berichten, door Michel aangebracht, luidden voortdurend even ongunstig. Daar hij evenmin als zijne zuster, ooit een dagblad had gelezen, achtte hij het niet geraden, daarin nu verandering te brengen, en pogingen aan te wenden om zijnen gasten „de Moniteur” te bezorgen. Zij moesten zich maar vergenoegen met de mededeelingen, die hij in het dorp opdeed, en die men dan des avonds gedurende den avondmaaltijd met elkander besprak. Lepage, die eene vergelijking maakte tusschen de rust hunner verblijfplaats en den storm daarbuiten, zeide dat het huis van Fanchette voor hen als de ark des behouds boven den afgrond zweefde. Maar wanneer zou aan dezen zondvloed een einde komen en de duif zich met het olijfblad vertoonen?

Iederen avond kwamen de gevangenen naar beneden om eenige beweging te nemen in de gangen en de ruime vertrekken van het huis. Overdag lazen zij te zamen den Plutarchus van Amyot, dien Michel voor hen uit de bibliotheek van grootvader had medegebracht. Daarenboven gaf Lepage Herman ook eenige lessen. De Corbiers wachtten zich wel van hunne

dagelijksche gewoonten af te wijken, maar wisten het ondertusschen hunnen vrienden toch betrekkelijk aangenaam te maken. Juist in deze geheimzinnigheid lag voor hen iets aantrekkelijks, en zij waren er zelfs over verbaasd, dat het hun zoo gemakkelijk viel, hun geheim te bewaren. Die met God wandelt, gevoelt zich ook sterk tegenover de menschen. Zij waren niet rijk, maar toen Lepage hun zijne beurs aanbood om daaruit de buitengewone onkosten te bestrijden, wezen zij die met alle beslistheid van de hand.

„Voorloopig kunnen wij nog wel op deze wijze voortgaan,” zeiden zij, „en als wij niet meer hebben, zullen wij u vragen.”

Het zal wel niet noodig zijn te verzekeren, dat men bij de Corbiers zeer dikwijls bezig was met hetgeen ten huize van den ouden Antoine voorviel. In den tuin van laatstgenoemde was een koepeltje, het lievelingsplekje van Herman. Het venster aan de zijde tegenover het gastvrije huis werd met een groen luik gesloten.

Johanna had tot Fanchette gezegd: „Zoolang dat venster gesloten is, kunt ge er op rekenen, dat bij ons alles goed gaat.” Dat was dus als het ware een antwoord op de signalen der waakzame Fanchette, die geregeld drie of vier malen per dag aan Herman kwam vertellen, dat het luik gesloten was. Daarentegen stonden de blinden van Fanchette steeds wijid open, hetgeen, zooals wij vroeger gezien hebben, beteekende, dat met de gevangenen alles in orde was. Hoe gaarne zou men van beide zijden wat meer hebben willen weten; de verzoeking was groot, en het ontbrak Michel en Fanchette waarlijk niet aan den goeden wil om nu en dan tijding van hunne gasten over te

brengen, en wederkeerig naar den welstand der familie te vernemen. Maar is men met weinig vriendschap ongeduldig, nieuwsgierig en onbescheiden, bij eene groote mate van vriendschap verdraagt men gemakkelijk de onzekerheid omtrent hetgeen men toch zoo gaarne zou willen weten, en vóór alle dingen is men bedacht op de veiligheid van hen, die men lief heeft.

„Zij zijn wèl, en alles blijft rustig,” sprak men tot elkander, „laat ons dit genoeg zijn.” Maar helaas, op zekeren dag zag Fanchette het luik openstaan. Zij wreef zich de oogen uit, vervolgens riep zij Michel, en ja, het was geene verbeelding; ook hij zag duidelijk, dat het luik van den koepel openstond.

„Alvorens dit aan Herman mede te deelen,” meende Fanchette, „moeten wij trachten te weten te komen, wat er is voorgevallen.”

Het liep tegen het einde van December, en toen de nacht was aangebroken, begaf Fanchette zich tot hare nicht, die haar mededeelde dat Magdalena ernstig ziek was. Zij lag in hevige koortsen, en was vaak zelfs buiten kennis. Fanchette keerde geheel verslagen terug, en vertelde wat zij vernomen had, waarop Herman zich dadelijk naar huis wilde spoeden, hetgeen hem niet dan met groote moeite door de anderen belet werd.

„Waartoe zou uwe tegenwoordigheid haar kunnen dienen?” zeide Lepage: „Neen, mijn vriend, deze zaak gaat *mij* aan, en als mijne gastvrouw het goedvindt, zal ik uwe zuster gaan bezoeken.”

Fanchette was inderdaad getroffen geweest over de hevigheid der ziekte; zij wist dat er geen geneesheer bij was; daarom nam zij het voorstel van Lepage gretig aan, en bracht den dokter tegen middernacht naar Magdalena's ziekbed. Men had dit voor den

grijsaard verborgen kunnen houden, maar Lepage verlangde, dat men hem van zijne komst zou verwittigen. Nu kon de blinde den vriend van zijn kleinzoon de hand drukken, en Johanna kon dan eindelijk den man aanschouwen, die haar zoolang had bezig gehouden. In andere omstandigheden zou zij hem ongetwijfeld nauwkeurig hebben opgenomen; nu had zij slechts oogen en ooren voor Magdalena.

Lepage verklaarde, dat hij op het oogenblik nog niets met zekerheid kon zeggen omtrent den aard der ziekte, en daar hij het niet geraden achtte, zoo dikwijls in en uit te gaan, bood hij aan, zich zoolang in huis verborgen te houden, totdat Magdalena zijne hulp niet meer zou behoeven. De oude man nam dit voorstel met de meeste dankbaarheid aan, en Johanna ontsloot nu voor den dokter de geheime schuilplaats, die zij voor Herman had gereed gemaakt. Fanchette keerde dus alleen naar huis terug; het genomen besluit viel zeer in den smaak der achtergeblevenen.

„Magdalena zal zeker heel spoedig genezen zijn,” zeide Michel. „nu zij een dokter voor zich alleen heeft.”

Twee of drie dagen gingen in pijnlijke onzekerheid voorbij. Herman was vol verwachting, daar hij een onbeperkt vertrouwen stelde in de bekwaamheid van zijn vriend. Intusschen werd de dag doorgebracht met zuchten, de nacht met onrustige droomen. Op den vierden dag riep Fanchette haar broeder en vroeg hem:

„Komt het u niet voor, dat het luik van den koepel minder ver open staat?”

Michel, met zijn jagersblik de aangewezen richting volgende, antwoordde:

„Ge hebt gelijk, de afstand tusschen het luik en het venster is merkbaar kleiner.”

„God zij geloofd!” sprak Fanchette; „dat is een bewijs dat Magdalena beter wordt.”

Spoedig werd het blijde nieuws aan Herman medegedeeld. Gedurende drie dagen nog bleef de stand van het luik onveranderd, maar op den vierden werd het weer verder gesloten; de zieke ging dus goed vooruit, en den volgenden dag bewees het geheel gesloten luik dat de patient buiten gevaar was, tot groote blijdschap vooral van Herman, die zijn vriend uit den grond zijns harten dankte.

Toch duurde het nog drie dagen na deze eerste geruststellende tijding, eer Lepage zijn strooleger weer opzoekt. Hij kwam te middernacht thuis onder geleide van Michel. Herman, die gedurende de ziekte zijner zuster heel slecht geslapen had, haalde nu de schade in en sliep zoo vast, dat hij niets gewaar werd. Eerst des morgens bij zijn ontwaken verraste hem de geregelde ademhaling van zijn vriend, wiens rust hij nu op zijne beurt gaarne eerbiedigde, al gevoelde hij ook eene bijna onweerstaanbare neiging hem te omhelzen; Lepage had ter wille van Magdalena zijne nachtrust opgeofferd, en Herman wachtte zich daarom wel, hem in zijne welverdiende rust te storen. Eindelijk ontwaakte hij toch, en daarmee brak het oogenblik aan, waarop de beide vrienden elkander konden verzekeren van de wederzijdsche blijdschap over dat wederzien.

„Onze waarde gastvrouw,” zeide Lepage, „heeft mij ten zeerste aan zich verplicht. Niet alleen heeft zij mij in de gelegenheid gesteld, met Gods hulp, het leven te redden van een kind, dat mij meer lief is

dan mijn eigen leven, maar daardoor mocht ik ook het genoegen smaken, tot de uitoefening mijner wetenschap, aanvankelijk ten minste, terug te keeren.

## HOOFDSTUK XXII.

### DE GOEDE KOLONEL.

Niettegenstaande de vreugde over de hereeniging waren de gesprekken die de beide gevangenen voerden, van alles behalve opgewekten aard. Het was hun eene oorzaak van droefheid, dat zij, het leven hunner gastvrije vrienden zoo lang aan gevaar moesten blootstellen en tot zulk eene langdurige werkeloosheid veroordeeld waren. De toestand van rust, waarin zij thans verkeerden, kwam hun zelfs weinig eervol voor in de onrustige tijden, die zij beleefden.

„Zal ik dan niets meer voor de maatschappij kunnen doen?” zuchtte Lepage.

„En zal het mij niet vergund zijn ten minste eenmaal voor mijn vaderland de wapenen te dragen?” riep Herman uit.

Plotseling verspreide zich het gerucht, dat eene afdeeling rekruten, uit jeugdige vrijwilligers samengesteld, op hunnen weg naar de Spaansche grenzen, de landstreek moest doortrekken en in het dorp en de omstreken zou worden ingekwartierd. Op het vernemen van deze tijding meende Michel het te besterven van blijdschap, en toen hij het eerste tromgeroffel hoorde, spoedde hij zich in de grootste opgewonden-

heid naar zijne vrienden, wien het niet weinig moeite kostte, hem eenigszins tot bedaren te brengen. Alleen door zelf een edelen ijver aan den dag te leggen en in zijne vervoering te deelen, slaagden zij er in, zijne aan waanzin grenzende hartstochtelijkheid binnen de perken van betamelijke geestdrift terug te brengen.

„Ja,” zeide Lepage op ernstigen toon, „het is goed en schoon voor het vaderland te sterven; dit is ten allen tijde door alle edele zielen erkend geworden. Ik deel van harte uwe gevoelens, mijn waarde bevrijder; laat het vuur van uwen ijver niet bekoelen, maar laat u altijd door uw verstand besturen, opdat geen dwingeland u tot uitersten van wreedheid vervoere, en geen eerzuchtige u tot een blind werktuig make van zijn geluk. Ja, ik weet wel, wat gij op dit oogenblik zoo vurig wenscht; gij brandt van verlangen om u bij deze keurbende aan te sluiten, om met haar de vijanden van Frankrijk te bestrijden... Ga heen, mijn vriend, en laat de gedachte aan ons belang u niet weerhouden! Wij kunnen u, helaas, niet volgen! Onze onderdrukkers gunnen ons dat leven niet en evenmin zulk een sterven.... Ga heen, de zorg uwer zuster is voor ons voldoende.... Waarlijk, onze gevangenschap zou al te wreed zijn, als zij onzen vrienden een beletsel moest worden om het vaderland te dienen, waaraan ook wij zoo gaarne onze krachten zouden willen wijden.”

Michel had zulk eene dringende aansporing niet noodig; hij begaf zich onmiddellijk naar den kolonel, om dezen zijne diensten aan te bieden, en smaakte de voldoening, dat hij bij het nieuwe regiment werd ingelijfd. De kolonel was in zijn marsch gestuit, naardien het meerendeel zijner jeugdige soldaten door



vermoedenis en ziekte was uitgeput. Zij, die daartoe nog in staat waren, moesten dagelijks deelnemen aan de exercitiën. Eéne compagnie hield hare oefeningen vlak voor het huis der Corbiers. Welk een schouwspel voor Herman, die daarvan getuige was en alles kon gadeslaan door de nauwe openingen zijner schuilplaats. De ziekte van Michel had ook hem aangetast, maar voor hem was er geen geneesmiddel tegen de kwaal. De soldaten, die hij vóór zich zag, waren grootendeels mannen van twintig jaar, ofschoon er ook onder waren, die dien leeftijd nog niet hadden bereikt.

„Ik zie er verscheidene,” zeide hij, „die lang zoo groot en sterk niet zijn als ik ben, en toch kan ik ze niet volgen!”

„Ik kan niet denken,” merkte Lepage op, „dat uw grootvader u op dezen leeftijd gaarne zou zien vertrekken.”

„Indien het alleen van zijne toestemming afhing,” riep Herman uit, „dan twijfel ik geen oogenblik of hij zou mij die wel geven!”

Michel kwam geregeld elken avond zijne zuster en zijnen gasten verslag geven van zijne heldendaden, en als een goed rekrut, was hij met zijn kolonel ten hoogste ingenomen. O, welk een man!... Zoo dapper! dat moest ge eens weten!... De sjerpen der commissarissen zullen *hem* waarlijk geen vrees aanjagen!... Die zegt eenvoudig waar het op staat, en schroomt volstrekt niet, allen die het verdienen, voor schelmen uit te maken. Men laat de troepen, zegt hij, aan alles gebrek lijden, en houdt prachtige redevoeringen over burgertrouw en vaderlandsliefde. Gij weet nog niet, dat hij een agent heeft weggezonden, die hier opnieuw nasporingen kwam doen, waarin wij

ongetwijfeld ook betrokken waren. „Hoor eens, burger,” heeft hij niet heel vriendelijk tot dien man gezegd, „laat die brave menschen met rust, die zich alle moeite geven om mijne soldaten van het noodige te voorzien. Zeg aan hen, die u gezonden hebben, dat zij ons liever kleederen en schoenen bezorgen, want wij marcheeren blootsvoets door de sneeuw. Zie die arme soldaten eens aan! Als dat nog eenigen tijd zoo voortgaat, is weldra mijn geheele regiment uitgestorven.”

Toen Michel hun deze bijzonderheden had medege-deeld, gaven onze vrienden zich weer aan treurige overdenkingen over, en Lepage kon de verzuchting niet onderdrukken: „Zooveel lijden in mijne nabijheid, zoovele jeugdige krachten, die ik met Gods hulp aan de republiek zou kunnen hergeven!”

„Zulk een braaf man,” zeide Herman, nog altijd denkende aan den kolonel, „die de boozen in bedwang houdt en de goeden weet te verdedigen, die zijn soldaten als een vader bejegt! . . . O, hoe gaarne zou ik onder zijn bevelen dienen!”

---

## HOOFDSTUK XXIII.

### DE BEVRIJDING.

---

Den volgenden dag zaten Fanchette's gasten omstreeks negen uur met haar aan het avondeten, toen Michel buitengewoon opgewonden de kamer binnenstormde, en zonder zich den tijd te gunnen, iemand te groeten of te gaan zitten, tot Lepage zeide:

„Dokter, wilt gij het mij vergeven? . . . Ik heb met den kolonel over u gesproken!”

„Ongelukkige, wat hebt gij gedaan?” riep zijne zuster in de grootste ontsteltenis uit.

„Bedaar, Fanchette . . . In de eerste plaats moet ik u zeggen, dat ik geen naam genoemd, en ook van de schuilplaats geen woord gezegd heb. En al had ik ook alles gezegd, welk gevaar zouden wij dan nog loopen? Gij weet niet, hoe goed de kolonel voor iedereen is en ik heb nog een schreefje voor. Verbeeld u, ik word gauw korporaal! . . . Mijn arme kolonel was dezen avond zeer treurig gestemd. Hij ziet elken dag het getal zijner zieken toenemen; de geneesheer, dien men hem stellig beloofd had, zendt hem een schrijven waarin staat, dat hij bevel gekregen heeft, zich naar de Vendée te begeven, waar de hooge overheid hem heenzendt, omdat dáár, volgens haar oordeel de nood nog dringender is.

Ik was juist bezig, eenig schrijfwerk voor den kolonel af te maken, terwijl hij met groote schreden de kamer op en neer liep, zijn hart lucht gevende in verwenschingen tegen de ellendelingen, die hem in de moeilijkheden laten zitten.

„Mijne arme kinderen!” zeide hij. „Zoo noemt hij ons . . . Enfin . . . vergeef mij, mijnheer Lepage, ik heb hem fluisterend (wij waren geheel alleen) medegedeeld, dat ik ergens een uitstekend geneesheer wist, die genoodzaakt was, zich voorloopig verborgen te houden.” — „Een verdachte!” riep hij uit, terwijl hij dicht bij mij kwam staan, „laat hem komen! Laat hem onverwijld hierkomen! . . . Zij zullen zijn hoofd niet hebben, zonder met mijn sabel te hebben kennis gemaakt.” Na een oogenblik te hebben nagedacht,

vroeg hij op kalmen toon: „Is hij in deze streek bekend?” — „Zijn persoon niet, kolonel; men kent hem alleen van naam,” heb ik geantwoord. — „Laat hem dan komen, en zich noemen zooals hij verkiest,” fluisterde hij mij daarop in het oor, terwijl hij mij bij de schouders pakte om mij de deur uit te zetten.”

„Ik ben voortaan dokter Jan,” riep Lepage, en daarbij drukte hij Michel hartelijk de hand. „Dat is mijn doopnaam, en dien hoop ik in den dienst der republiek eer aan te doen. Laat nu gebeuren wat wil! . . . Nu is mijn fortuin gemaakt, de plicht roept mij: ik heb geen keus. Vaarwel Fanchette; vaarwel Herman!”

Intusschen diende Lepage nu in de eerste plaats aan zijn toilet te denken. Sedert zijn verblijf bij de Corbiers had hij kleederen van Michel gedragen, en Fanchette, die eene handige naaister was, had die van den dokter zoo goed mogelijk verستeld. Netjes in eene kast geborgen met zijn helder linnengoed, wachtten zij, even als hun meester, slechts op den dag der bevrijding. Die dag was nu aangebroken, en toen de dokter gereed was, kwam hij Herman voor als een geheel ander man, dan dien hij in het bosch had aangetroffen. De naald eener zorgvuldige en verstandige vrouw kan inderdaad wonderen verrichten.

„Gij gaat heen, en ik moet hier blijven!” riep Herman op spijtigen toon uit.

„Een oogenblikje!” zeide Michel; „ik ben met den dokter begonnen, maar uwe daad heb ik bepleit vóór de zijne. Dat was ook veel gemakkelijker.”

„Wat wilt ge daarmee zeggen?”

„Dezen morgen, terwijl de kolonel nog te bed lag, las ik hem zijne brieven voor . . .”

„Dus zijt gij zijn secretaris!” riep Fanchette, niet zonder eenigen trots.

„Zoo ongeveer, doch slechts zoolang, tot de andere hersteld zal zijn; want die rekent ook op de verpleging van den dokter. Een dezer brieven nu, door een vrouwenhand geschreven, was ongeveer van den volgende inhoud:

„Kolonel, ik ken uwe edelmoedigheid, en ben zoo vrij die in te roepen voor mijn zoon, Paul Emil.... De arme jongen, zestien jaar oud en van een gezond gestel, heeft, buiten mijn weten (om mij niet in ongellegenheid te brengen) een armen weerspannigen geestelijke bij ons in huis verborgen en vervolgens laten ontsnappen... Nu moet hij zich zelven schuil houden... Maar welke schuilplaats zou veiliger zijn dan uwe bescherming, onder de schaduw van uw vaandel?... Neem hem op in uw corps: moeder en zoon verzoeken u deze gunst, die heider aan het leven zal teruggeven.”

„Neem de pen, Michel,” sprak de kolonel opgeruimd, terwijl hij mij ternauwernood den tijd gunde, de laatste woorden te lezen; en hij dicteerde mij het volgende briefje.... Wij hebben namelijk geen tijd om uitvoerige brieven te schrijven:

„Burgeres, laat uw zoon Paul Emil zich te Montpellier bij mijn regiment aansluiten. Van de verschillende plaatsen, die wij moeten doortrekken, ligt deze het dichtst bij uwe woonplaats. Gij kunt volkomen gerust zijn: ik zal hem zoo nabij het vijandelijk vuur brengen, dat de speurhonden der politie wel op een eerbiedigen afstand zullen blijven. Heil en broederschap!”

„Ik schrijf dit briefje, en zoodra het af is, sta ik op; kijk, zóó!” Onder het uitspreken dezer woorden had hij eene militaire houding aangenomen. „Kolonel,”

zeide ik, aanslaande, „dezelfde gunst, die gij aan Paul Emil toestaat, vraag ik ook voor Herman.”

„Herman, wie is dat?”

„Een knaap van zestien jaar, van een gezond gestel, die buiten weten zijner bloedverwanten (om hen niet in ongelegenheid te brengen) een goed patriot, die niet wil, dat de vrijheid zal worden onteerd door bloeddorstige handelingen, heeft verborgen. Nu moet hij zelf eene schuilplaats zoeken; maar waar zou hij veiliger zijn dan onder uwe bescherming en onder de schaduw van uw vaandel?”

„Dat is dus zoowat dezelfde historie?” vroeg de kolonel, die luid lachte om mijne slimheid.

„Precies dezelfde, kolonel, en daarom doe ik u hetzelfde verzoek.”

„En is dat ook het verzoek van Herman?”

„Hij wenscht het van ganscher harte, kolonel! De dag, waarop hij voor het vaderland mag ten strijde trekken, zal de schoonste zijns levens zijn!”

„Laat hij maar beginnen met zijn vaderland trouw te dienen! Zeg hem, dat hij zich zoo goed mogelijk uitruste, en daar ik onderstel, dat hij uit dit dorp is, kan hij zich op de eerstvolgende pleisterplaats bij ons voegen.”

„Ik zou zeker van morgen reeds gekomen zijn,” ging Michel op vroolijken toon voort, „maar de dienst vóór alles. Ik heb voor den kolonel gewerkt; ik heb geëxerceerd en op schildwacht gestaan, en zoo werd het laat, eer ik hier kwam!”

Herman, die zijne vurige blijdschap over de mededeelingen van Michel had lucht gegeven in uitdrukkingen, die wij niet onder woorden kunnen brengen, viel hem nu om den hals, met de verzekering, dat

hij nooit zou vergeten, wat hij aan zijn vriend verplicht was.

„Vaartwel, mijne gasten,” sprak Fanchette met tranen in de oogen. „Wij hebben u met Gods hulp mogen bewaren! O, moge die hulp u ook verder vergezellen en behoeden, en mogen wij u eenmaal weder onder ons dak zien, zonder in de noodzakelijkheid te zijn, u zoo slecht te ontvangen!”

„Mij dunkt,” zeide Lepage, „dat er nu voor Herman geen gevaar bestaat, om vóór zijn vertrek, dat hij niet te lang kan uitstellen, nog een paar dagen bij zijn grootvader te gaan doorbrengen. Daarenboven moet deze hem toch ook zijne toestemming geven tot de verbintenis, die Michel in zijn naam heeft aangegaan.”

„O, ik twijfel geen oogenblik of hij zal mij die toestemming gaarne schenken! Maar ik moet hem gaan omhelzen en Magdalena en Johanna ook.”

„Wij zijn bij hetzelfde regiment ingedeeld, Herman,” zeide Lepage, terwijl hij den knaap vriendelijk op den schouder klopte; „maar onze plichten zullen ons menigmaal van elkander scheiden; wij zullen niet meer met elkaar omgaan zooals in het bosch en vooral hier bij Fanchette. Vaarwel, trouwe vriend, mijn moedige bevrijder! Magdalena en uw grootvader kunnen getuigen, hoezeer ik u liefheb, veel beter dan ik het u kan zeggen! Vaarwel! tot wederzien! En gij, Fanchette, wees verzekerd dat ik uwe goede zorgen nimmer vergeten zal. Vaarwel!”

De arme Fanchette kon hare tranen niet bedwingen. Michel bracht dokter Jan naar den kolonel, en eenige oogenblikken later verliet ook Herman de gastvrije woning der Corbiers. Te huis gekomen, klopte hij zachtjes aan het venster van Johanna's kamertje,

dat aan de straat lag. Johanna opende het met behoedzaamheid, in de meening dat het Michel of Fanchette zou zijn, die hunne aanwezigheid altijd op deze wijze aankondigden. Juist had zij gefluisterd: „Ik kom dadelijk” en maakte zij zich gereed de deur te gaan opendoen, toen zij tot hare verbazing iemand tegen den muur zag opklauteren, die haar in het volgende oogenlik om den hals viel, met de woorden: „Daar ben ik!”

„Hij is het!”

Deze weinige woorden, op gedempten toon gesproken, maakten de opmerkzaamheid gaande van grootvader, die nog niet sliep. Ook Magdalena werd spoedig wakker.

„Vertel mij toch eens...” zeide de goede Johanna.

„Laten wij liever naar grootvader gaan,” antwoordde Herman, „dan kan ik voor allen tegelijk vertellen

Weldra waren allen dan ook bijeen aan het bed van den grijsaard, en na de eerste hartelijke begroetingen openbaarde zich een zeer verklaarbaar ongeduld, om te vernemen wat de reden was van Hermans onverwachte terugkomst.

Grootvader zat overeind, het hoofd op de hand geleund; Johanna stond aan het hoofdeinde van het bed, met een paar oogen, die van blijdschap niet minder dan van nieuwsgierigheid schitterden; Herman zat heel gemakkelijk in grootvaders leuningstoel, terwijl Magdalena, op een der armen van het ouderwetsche meubelstuk gezeten, vertrouwelijk tegen zijn schouder leunde. Eene lamp, die op eene kist stond, liet juist haar licht op de beide kinderen vallen, maar het zwakke schijnsel drong niet door het dikke gordijn, waarachter de oude Antoine in de schaduw bleef.



„Laat ons nu eerst naar Herman luisteren,” zeide de grijsaard; „dat is het voornaamste.” Deze vertelde nu op veel kalmer toon dan Michel, al wat ten huize der Corbiere besproken en besloten was geworden, en eindigde zijn verhaal met de toestemming zijns grootvaders te vragen.

„Ga, mijn jongen,” antwoordde de oude man, terwijl hij hem aan het hart drukte. En toen hij het onderdrukte snikken van Magdalena en Johanna vernam, ging hij voort: „Weest niet bedroefd. God is met hem en met ons. Gij weet nog niet, welk eene groote genade Hij mij heeft bewezen,” voegde hij er bij, de handen van zijn kleinzoon in de zijne nemende. „Wel Herman, wat zijt gij sedert drie jaren groot en krachtig geworden!”

„Grootvader, wat zegt gij daar?”

„Dat ik een kind verlaten had om een man terug te vinden.”

„Gij? ... Zou het mogelijk zijn?”

Herman was in groote gemoedsbeweging en richtte nu zijne blikken op de oogen van zijn grootvader; hij durfde niet te spreken, uit vrees dat hij het wellicht niet goed had begrepen.

„Ja, ik zie u, mijn jongen ... Heeft Lepage er u niets van gezegd? Daaraan heeft hij wel gedaan; de uitslag van de operatie was toch aanvankelijk zeer twijfelachtig. Nu evenwel kan ik zeer goed zien ... Maar wij zullen het voor iedereen geheim houden tot op het oogenblik, dat wij, zonder het leven van onzen vriend in gevaar te brengen, kunnen zeggen, dat hij met Gods hulp uwe zuster de gezondheid en uwen grootvader het gezicht teruggegeven heeft.”

## HOOFDSTUK XXIV.

## BESLUIT.

Eenige dagen later verliet Herman onder begunstiging van de duisternis het dorp, met den knapzak op den rug. De colonne waarbij hij zich op de eerstvolgende pleisterplaats zou aansluiten, was reeds voornut. De goede zorgen van dokter Jan waren met den besten nitslag bekroond en de meeste zieken waren hersteld. Michel en Herman hadden weldra gelegenheid zich gunstig te onderscheiden, zoodat zij voor bevordering in aanmerking kwamen. Na verloop van eenige jaren kwam Herman terug om zijne zuster aan zijn wapenbroeder uit te huwelijken, die bij deze gelegenheid het geweer voor goed terzijde legde om de spade ter hand te nemen, terwijl onze held zijn grootvader hier beneden voor de laatste maal ontmoette. Toen hij, na onderscheidene veldtochten met den rang van kapitein terugkeerde, vond hij neven en nichten, Magdalena en Johanna; maar van hem, dien hij zoozeer bemind had, kon hij slechts het graf bezoeken!

Hij besloot nu, zijn dorp niet meer te verlaten, en nam de goede Johanna bij zich in huis. Op zekeren dag zeide zij tot hem: „Het is geene verbeelding, maar nu heb ik den dokter noodig. Mijne oogen worden slecht, Herman. Gij schrijft hem nu en dan; gij moest hem eens verzoeken, hier te komen, eer het te laat is.”

Eenige dagen later kwam Lepage werkelijk tot hunne groote verrassing, en Johanna, met hare slechte oogen, herkende hem reeds van verre. De dokter begon al

grijs te worden, maar zijne opgewektheid had hem nog niet begeven. En toch, toen hij met den kapitein naar het bosch was gewandeld, om nog eenmaal de plaatsen te bezoeken, waaraan zoovele herinneringen verbonden waren, de boschjes, die hem tot schuilplaats hadden verstrekt, de rots, het graf van de duif en van Castor, had geen van beiden lust om naar de grot af te dalen, en konden zij zich zelfs niet begrijpen, dat zij dit werkelijk vroeger gedaan hadden. Wel verlangde Lepage het kamertje van de Corbiers te bezoeken, waarin Magdalena toestemde. „Maar,” zeide zij, „dat zal eerst bij het dessert gebeuren; ik zal de tafel dekken in de benedenkamer, waar Fanchette u des morgens om drie uur met mijn echtgenoot en mijn broeder liet ontbijten.”

Hoeveel had men elkander daar aan Magdalena's disch te vertellen! Hoevele oude herinneringen werden op nieuw opgewekt! Hoevele vergelijkingen gemaakt tusschen het heden en het verleden! Ernstige en vroolijke aandoeningen wisselden elkander af, totdat eindelijk het uur van scheiden gekomen was.

---

# INHOUD.

---

| Hooftst.                                                                | Blz. |
|-------------------------------------------------------------------------|------|
| I. Inleiding . . . . .                                                  | 8    |
| II. De Vluchteling . . . . .                                            | 8    |
| III. Hoe de vluchteling den nacht doorbracht . . .                      | 14   |
| IV. Wie de vluchteling was. Hermans plannen . .                         | 20   |
| V. De Grot . . . . .                                                    | 29   |
| VI. Een kluizenaarsleven . . . . .                                      | 37   |
| VII. De oude dienstmaagd begint achterdocht te<br>krijgen . . . . .     | 43   |
| VIII. Het nachtelijk bezoek . . . . .                                   | 48   |
| IX. Poignant, de veldwachter . . . . .                                  | 53   |
| X. Hoe Lepage over de gebeurtenissen dacht . .                          | 60   |
| XI. Nieuwe bezwaren en nieuwe opofferingen . .                          | 65   |
| XII. Noodlottige gevolgen van Johanna's ongehoor-<br>zaamheid . . . . . | 73   |
| XIII. Droefheid en vertroosting . . . . .                               | 81   |

| Hoofdst.                                            | Biz. |
|-----------------------------------------------------|------|
| XIV. Het bezoek aan de grot . . . . .               | 84   |
| XV. Het raadsel wordt opgelost . . . . .            | 90   |
| XVI. Herman verlaat het huis zijns grootvaders .    | 98   |
| XVII. De vluchteling teruggevonden . . . . .        | 102  |
| XVIII. Herman komt terug . . . . .                  | 106  |
| XIX. Het berouw . . . . .                           | 110  |
| XX. De nieuwe schuilplaats . . . . .                | 116  |
| XXI. Lepage maakt zich op zijn beurt verdienstelijk | 128  |
| XXII. De goede kolonel . . . . .                    | 128  |
| XXIII. De bevrijding . . . . .                      | 131  |
| XXIV. Besluit . . . . .                             | 139  |

---